

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבה סג/של"ה של הממשלה
כ"ט בסיון תשל"ה - 8.6.75
(בשעה 18:00)

נכחו השרים: י. רבין - יו"ר, א. אוזן, י. אלון, י. בורג, ח. בר-לב, מ. ברעם, י. גלילי, ג. האוזנר, ש. הלל, מ. חזני, א. ידלין, ג. יעקבי, א. עופר, ש. פרס, ח.י. צדוק, מ. קול, י. רבינוביץ, ש. רוזן, י. רפאל, ו. שם-טוב

רב-אלוף מ. גור - ראש המטה הכללי של צה"ל
ג. אבנר - מזכיר הממשלה
מ. גזית - המנהל הכללי, משרד ראש הממשלה
א. חסין - לשכת שר החוץ
סא"ל ד. כ"ץ - לשכת הרמטכ"ל
א. מזרחי - לשכת ראש הממשלה
תא"ל א. פורן - מזכיר צבאי לראש הממשלה
א. קדרון - המנהל הכללי, משרד החוץ
סא"ל א. תהלה - לשכת שר הבטחון

סדר היום: 834. דיון מדיני לקראת נסיעת ראש הממשלה לפגישות עם נשיא ארצות הברית.

רשמו: אסתר אדלר
לאה דרוקר
תמר בהירי
יעקב
מימון

834. דיון מדיני לקראת נסיעת ראש הממשלה לפגישות עם נשיא ארה"בראש הממשלה י. רבין:

נתחיל בדיון. הפותח יהיה סגן ראש-הממשלה ושר החוץ.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

זה כבר זמן רב שלא קיימנו דיון מדיני, וברשותכם אשתדל במסגרת של חצי שעה - אם רק אצליח, כפי שאני מקווה - לנסות להגיע למסקנות בדרך האלימיניציה מן הרצוי אל המצוי, וכיצד ניתן להפיק את מירב התועלת ממה שנראה היום כמצוי.

תאורטית לפחות יש לנו ברירה בין שלוש האפשרויות (הדגש הוא גם ב"תאורטית"):

1. תביעה למו"מ על הסדר כולל, ללא תנאים מוקדמים, לפי החלטות מועצת הבטחון 242 ו-338;

2. אפשרות שניה: הסכמה להסדר ביניים, במתכונת זו או אחרת. על המתכונות השונות אדבר בהמשך הדברים.

3. האפשרות התאורטית השלישית: לנקוט בטקטיקה כזאת שתאפשר את המשך המצב הקיים, ככל שניתן, מתוך תקווה או שהפריץ ימות או שהכלב ימות, ובלבד שאנחנו לא נמות. כדי לא לבזבז הרבה זמן אני מוחק את האפשרות השלישית אפילו כתאורטית, גם מבחינה עקרונית, ולדעתי גם מבחינה מעשית. עקרונית אין לנו ענין בקפאון, אלא יש לנו ענין במיצוי כל האפשרויות על מנת להתקדם לקראת שלום. שנית, העולם גם לא יאפשר לנו התמדה במצב של קפאון. קפאון ללא ספק, במוקדם או במאוחר, יביא

למלחמה, גם כאשר לצד הערבי אין סיכוי לנצח בה, מלחמה כאמצעי מדיני. ובעקבות מלחמה באמת ייתכן שיחודש האמברגו על נפט ויגויס העולם התעשייתי נגדנו, כשמעמדה של ישראל בעולם יתערער מאוד, כי אפילו ידידים מושבעים יסתייגו ממדיניות ישראלית המבקשת להקפיא את המצב הקיים. לכן זוהי רק אופציה תאורטית, שאני שולל אותה מכל וכל ולא ארבה עליה דברים. זאת השיטה שבאמת תאפשר לסאדאת וכת דליה לתקוע אותו טריז שהוא רוצה לתקוע בין ישראל וארה"ב, והדבר אפשרי בהחלט.

מכאן אני עובר מיד לאפשרות של מו"מ על הסדר

כולל.

מבחינה משפטית, מבחינה בינלאומית, אנחנו זכאים לתבוע מהצד הערבי מו"מ על שלום. כך נאמר בהחלטה 338. סעיף הראשון קובע שהפסקת האש היא בלתי מותנית. הסעיף השני מזכיר את החלטה 242; הסעיף השלישי קורא לצדדים לסכסוך, תחת חסות מתאימה, לשאת ולתת על שלום צודק ובר-קיימא. ואנחנו יכולים לומר: זאת זכותנו; אנחנו תובעים אותה; בבקשה, ייפגשו אתנו בכל מקום, בג'נבה או במקום אחר, ונדבר אתם עפ"י הנגזר מהחלטה 338. כמובן, במקרה כזה צריכה ישראל לגבש לעצמה לא רק תפיסה טריטוריאלית לגבי עצמה, אלא היא תצטרך להביא תפיסה זו לידיעת הרבים, כדי להפוך אותה לנושא במו"מ, לחביעות ולויכוח.

אם כן, הערכת היא כזאת: בשלב זה מדינות ערב מתקשות לומר לעמיתיהן או לשכניהן הערבים האחרים שהן מוכנות לשאת ולתת על שלום עם ישראל. מאידך, האקסיומה הזאת איננה מונחת בקופסה. אמרתי בישיבת סיעת המערך בכנסת, בוויכוח המדיני, שכל מי שמתנגד לחזור לקו הירוק, אל יהמר יותר מדי על הטיעון שמדינות ערב אינן משלימות עם קיומנו וגם אילו החזרנו את כל השטחים לא היו עושות שלום עם ישראל...

ראש הממשלה י. רבין:

שלום במושגים ישראלים.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

שלום במושגים הבינלאומיים. אמרתי זאת אז. בינתיים שמענו שתי התבטאויות שבאמת מזהירות מפני הימור כזה. המלך חוסיין, בהופעתו הפומבית באמריקה, דיבר על השלמה עם קיומה של ישראל, על שלום עם ישראל, על נורמליזציה של יחסים, על קשירת יחסים דיפלומטיים וכלכליים תמורת החזרת השטחים. הוא אפילו התיימר לדבר בשם מצרים וסוריה. לאחרונה, התבטא גם המלך חאלד. לא בדיוק בלשון שדיבר בה חוסיין, אבל גם לא בלשון של פיסל בשעתו. היה לו ניסוח יותר מתקדם, יותר רך, ואפילו סאדאת, מזמן לזמן, מעז לדבר על שלום, אם כי מיד מלווה זאת בכל מיני תנאים נוספים.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

פאהמי מדבר.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אני מדבר גם על סאדאת. כך שאני מרשה לעצמי לומר שבסך הכל אילו רצינו להופיע הים עם תכנית שלום משלנו, שלום קבע, מה שאנחנו קוראים שלום-אמת, ובעזרתה גם לכבוש את דעת הקהל בעולם וגם להתקדם לקראתו - כי הרי איננו עושים רק משחקי דעת-קהל ויחסי ציבור, אנחנו מתכוונים לדבר רציני; זוהי ממשלה של מדינה המאויימת במלחמה ושרויה במצב מלחמה כבר 27 שנים - אנחנו צריכים לשקול יפה מאוד את הצעותנו.

כבר עשיתי פעם את החשבון הזה, ולכן אני פטור

מלהרחיב את הדיבור.

העמדות שננקטו עד היום כלפי הסכסוך ברחבי העולם יש בהן אלמנטים חיוביים ויש בהן אלמנטים שליליים. האלמנט החיובי היחידי שאני מוצא אצל יידידים, וגם לא-יידידים, הוא תביעה מהערבים, מהמדינות הערביות, להכיר בישראל, להשלים עם קיומה, לכרות אתה חוזה לשום, תמורת החזרת כל השטחים. שליליים - שבהם מדברים על החזרת השטחים לאו דווקא בהקשר של חוזה שלום אלא כמנוף למו"מ על שלום. המשותף בין כולם הוא שאף גורם בעולם איננו מקבל אפילו גירסה מתונה שלנו על תיקוני גבול בהשוואה לקווי שביתת הנשק שקדמו למלחמת-ששת-הימים. כבר הזכרתי את הגוש הערבי ואת הגוש המוסלמי, לרבות תורכיה ואיראן (מישהו שאל הבוקר על איראן; לדעתי המצב אתם רע בנושא זה. הגוש המוסלמי גדול הרבה יותר מאלה), את הגוש הסובייטי, העולם השלישי - גם אם יש בו יידידים שבלחישת אומרים לנו באוזן דברים אדיבים, ככל כשזה מגיע להחלטות והצבעות הם הולכים עם העולם השלישי. על מערב-אירופה כבר דיברנו לא פעם: החלטת נובמבר 1973 לגבי השוק המשותף. האחרות, שאינן בשוק המשותף, אינן טובות יותר, לעתים יותר גרועות. שלא לדבר על קנדה ואוסטרליה. ואם ארה"ב תזדקק להחלטה סובייטית - אני מעריך שלא תהיה לה תכנית אחרת לתיקון קטן או אחר מאשר גירסתו של רוג'רס.

כמובן, אם נעמוד על מו"מ על הסדר כולל, ונפסול מכל וכל הסדר ביניים במתכונת זו או אחרת, לא יוכלו לסרב לנו. נצטרך אז לפתוח במהלך, בג'נבה, אולי מחוץ לג'נבה, והצדדים - לא רק הצדדים למו"מ אלא גם הגורמים הבינלאומיים האחרים המשפיעים על ועידות בינלאומיות - יקבעו עמדות משלהם, ואנחנו נמצא עצמנו תוך זמן קצר, לאחר שנזכה ביתרון של כותרות גדולות בעתונות, שישראל מעדיפה הסדר כולל על פני פשרה טריטוריאלית וכו', תחת לחצים חזקים, כשבין היתר יידידים מכל הצדדים יציעו לנו ערובות במקום גבולות בני-הגנה. מה שחזן קרא בויכוח של סיעת המערך (אם מותר לצטט מסיעת המערך, זה לא סוד): "מפת החיים".

מה שאנחנו רואים כטבעי, כמובן מעצמו, ששליטתנו בגולן היא הכרחית להגנת צפון הארץ, לא רק נגד הפגזות (בטיעון הזה אני מציע לא להשתמש יותר מדי); שליטתנו בשרשרת הרי שומרון מהגלבוע ולאורך בקעת הירדן דרומה

כדי להוות חייץ נגד חדירת רגלים ושריון וכו', שליטה על מדבר יהודה, שלוש הנקודות הרגישות ביותר לאורך הקו שבינינו ובין מצרים (לפי סדר החשיבות בעיני): איזור אילת, דרך פתחת רפיח ועד למפרץ שלמה, עם רציפות טריטוריאלית - שאלה באמת תיקונים קטנים לעומת שטחים שמדינות ערב חולשות עליהם; ואם נוסיף על כך את ירושלים המאוחדת, תוך נכונות למצוא לבעיית ירושלים פתרון דתי לפחות אבל צודק, לא הפיכת ירושלים לוותיקן (שזה אחד הביטויים המודרניים ביותר שאני דוחה אותו); ואפילו נחפש במסגרת ההסדר הכולל גם פתרון לבעיית הפלשתינאים (שלא אכנס אליה היום, ודעתי ידועה: שאין להעלות על דעת היום שנוכל למצוא פתרון קבע, אלא אם במסגרתו יהיה גם פתרון לבעיית הזהות הפלשתינאית, רצוי בהקשר עם ירדן) - כל אלה יחד, בסיטואציה הנוכחית, יישמעו יפה מאוד בתחילת המהלך, אבל עלולים להבאינו מהר מאוד למבוי סתום. וצעד שנחשב אולי כפשרני מאוד בשלב הראשון יהפך תוך זמן לא רב לעמדה ישראלית נוקשה; ישראל שגורסת מו"מ ללא תנאים מוקדמים והקובעת תנאים מוקדמים. אבל לא רק זה, אלא שזאת המוקדמים שלנו הופכים בעצם כבר להיות גם הקו הראשון למו"מ, שהוא גם בעצם הקו האחרון שממנו אי-אפשר לסגת. ואני חוזה סכנה גדולה לעלות על הדרך הזאת, אם כי אני מודה ומתוודה שאילו היתה אפשרות כזאת - הייתי מעדיף אותה על פני כל הסדרי ביניים ועל כל השלבים למיניהם, עם כל העימות הצפוי. הייתי מעדיף מו"מ כולל עם כל אחת ממדינות ערב, ללא תנאים מוקדמים, על שלום בר-קיימא במסגרת של גבולות בני הגנה וסידורי בטחון הדדיים, כולל פירוזים, כולל פיקוחים משותפים ופטרולים משותפים וכל הדברים היפים בעולם. לצערי, לפי מיטב הערכתי והתרשמותי, מקריאת חומר ומשיחות עם אישים, מדינאים, ביניהם הידידים הגדולים ביותר שיכולים בכלל להיות לנו - אין סיכוי ריאלי למהלך הזה. לכן, אסור לנטוש כמובן את תביעתנו להסכם שלום כולל, וכל צעד ביניים צריך להשקל באיזו מידה הוא מוליך אותנו לקראת הסדר כולל. כי כל ההבדל בעיני בין טקטיקה של סלאמי לבין התקדמות בשלבים הוא באמת אם השלבים אכן יוליכו לשלום, או שזה רק ויתור על שטחים ללא תמורה ממשית שנותנת לנו סיכוי להגיע אי פעם למצב של שלום.

יכול מאוד להיות שאל מול פניה שלנו לחתימת חוזה שלום שמלווה במפת בטחון שגבולותיה יחרגו מקווי שביתת הנשק של 1949 או של ערב מלחמת ששת הימים, אולי זה יהיה הקטליזטור שידרבן את הצד הערבי, לא בלי יעוץ בינלאומי: תסכימו לשלום, תקבלו את הגירסה הישראלית, תדרשו רק דבר אחד: חזרה לקו הירוק; פה ושם אולי משהו, איזה דבר על ירושלים אולי.

דיברתי על כל המדינות. אמרתי: אמריקה, והזכרתי אותה בקשר עם רוג'רס. היום שמענו משהו על זה גם מראש אמ"ן וגם מראש המרכז למחקר ותכנון במשרד החוץ. אני רוצה להוסיף עוד פרט אינפורמטיבי המדבר בעד עצמו: מחומר אמין בהחלט שאנחנו מקבלים כבר כמה חדשים, מסתבר שהבית-הלבן מתעניין מאוד דווקא בתכנית כוללת, אפילו היא תבוצע בשלבים. וידוע שאישים מרכזיים - אינני מתכוון לקייסינג'ר; קל מאוד לתלות בו הכל, אבל במקרה זה אינני מתכוון לקייסינג'ר. לא שהוא איננו עומד מאחורי זה באיזה מקום, אבל אני מדבר על אישים לא-יהודיים שמקיימים קשרים גם עם יהודים - אומרים שהבית הלבן בודק ובוחר כל העת מה יהיה יחסה של הקהילה היהודית בארה"ב אם תמורת שלום תידרש ישראל לוותר על השטחים.

ראש הממשלה י. רבין:

על כל השטחים?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

כן. על כל השטחים. אפילו עם מזרח ירושלים אפשר למצוא סידור שיניח את דעתנו יותר מאשר בעבר. והבית הלבן מקבל תשובות שהקהילה היהודית תתחלק בעמדתה, בדומה לכולם.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

בדומה לכולם שם?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

בדומה לכולם בארה"ב. גם לא יהודים. יתרה מזו: יש הוגי-דעות, מדינאים לשעבר, בהם יהודים וידידים, לא יהודים מתרחקים אלא ציונים, היוצאים בהתקפה שוצפת על קיסנינג'ר למה הוא מעדיף את השלבים וזונח את החלטה 242. נכתבו על זה לאחרונה מאמרים גדולים בכתבי-עת מדיניים. אבל כאשר שואלים אותם: בסדר, לפי 242 מה אתם מציעים כאלטרנטיבה למדיניות השלבים? הם אומרים: לפי החלטה 242 מגיע לישראל שלום מלא, שלום אמת. ומה שנוגע לגבול - פה ושם יש ניואנס קטן לגבי הגולן. בדרך כלל, הטענה היא: חזרה לקווים הקודמים, עם ערובות אמריקאיות.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

וירושלים?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

ירושלים - כל אחד בורח ממנה, ומרמזים על כל מיני אפשרויות. יש מי שמדבר על עיר מאוחדת עם מדיניות חצויה...

ראש הממשלה י. רבין:

זו תכנית רוג'רס?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

כן. אבל יש עוד דברים. יש מי שמדבר על מעין ותיקן בתוך חומות ירושלים שכולם ישתתפו, וכו'. קשה לדבר על חלוקת העיר. כולם מדברים על יחידה מוניציפלית מאוחדת, עם חלוקות-משנה. אינני רוצה לגזול זמן. זה לא עומד היום, לדעתי, על סדר-היום.

מכל מקום, אני רוצה לומר לחברים שאני חושש מאוד שכמה וכמה מהידידים הטובים ביותר שיש לנו בארה"ב, כשהם מדברים על החלטה 242, בניגוד למדיניות השלבים של קיסנינג'ר, ההבדל הוא שבכך שהם דורשים שלום לאלתר תמורת ויתור על השטחים, "השטחים", כפי שאמר רה"מ, זה יכול להיות לפי לוח זמנים מסויים. הערבים יסכימו ללוח זמנים. מי מוותרים השרים אינו זוכר את ה"TIME TABLE" המפורסם? כל זה לדעתי נעשה יותר מסוכן אחרי מלחמת יום הכיפורים מאשר לפני מלחמת יום הכיפורים. כי אז מלחמת יום הכיפורים מדינות ערב פועלות מתוך עמדת כוח יחסית. לא כל כך כוח צבאי, כוח הכרעה צבאי, כמו כוח מדיני גדל והולך, כוח כלכלי גדל והולך, שיש לו משמעות מדינית, וגם התעצמות צבאית לא מבוטלת, שהופכת כל נצחון שלנו, במובטח כמובן שבכל מלחמה כזאת יהיה לנו נצחון, לנצחון שמחירו יעלה למימדים חמורים מאוד.

אני מרשה לעצמי כאן לומר דברים שאינני אומר באסיפות פומביות, אבל כאן אני חייב לומר הכל. זוהי ממשלת ישראל, שצריכה להחליט החלטות רציניות ביותר.

כמובן, במסגרת של שלום כולל, אילו זכינו בו, הייתי רוצה שיהיה הסכם שלום חוזי, נורמליזציה של יחסים; הייתי רוצה מפת בטחון שהיא שונה בשורה של גזרות מהקו הקודם. אנחנו רוצים סידורי בטחון הדדיים, לרבות פירוזים מבוקרים עם אמינות בפיקוח על הפירוזים. היינו רוצים סידורי התראה ופטרולים משותפים, וכו'. מכאן אני רוצה לומר משהו בינינו לבין האמריקאים, לפני שאגיע להסדרי ביניים.

ארה"ב של אמריקה לדידינו היא הגורם המרכזי אשר מסוגל לקדם את התהליך הפוליטי במזרח התיכון, והיא גם היחידה המסוגלת להרחיק, אם לא לנתק כליל, אבל להרחיק במידה לא קטנה, כמה ממדינות ערב מתחום ההשפעה הסובייטית. היא גם היחידה המסוגלת, אם תרצה - ואני מניח שהיא תרצה - לעשות למען חיזוקה וביצורה של ישראל, גם מבחינה כלכלית וגם מבחינה צבאית, על מנת שקיומה בבטחון ובשלום יובטח בעתיד. אינני רואה באירופה תחליף לארה"ב, אני מחשיב מאוד את אירופה. אפשר לפתח את מערכת היחסים עם אירופה. אבל גם אירופה זקוקה למטרייה של ארה"ב בעימות הגדול עם הגוש הקומוניסטי הענק. ומי שעוקב אחרי יחסי הכוחות בין נאט"ו ובין ברית וארשה, לא יכול שלא להיות מודאג מן הרשלנות המערבית; מול הנחרצות של המזרח. קשרים טובים עם אירופה מחזקים את מעמדנו גם בארה"ב, אבל לא באים כתחליף לארה"ב. זוהי הצלע השלישית המחזקת את המבנה הזה, אבל לא באה במקום הצלע האמריקאית שחיבת להשאיר הצלע העיקרית גם בעתיד. ואני פטור מלהסביר למה ומדוע.

לכן, למה שלא ייחתם בינינו ובין מדינות ערב, בין אם מדובר בהסכם כולל ובין אם מדובר בהסכם מוגבל יותר, הסדר ביניים, הסכם כזה או אחר חייב להיות מלווה במערכת של הסכמים והבנות אמינות - ואינני נכנס לפירוט איך זה יהיה, באיזה שלב נכנס הקונגרס, מתי מאשרים, איך מאשרים; זה ידרוש הרבה זמן; בשלב זה, אני רואה את זה כמוקדם. אני רק מדגיש שבשלב זה, היחסים הביטורליים בינינו ובין אמריקה, כשיגיע הזמן לדבר על הגורם המדיני, הם צריכים להיות גורם מרכזי בשיקול הדעת שלי ושל הממשלה. התיאוריה שלנו שישאל חזקה, יציבה, דמוקרטית, פורחת ומשגשגת היא אינטרס אמריקאי - היא תיאוריה נכונה. היא גם תיאוריה אמריקאית. ואני חושב שאחרי מה שקרה להם בהודו-סין, תאוריה זו מקבלת משנה תוקף. טוב לה, לארה"ב, שיש לה ידידות המסוגלות לגונן על עצמן, וע"י עצם העובדה הזאת גם משפיעות על יציבות סביבתן. באמריקה אמרתי בפעם האחרונה בטלוויזיה, שאילו כל בעלות בריתה וידידותיה של ארה"ב היו כל-כך נחרצות על הגנת עצמן כמו ישראל - הרי מצב העולם ומצב ארה"ב היה טוב יותר. ואין על כך עוררין. לעומת זה, יש עוררין על השאלה מהו התחום שבו ארה"ב מוכנה לקבל על עצמה

אחריות כלפי ישראל. ואני אינני שוכח מימרה מפורסמת מאוד שיוחסה בשעתו לקיסנינג'ר, עוד לפני חמש שנים, לפני שנעשה שר החוץ, כשבמסיבת-עיתונאים בסן-קלמנט אמר "שארה"ב מחוייבת לבטחון ישראל, אבל לא לכיבושיה". כולנו זוכרים יפה את שבע הנקודות של דין ראסק, בימי ג'ונסון הטוב והמיטיב. כולנו זוכרים את תכנית רוג'רס בימי ניכסון שעשה למען ישראל אולי יותר מכל נשיא שקדם לו, אולי לא בלי השפעה של קיסנינג'ר. ובכל זאת, בנקודה כשלהיא יכולים האמריקאים לבוא אלינו ולומר: עם כל הכבוד וההערצה אליכם, ורצוננו לראות בכם יחידה המסוגלת לגונן על עצמה - האם לנו או לסובייטים תהיה השפעה באיזור, זה משפיע לא מעט גם עליכם ועל מעמדכם המדיני. לכן אני חושב שאפשר לרכוש את רצונה הטוב של אמריקה לתביעות ישראליות הגיוניות; יהיה קשה לגייס אותה לתביעות שנראות בעיניה כתביעות בלתי הגיוניות, בין שמדובר בקווי הגנה, בין שמדובר בזכויות היסטוריות וכו'. ואנחנו חייבים למצוא אותו שביל-הזהב שנותן לנו גם את מימוש הזכות ההיסטורית כבסיס מוסרי למפעלנו ולקיומנו כמדינה יהודית עם מיעוט ערבי בתוכה, וגם את צרכינו ההגיוניים, היינו גבולות בני הגנה בכוחות עצמנו, כנכס לא רק לעצמנו אלא גם לארה"ב, כדי שלא יזדקקו לבוא לעזרתנו מול כוח ערבי, ואילו היא תשמור על כוחה רק להתעת מעצמת-העל השניה, ולא תהיה מעורבת במלחמות איזוריות או מלחמות מקומיות. אני מקווה שדעתו של קיסנינג'ר לא השתנתה. ואני מדבר עד הזמן האחרון. אני זוכר אותו אפילו בתקופתו כשר החוץ: קיסנינג'ר עשה לא מעט כדי להקפיא את תכנית רוג'רס. זה היה עוד כשיצחק רבין היה שגרירנו בושינגטון. היו גם שיחות בין גולדה ובינו בענין הזה. וגם אני, כשהייתי בארה"ב בכיקורי הראושן ביולי אשתקד דיברנו על כך לא פעם, והוא גם חזר ואמר זאת לצוות השרים למו"מ אתו, שהוא מעדיף הסדר ביניים, בין השאר משום שלא טוב להגיע היום למו"מ על הגבול הסופי. כי אם המו"מ יהיה היום - הוא מעריך שהדבר יוליך לאימוץ משהו מעין תכנית-רוג'רס ע"י ארה"ב, שהוא אישית מתנגד לה, כשם שהוא מתנגד לחלוקת ירושלים (אני מצטט).

שר התיירות מ. קול:

זה הופיע בספר של מתי גולן?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

לא קראתי את הספר של מתי גולן. אי רק מקווה שמה שמדברים כאן - לא יופיע אי-פעם בשום ספר.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

כאן זה לא רק-שלושה-שרים. מה שמדברים רק-שלושה-שרים מופיע בספר.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אני רוצה להזכיר עוד נקודה אחת, על אש"ף, ומיד אני עובר להסדר ביניים. זה אולי נושא לדיון כשלעצמו, אבל כדי שלא אכשל בהתעלמות מבעיה יסודית - אני רוצה להזהיר את עצמנו מסכנה אחת. לעיתים אנחנו הולכים שבי אחרי נוסחאות שמעניקות לנו תועלת לזמן קצר ועלולות להיות לנו לרועץ לתקופות ארוכות. כל התבטאות שיש בה יותר מרמז שאש"ף, בנסיבות מסויימות, עשוי או עלול להיות שותף רצוי או מקובל כמו"מ בשם הפלשתינאים - גורמת לנו נזק לטווח ארוך. ומבלי להכנס לפרטים, אומר רק כמה גורמים:

ראשית, רבותי, דיבור כזה הוא תקיעת סכין בגבה של ירדן. כשירדן, בכל זאת, עם כל הרוגזה שיש לנו כשהם תופסים מערך הגנתי, איננה מרשה ליחידות טרוריסטיות לפעול נגד ישראל, ואם קורה שמסתננת יחידה - זה לעתים רחוקות מאוד, ואני מאמין שזאת יחידה שהצליחה להערים גם על ירדן. יש כאן, לדעתי, אינטרס משותף אמיתי. זה לא צבע-העיניים שמשפיע. ואינני רואה סיבה מדוע, כשגבולנו עם ירדן כל כך שקט בהשוואה לגבולנו עם לבנון, נתקע סכין בגבה של שכנה שלדעתי נוהגת מנהג ג'נטלמני בענין זה, אפילו מתאים לאינטרסים שלה,

יהיו לה גם אינטרסים אחרים להסתדר עם הערבים. יש אינטרס שגם ערביי השטחים - יהודה, שומרון, עזה - לא יהיו מזוהים עם אש"ף. יתכן שבלבם הם שמחים כשהם מצליחים לתת לנו מכה זו או אחרת. אבל אם הם ילמדו לדעת שבנסיבות מסויימות אנחנו כן מסוגלים לשאת ולתת עם אש"ף (אמנם מותנה בתנאי שאין כלל סיכוי אולי שיקבלו אותו) - הם כבר יסיקו מלכתחילה שעם היהודים צריך להיות זהירים; עוד יבוא יום וערפאת יבוא הנה וישחט את מי שצריך יהיה לשחוט, אז בואו נהיה זהירים. ואז כל המחשבות שהיו לנו, אולי קצת באיחור...

שר השיכון א. עופר:

במה הם זהירים היום פחות?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

היום אתה בכל זאת נפגש אתם, ארוחת-ערב וכו', הם בכל זאת משתפים פעולה. לא אומר שהם יקחו נשק ביד ויצאו לקרבות - אם כי אינני יודע למה לא יצאו לקרבות; נסעתי אתמול דרך ג'נין ורמאללה לירושלים ולא ראיתי אף חייל אחד כל הדרך. והם יכולים לעשות כל מה שהם רוצים.

שר התיירות מ. קול:

יותר טוב שיבואו לארוחות מאשר יתנשקו אתם בכל

פעם.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

יש לי נימוק שלישי: יש מדינות ידידותיות שאינן גורסות את הגירסה שלנו לגבי אש"ף, אבל למעננו הן מתאפקות בפיתוח יחסים עם אש"ף. ברגע שאנחנו נותנים הכשר מותנה - אצטט מה שאמרתי לאחד משרי החוץ

המערב-אירופאים: אתם תכנסו אתם למטה באותו לילה - ותסבירו לי שעי"כ תשפיעו עליהם להיות מתונים ואז יבוא היום המקווה והם ישנו את עמדתם וכו'.

אגיד לכם בגלוי: אילו הגעתי למסקנה שלא יהיה מנוס מאשר מו"מ עם אש"פ - הייתי מעדיף משאל-עם בשטחים מאשר לתת לאש"פ הכל. בזה יש לפחות יתרון מכובד. אבל זה רחוק. אנהנו לא מכירים באש"פ והם לא נותנים להם לפעול נגדנו. מה רע לנו בזה? בפרט מאז יולי, שאימצנו לעצמנו את ההכרה בצורך לעזור במתן הכרה לפלשתינאים במסגרת מו"מ עם ירדן. אנהנו עשינו את שלנו. בנוסחה זאת אפשר יהיה לכבוש את העולם, ולהקל על מצבנו בעולם בנושא הפלשתינאים, וניסית זאת גם ברומניה, שאינה הארץ הכי קלה - אם כי לא אמרתי שהם מוכנים לחתום על הגירס הזאת. מדינות יותר מתונות לא מוכנות לחתום על הגירסה הזאת.

עכשיו אני רוצה לומר משהו על הסדרי ביניים. כשמדובר בהסדרי ביניים, אני רואה לנגד עיני, בערך, שתי אפשרויות, כשכל אחת יכולה להיות בה מודיפקיצה, ליתר או לפחות בהיקף. אבל אני מדבר על שתיים-שלוש אפשרויות: הסכם במתכונת מוגבלת, במימדים עליהם דיברנו במו"מ האחרון; הסכם במתכונת מקיפה הרבה יותר, על קו שעוד לא דיברנו בו, אבל קו הרבה יותר מזרחה מן המערבים. יכול להיות גם משהו בינוני בין השניים, אם כי נדמה לי שרצויה או הקטנה או הגדולה, יותר מאשר הבינונית. אבל כרגע אינני נכנס לענין הקו עצמו.

אני חוזר: או הסדר ביניים מוגבל בהיקף, בסדר-גודל לא בדיוק כמו שהיה במו"מ ב-SHUTTLE האחרון של קיסינג'ר; או הסדר ביניים מקיף טריטוריאלי. כמובן, בכל מקרה הדבר מותנה בטיב התמורה המצרית.

שר התיירות מ. קול:

ההסדר האחרון עם קיסנינג'ר היה קטן? זה היה גדול. הגדול היה 30-50 ק"מ.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

הקטן - הוא מת. זה נפל. אני מדבר על הקטן, זה מה שאתה קורא "בינוני". קיראו לו איך שאתם רוצים. אני מציע לקרוא לזה הקטן והגדול.

אילו יכולנו להגיע להסדר ביניים מקיף, מה שאנחנו קוראים "הגדול", אבל שיתן לנו אריכות שנים של שקט בזירת סיני, עם אפשרות לשאת ולתת גם עם השאר על שלום, ומבלי שהמצרים מתערבים בפעולות פוליטיות או קונפליקט עם מדינה ערבית בחזית אחרת - אני כשלעצמי הייתי מעדיף הסדר מקיף, בין השאר גם מאותן הסיבות שאותן פירט מבחינה איסטרטגית הרמטכ"ל באחת הישיבות הליליות שלנו כאן.

שר התיירות מ. קול:

מה זה "אריכות שנים"?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אולי 10 שנים. זה סדר-הגודל. מה שיותר - יותר טוב. אבל אני רוצה לומר שמהבדיקה שאני עשיתי - ושמעתי על זה היום משהו גם מרביב - אני חושש שהסיכוי להסדר מקיף עם תמורה נאותה בהתאם מבחינה משפטית ומבחינה של אריכות ימים, האפשרות הזאת לדעתי היא די קלושה. גם קיסנינג'ר, כשהיה כאן ודיברנו על זה, וגם כשחזרנו על אפשרות כזאת בלשון אלגבראית באמצעות מברקים דרך השגרירות בושינגטון, וגם בשיחה אתו בושינגטון, חיווה את דעתו שבמצב זה גודל התמורה המצרית לא יהיה שונה במידה מכרעת אם זה יהיה הסדר קטן או הסדר

גדול, ואז למה לכם לרוץ להסדר גדול. נכון, גם אני חושד או מניח שבאיזה מקום נוח לאמריקאים להחזיק את המצרים בתלות לגבי האמריקאים, לגבי השטחים הנוספים, כדי להרחיק אותם יותר מבריה"מ. אינני חושב שזה האמצעי היחידי שיש לארה"ב כדי לרתק אליה את מצרים. ואילו באמת היו לנו מקורות אחרים מן האמריקאים האומרים שתמורת הסדר מקיף נקבל תמורה מקיפה מאוד - היינו יודעים על כך, והיינו יכולים לבוא לאמריקאים ולומר: בזה אנחנו רוצים בכל זאת יותר מאשר בהסדר ביניים קטן יותר עם תמורה קטנה יותר.

אני בהחלט מציע לרה"מ שכאשר יהיה בושינגטון וידבר גם על השלום וגם על הסדרי ביניים - לא יבטל מראש את הסיכוי של הסדר מקיף, ויבדוק אותו. בשיחה עם האמריקאים אין נזק לבחון את זה. גם בשיחה מוקדמת עם קיסנינג'ר, גם בשיחה עם הנשיא, או עם שניהם יחד. הנושא ראוי לבדיקה בכל מקרה. ואילו רה"מ היה חוזר עם תקווה יותר ממשית להסדר מקיף יותר, לתקופה ממושכת - עשר שנים ומעלה - הייתי בהחלט בודק זאת במגמה חיובית.

מכאן אני עובר להסדר המוגבל, הקטן יותר. קודם כל, הדבר אצלי הוא בגדר של אקסיומה, ואני מניח שאצל כולם: אם לא חל שינוי בעמדת המצרים לגבי התמורה המוצעת במסגרת ההסדר המוגבל - אינני מציע בשום פנים לוותר על העמדה שנקטנו כשקיסנינג'ר היה כאן. לא רק משום שויתור כזה יגרום לנו נזק והוא לא יובן בארץ וגם לא יובן אצל ידידים בחו"ל, אצל ידידים אמיתיים. אלא שמאותן הסיבות האמיתיות, לא הפסיכולוגיות ולא פנים-פוליטיות (אני על כל פנים לא הודרכתי על ידי השיקול הזה) לא הייתי מציע לממשלה להסכים לתנאים שלא הסכימה להם כשהוצגו לנו ע"י קיניסג'ר ערב עזיבתו את המזרח התיכון.

מאידך, הודענו - את זה אני הודעתי על דעת רה"מ ושר הבטחון, וגם דיווחתי על זה בממשלה - שאם המצרים יהיו מוכנים לזוז מעמדתם המבוצרת וללכת לקראתנו בהצעות חיוביות יותר לגבי ה"קוויד-פרו-קוו" המצרי - גם ישראל תהיה מוכנה לבדוק את עמדותיה. את זאת אמרנו להם במברק. זה ידוע לכם. ומשהו שמענו היום גם משלמה גזית וגם מיהושע רביב, על מידת הנוקשות ומידת

הגמישות המצרית. ההערכה של שניהם לא היתה קלה. היא היתה די מדאיגה. ואני מניח שהמצרים, כשהם יושבים ביניהם - אולי בפורום יותר קטן - ומתייעצים מה להציע לישראל באמצעות האמריקאים, בוודאי יתלבטו בנקודה זו באותה סוגיה שאנחנו מתלבטים. בוודאי גם הם אומרים: אם הישראלים לא יזוזו מעמדותיהם המבוצרות והנוקשות - גם אנחנו לא נוכל לזוז, אבל אם הם יזוזו - נשקול אפשרות. כאן תהיה כמובן חכמת הדיפלומטיה, או חכמת המדיניות: איך להביא את שני הצדדים לכך שיהיו מוכנים לבחון את עמדותיהם מבלי שיהיה כאן מנצח ומנוצח. בדרך כלל, היה עלי מקובל בעבר...

שר התיירות מ. קול:

להפגש ביחד. אתה עם פאהמי.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

ברצון. אבל לצערי אין לכך סיכוי. הייתי שמח אילו ראש הממשלה היה נפגש עם סאדאת. גם לכך עוד אין סיכוי.

לעתים קורה שכדי לצאת מן המבוי הסתום בא המתווך ומתאם אתנו מראש; אני מניח מראש שפה ושם מתאם גם אתם - שם יש עכשיו יחסים די אינטימיים - מין נוסחה אמריקאית שתתקבל על שני הצדדים. זה בוודאי לא יקרה תוך כדי היותו של רה"מ בארה"ב. אבל אינני מסייג עצמי אך ורק לתיזיס של ראש הממשלה. אני מנסה לראות את הנושא בהקשר רחב יותר. אבל נקודה אחת אני חייב לומר לכם בגילוי לב מלא: רבותי, אני הצבעתי יחד עם כל הממשלה נגד קבלת ההצעות שהביא לנו קיסנינג'ר, אם כי חיפשנו ולדעתי גם מצאנו, דרך שהביאה את המצרים לאמירת ה"לאו", למרות שלצערי האמריקאים הקלו עליהם והכבידו עלינו בתעמולה שלהם. אבל זה חשבון אחר. אני נימקתי את התנגודתי, אבל אני מקווה שלא הבנתם מדברי אז, וגם לא תבינו מדברי היום, שאני מתנגד לנסיגה נוספת משום שהמצרים לא נתנו לנו מצב של אי-לוחמה.

שר התיירות מ. קול:

זה היה ברור.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

בישיבות שקדמו לביקורו של קיסנינג'ר תמיד חזרתי, כאן וגם בוועדת החוץ והבטחון של הכנסת, והסברתי שאינני מאמין שבמסגרת הסדר ביניים כשלהו, קל וחומר לא במסגרת הסדר ביניים קטן, ניתן להשיג הסכם בדבר סיום מצב הלוחמה. כי סיום מצב הלוחמה, אפילו איננו שלום ונורמליזציה - נוטל בכל זאת מן הצד השני לגמרי את הטיעונים של צד לוחם. והם לא יתנו זאת אפילו ייכנסו למצב כלכלי קשה. הם נמצאים במצב כלכלי נורא, ולכן זקוקים להסכם, ולכן אני אופטימי לגבי סיכויי הסכם. מכאן אני מקווה שאתם מבינים שאילו תוך כדי המו"מ שיחודש היה מתברר שאנחנו יכולים לקבל מהמצרים תמורה לפחות בארבעת הסעיפים המרכזיים - לא הייתי מעמיד את ביטול מצב הלוחמה כתנאי לנסיגה נוספת מהמעברים. כמובן, קביעת הקווים תוך התייעצות מלאה עם ראש המטה הכללי, והוא בוודאי יתייעץ עם חבריו וכו'.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

כל הזמן טענו שאנחנו לא העמדנו זאת על התנאי הזה. כך שאינני מבין את הארגומנטציה שלך.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

נכון שלא העמדנו. אבל כן אמרנו שאם תהיה אי-לוחמה - נוותר על החלק השני של המעברים.

שר התיירות מ. קול:

אינני בטוח שאמרנו את זה.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

בוודאי אמרנו את זה. אמר זאת ראש-הממשלה.

שר הסעד מ. חזני:

אולי תחזור על ארבעת הסעיפים?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

לפני כן אני רוצה לומר: שמעתם היום מפי ראש אמ"ן וראש המרכז למחקר ולתכנון מדיני שעל פחות מרצף טריטוריאלי בין שדות הנפט של אבו-רודס והעיר סואץ, ועל פחות מנסיגה מלאה מהמעברים - המצרים לא מסכימים להסדר ביניים. הוא לא אמר שמחר יש מלחמה עם המצרים. אני לא חי בפאניקה של מלחמה מחר. אותי מדאיג יותר מצב המעבר מהליכה בקרי למצב של קרע עם ארה"ב, יותר מאשר סכנה של מלחמה באופק הקרוב. היא קיימת תמיד, הסכנה הזאת באופק; בשום פנים לא אשלה את העם בציון שאין סכנה כזאת. אבל אינני חושב שאנחנו צריכים לפעול בפאניקה של סכנת מלחמה מיידית.

וארבעת הנקודות הן אלו: (א) אני רוצה תוחלת ארוכה יותר, תוחלת שנים ארוכה יותר - DURATION - עם סידורים אמינים שמבטיחים אותה, הן מבחינת מעמדו של כוח האו"מ, הן מבחינת הרכבו של כוח האו"מ, והן מבחינת מעורבותה של ארה"ב הסכם זה בינינו ובין המצרים.

שר התיירות מ. קול:

של יותר משנה, אתה מתכוון?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

כן. אינני נכנס לפרטים.

שר התיירות מ. קול:

קודם אמרת 10 שנים.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

10 שנים על ההסדר הגדול.

ראש הממשלה י. רבין:

אינני מציע כאן להגדיר מספר מדוייק.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

(ב) הנקודה השניה נוגעת לסידורי בטחון והתרעה הדדיים. אינני מוציא מכלל אפשרות ש"גימיק" כלשהו, תעלול כלשהו, מסתובב בראשו של קיסיוניג'ר בנושא זה. אין לי ידיעה מובהקת. הפעם הם קמצנים מאוד בדיווחים. אבל מנסיוני אני רוצה לומר לכם שהטיעון הזה שלנו על הסירוב המצרי לבחון אפשרות של קיום מתקני התרעה ממשיים באיזור החייץ של האו"מ עשה רושם רב אירופה - רושם שלילי לגבי הערבים וחיובי לגבינו אנו - ולסטייט-דפרטמנט היה קשה להסביר לאירופה כמה בכלל מדובר. ענין סידורי הבטחון וההתרעה - אינני מציע להקל בהם

ראש לגופו של ענין, מטעמי בטחון. אבל הדבר הזה צריך להניח את דעתי, מבלי להכנס לפרטים כיצד לסדר את זה וכו'.

(ג) הנקודה השלישית: ענין הלוחמה הכללית. בזה יכול אולי שר האוצר לומר יותר. אבל הענין רציני מאוד. החרם הערבי בעזרת הפטרו-דולר או הלוחמה הכלכלית מרתיע חברות בינלאומיות מלהשקיע בישראל. אינני אומר שהם יסירו את החרם מישראל. אינני דורש מהמצרים שיסחרו עם ישראל. הייתי רוצה מאוד שיעברו תיירים חפשיים מאיסמעיליה לישראל, אבל לא נהפוך את זה לקזוס-בלי. אבל שילכו לקראתנו בנושא הלוחמה הכלכלית - זה דבר שיתקבל הגיונית גם בעולם, וצריך לתבוע זאת בכל תוקף. אולי לא נשיג כל מה שאנחנו רוצים, אולי נשיג בשלבים, תוך כדי ביצוע ההסכם הזה. אבל אני מציע לראות בזה סעיף רציני. ותדעו: המצרים הולכים עכשיו לקנה-מידה כזה של השקעות בעזרת הון-חוץ, בנמל חפשי בחלק הצפוני של התעלה, שחולמים להגיע אפילו עד ברדאוויל בחופי הים-התיכון. זאת יכולה להיות אטרקציה עולמית גדולה, וגם הרתעה של משקיעים. ואני חושב ששר המסו"ת ושר האוצר יכולים לומר לנו מה הקשיים לגייס עכשיו הון השקעה בחו"ל, שלא לדבר על פתיחת סעיף של "צ'ייס-מנהטן" בתל-אביב או בירושלים.

(ד) והדבר הרביעי והאחרון: הענין הסורי. כאן תרשה לי, ראש הממשלה, לפני שאומר מה שאני מצפה מהענין הסורי, לומר לכם שאני אינני שותף לאופטימיסטים (ואני אופטימיסט מטבעי); אינני מאמין שניתן לתקוע טריז לשנים ארוכות בין מצרים לסוריה. זה לא היה כשקיסניגר היה כאן; זה איננו גם היום. וכשבאים גורמים מערביים ואומרים: החמצתם הזדמנות; לפני חדשים הקשר בין מצרים וסוריה היה פחות הדוק משהוא היום - "NONSENSE". אני זוכר שביום האחרון של ביקורו של קיסניגר כאן הוא אמר לצוות השרים שאחרי שייחתם ההסכם עם מצרים נצטרך, תוך כמה חדשים (נדמה לי שעה) לבוא עם "SWEEPING PEACE PROPOSALS" אל הסורים. זה גם דווח לכם.

שר התיירות מ. קול:

אני לא זוכר את זה. זה לא דווח.

ראש הממשלה י. רבין:

זה דווח, בהחלט.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אני בטוח שזה דווח. מה שחשוב הוא: הרי גם אז אמרנו שלאחר שייחתם הסכם הביניים עם מצרים - נהיה מוכנים לשאת ולתת עם כל מדינה אחרת, גם עם סוריה. גם זה קיים; זה קיים גם היום - נכונות לשאת ולתת עם סוריה.

אבל מה אני מציע לעצמנו כאן? ראשית - שאנחנו נדרוש - זו הנקודה הרביעית של התנאים שלי - שבין אם נצליח להגיע להסכם עם סוריה ובין אם לא נצליח - אין מצרים, במקרה של אי-הצלחה, מפירה את ההסכם, לפחות באותו מספר שנים שסוכם בינינו.

שר התיירות מ. קול:

אתה מדבר עכשיו על הסכם ביניים?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

על כל הסכם.

שנית, אם סוריה - או סוריה וירדן - יוזמות מלחמה נגדנו, אפילו משום שנכשל מו"מ - מצרים איננה נכנסת למלחמה. התשובה שנתן לנו קיסינג'ר היתה עקרונית חיובית. אבל היא לא היתה אמינה. זה היה מין התחייבות "ORAL". כל נסיונותינו עם ההתחייבויות החד-צדדיות האמריקאיות לא תמיד הוכיחו את יעילותן. אילו יכולתי למצוא דבר שעד עכשיו אינני מצליח, אבל אני מחפש, בוודאי כמו כל אחד מאלה המתעניינים בנושא: סעיף מתקבל על הדעת כי הסדר ביניים עם סוריה בלי להזיז את הקווים, אלא רק על יסוד של מעמד סורי שונה, למשל, באזור החייץ, או דילול הדדי של כוחות, כזה או אחר - לא הייתי מתנגד. אני מצטער, למשל, שאין לנו היום קונויטרה ועוד שטחים שהיו לנו מעבר לקו הסגור. היום זאת היתה יכולה להיות הצעה כובשת-לב להסדר נוסף מבלי לנגוע בישובים שלנו.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

השר קול אמר את זה אז.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

לכן אני מעדיף מו"מ מקיף עם סוריה על פני מו"מ ביניים. אבל אם נצליח להגיע לאיזה "גימיק" על תחום צר - הייתי שוקל זאת חיובית, אם הוא מתקבל על דעת הסורים. אבל דרושה לנו התחייבות שהמצרים לא נכנסים למלחמה בשם סוריה או לצד סוריה.

השר ג. האוזנר:

אתה מאמין שזה יחזיק מעמד?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

בזה אני מחזיק בתיזה של קיסינג'ור: אם הסכם שנחתם בתיווך אמריקאי יופר, או שמראש לא נגיע להסכם - עמדתה של אמריקה אז שונה במקרה של מלחמה.

באחת הישיבות הקודמות, כשניתחתי את האגרת של הקונגרס, אמרתי: האגרת הזאת איננה מנדט של קפאון.

(עד כאן רשמה א.א. מכאן ל.ד.)

כשאני מדבר עם זרים, אני אומר כי האיגרת הזו עזרה לנו לקבל את ההחלטה הנכונה על הדילול, ואילמלא היה ואילמלא חתימתם של כל כך הרבה סנטורים, יתכן ולא היינו עושים זאת, ואני אומר זאת בכוונה, כדי להרגיע את אותם הסנטורים אשר התחילו להתחרט על כך שחתמו.

שר המשטרה ש. הלל:

האם אתה מתכוון להתחייבות מצרית אלינו?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

לא, אני מתכוון להתחייבות מצרית לאמריקה ומאמריקה אלינו, אבל בצורה אחרת מזו שהיתה בפעם האחרונה.

על ירדן אינני רוצה לדבר היום. אך היות ואני נוהג ביושר עם חברי בממשלה, אני אומר ואמרתי כבר בעבר, כי אילו נתגלתה אפשרות בעקבות הסדר ביניים עם מצרים ובלי קשר עם סוריה - להגיע להסדר ביניים ולא הסדר אנכי, אלא הסדר אופקי ולא הסדר ענקי אלא הסדר מזערי עם ירדן - אני הייתי ממליץ לממשלה לעשות זאת, אפילו אם היה צריך ללכת לבחירות.

שר התיירות מ. קול:

האם אופקי זה בכיוון יריחו?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אני לא נכנס לפרטים, אבל כאשר ידברו על הסדר אנכי, התכוונו שנתרחק מהירדן לכל האורך. אך אני לא נכנס לזה ואנו בעבר הסברנו זאת והם הבינו שזה קשור בקונספציה שאפשר להסביר אותה איסטרטגית.

ואני מסיים בעניין האמריקאי ואומר כך: נכון שרה"מ לא צריך לתת לאמריקאים אפשרות להעמיד עניני רכש וסיוע כלכלי מול ויתורים מדיניים. אבל כולנו אנשים מבוגרים ויודעים פוליטיקה מהי, ואין ספק כי באיזה מקום, יהיה קשר בין שני הדברים. ואם אמנם נגיע למצב של התקדמות, לפחות במסגרת הסכם חלקי, מוגבל, אנו נצטרך להבטיח את האינטרס שלנו באמריקה בצורה יותר אמינה באשר בעבר, בין אם מדובר בהתחייבות שיש לנו מצד האמריקאים - התחייבות שניתנה ע"י שר החוץ אישית, על הקמת מאגר לדלק גולמי, לשנת צריכה שלמה. ובין להתחייבויות להספקת נשק.

שר התיירות מ. קול:

אבל על ההסכם להספקת נשק יש התחייבויות עוד

מימי גולדה.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

מה שהסכימו וחתמו - הם נותנים, אבל את הדיונים על מה שצריך לתת להביא, הם מעכבים ולא דנים. ובאיזה מקום, אני מניח, שהם יקשרו בין שני הדברים. ויכול להיות, שיתברר לנו כי יש לנו עימות איתם - והוא יהיה,

משום שאנו נהיה משוכנעים שהם רוצים לכפות עלינו תנאים בלתי אפשריים, ואז, כשאנו נצטרך להחליט, נצטרך לשקול יפה יפה, האם נוכל, תוך תקופה קצרה, לעמוד פעמיים בעימות שכזה? ושוב, אני מדגיש כי בעיניי סיוע כלכלי, הספקת נשק, תכנית חרום, תמיכה פוליטית, תמיכה בנו משרוצים לזרוק אותנו מהאו"מ, או מה-I.I.O, בכל הנושאים האלה, אמריקה יכולה להיות גורם מכריע. והיא יכולה אפילו לעזור לנו לקדם את קשרינו עם אירופה ממצב של אזור סחר חופשי למצב של חברות נלווית - ויכול להיות שנוכל אפילו להרחיב את הקרקע למסגרת של ברית בטחון, אם ברית בילטראלית, או אוניטראלית, להבדיל מההתחייבויות האופנסיביות - ולדעתי, הדבר הזה נתון ויכול להיות מנוף לחיזוקה של ישראל, יותר מאשר סיטואציה טופוגרפית זו או אחרת.

עם זאת, חלילה לנו ללמוד מכך כי אני מוותר על גבולות בני הגנה, כאשר נדון בענין של ההסדר הכולל.

דבר נוסף - אנו צריכים לשים לב לעובדה, כי הפעם, הנשיא פורד, הטיל משקלו האישי, בדומה לניכסון, שהטיל את משקלו האישי תוך כדי ביקורו במזרח התיכון ובישראל. אבל אנו יודעים כי פורד הוא מדינאי אשר יש לו הרבה בעיות - ואיש מאיתנו לא יתנבא איזו אישיות תתגלה בתוכו ברגע של משבר. אני זוכר, כי כשעסקנו במלחמת סיני, אחת הספקולציות היתה, שאולי, מאחר ואיזנהאור נמצא ערב בחירות, הוא לא יכפה עלינו נסיגה, כפי שהוא כפה. אבל איזנהאור היה פופולארי מאוד ויכול היה להרשות לעצמו ללכת בקרי עם הקהילה היהודית. פורד יכול להתחשב בבחירות, אבל הוא יכול גם להתגלות כפטריוט אמיץ - וע"י כך להשיג קולות חדשים, לאו-דווקא של יהודים, אבל גם של מספר יהודים - אם אמנם יבוא ויגיד כי הוא רוצה לעזור לישראל להגיע לשלום ובטחון. ולכן אינני מהמר, כי אינני יודע מה תאמרנה השנה וחצי הבאות לגבי התנהגותו של פורד. ממה שאני שומע, אני מודאג. לכן, היה חשוב מאוד, אם רק ינתן הדבר, מבחינת האווירה ואופטימיות - ויש לי יסוד להניח שפורד יקבל את רה"מ בכל הכבוד, עם קומפלימנטים, וירצה ליצור אווירה של חוסר לחץ - להגיע עם פורד ועם קיסנינג'ר להבנה מראש על גבולות הבטחון של ישראל, למען שהאמריקאים לא ירצו לדחוק אותנו,

נאמר, מאותם התחומים שדברנו עליהם קודם. כי אילו היינו יכולים להגיע לאיסטרטגיה משותפת ולחזרה לימים הטובים - וגם אז זה לא היה במאה אחוז, כי היינו מקבלים מסמכים מהאמריקאים שלא תמיד היו נכונים - זה היה חשוב מאוד. מאוד הייתי רוצה שבנסיעה הזו של ראש הממשלה, תוך כדי ברור ההשקפות השונות - ביניהן קונקרטיות על אפשרויות של שלום והתקדמות לקראת הסדר שלום - נגיע גם לחידוש ההדברות עם האמריקאים, גם לגבי גבולות הבטחון, כתאום מוקדם, על מנת שהאמריקאים לא יעמידו אותנו בפני עובדות, כדרך שהם העמידו אותנו עם הנקודות של דין ראסק ועם תכנית רוג'רס. והייתי רואה מהלך חיובי ממדרגה ראשונה, באם יחזור האמון בין האישים והממשלות, באופן שנוכל להתחיל את המו"מ מחודש.

אינני יודע אם קיסינג'ר חושב רק על SHUTTLE או גם על צורות אחרות, ואינני יודע אם הם ירצו לסכם זאת, בנקודה זו, כשיצחק יהיה בושינגטון, אבל אני מניח כי קיסינג'ר למד מנסיון העבר והוא יקח תפקיד זה במקדמה גבוהה יותר מאשר בפעם הקודמת. כי אם זכור לכם, כשהוא נפרד מאיתנו בביקורו הראשון, לפני המו"מ, הוא אמר לעיתנואים בשדה תהעופה כי הסיכויים "פיפטי-פיפטי". האם הוא חשוב כי הסיכויים גם עכשיו הם כאלה - אינני יודע, אבל אם הוא חושב כך גם עכשיו, הייתי מציע לו לחפש דרכים אחרות להכשרת הקרקע שוב בפני השעייה. כי אם קודם קראנו לזה "השעייה" וזה הפך להיות בשל התנהגות בלתי זהירה, למעין משבר, הפעם השעייה נוספת עושיה להיות באמת משבר - וזה הדבר האחרון שאנו רוצים בו.

ראש הממשלה י. רבין:

לפני שאני אביא הצעת החלטה לממשלה, כדי שהדיון יהיה פחות או יותר, גם על סמך סקירת הרקע, וגם מכוון לאיזה שהוא סיכום, אני רוצה להוסיף 2-3 הערות ולהדגיש אותן.

מאז מלחמת יום הכיפורים, לפי דעתי, חלה תמורה איסטרטגית - פוליטית, מהותית, בהשוואה לתקופה שלפני מלחמת-יום-הכיפורים, מנקודת מבטה של ארה"ב. האינטרס האמריקאי לא תחום יותר לישראל. חלק ניכר משיתוף-הפעולה האמריקאי-ישראלי היה מתוך רצון אמריקאי להביא לשינוי בגישתם של מדינות ערב למערכת הבין-מעצמתית. האמריקאים, בצדק או שלא בצדק (לפי דעתם - בצדק), רואים בהתפתחויות שלאחר מלחמת-יום-הכיפורים בעמדותיו של סאדאת, במציאות הפנימית במצרים, סיכוי אולי מן הגדולים והם התחילו, מאז מלחמת ששת-הימים, להתבסס במצרים ולהקטין את ההשפעה הסובייטית במצרים, בוודאי, באמצעות מצרים, בחלק ניכר ממדינות ערב. כלומר, הם בתקופה של עד מלחמת-יום-הכיפורים, כשעידו איסטרטגיה משותפת (מסוף 1970, שהתגבשה בסוף 1971), הלכו על מהלך של סיכול האופציה הצבאית, כדרך מירבית בהשגת מטרותיהם, קרי, השענות על ברה"מ, והם מאמינים שהם הביאו, היום לפחות, את מצרים, לנכונות לפנות לאופציה המדינית - קרי, השענות על אמריקה. ואני חושב שאסור לנו לזלזל בשוני המהותי שקיים בתפיסה האמריקאית היום לבין זה שהיה קיים במחשבתם ובמדיניותם לפני מלחמת-יום-הכיפורים. מכאן, שבמישור הישראלי-ערבי יש היום קשיים רבים יותר מאלה שעמדו לפני מלחמת-יום-הכיפורים. אומרים כי מה שקצת דחף אותם זו הלהיטות שיש להם לממש ולבחון הסיכוי להצלחה כפי שהם רואים אותו היום. ובתפיסה האמריקאית, יש להם הזדמנות היסטורית, כלפי מצרים, כלפי העולם הערבי, להגיע לתפנית. והם מאמינים כי זה טוב להם, והם משוכנעים כי זה טוב גם לנו. ואני שוב מאמין, כי קייסנינג'ר בין היתר מאמין, כי אנו איננו יודעים מה טוב לנו וכי הוא יודע זאת יותר טוב מאיתנו. ואינני רוצה, שאצלם, כתוצאה מהשוני בהערכה המדינית-האיסטרטגית האמריקאית לגבי מה שהביא מהפכה במזרח התיכון, יקרה מה שיקרה והמהלך הכולל בכיוון זה לא ישא פרי.

שר השיכון א. עופר:

לפעמים זה נכון שמרחוק רואים יותר טוב.

ראש הממשלה י. רבין:

הדבר השני שרציתי לומר הוא, שאין ספק כי האמריקאים משתמשים - והם הגדירו זאת בצורה נימוסית יותר או פחות - בסיוע, כאמצעי, כשלמישהו זה נראה עקיף יותר ולמישהו זה נראה עקיף פחות. אני חשוב, שבנסיבות הקיימות, ואינני נכנס כרגע לבעיה הטקטית, אם רוצים להתמודד, אסור להראות חולשה ותלות מיידית בסיוע, כי אז אנו רק מגדילים את המנוף כלפינו.

שר התיירות מ. קול:

צריך לחיות אחרת במדינה.

ראש הממשלה י. רבין:

אולי.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אתה מתכוון מבחינת הלינקג'.

ראש הממשלה י. רבין:

כן. ואני מציע כי הממשלה תקבל את ההצעות

הבאות:

א. ממשלת ישראל חותרת להשגת הסכמי שלום בינה לבין מדינות ערב השכנות. היא תשתף פעולה בכל התהליך של המו"מ. היא תשתף פעולה בכל תהליך מדיני לקידום מטרה זו, בין בדרך של מו"מ על הסכם שלום כולל, ובין בדרך של הסדר ביניים עם מצרים אשר יסלול הדרך לשלום.

ב. בשלב זה, כל עוד מדינות ערב מתנגדות למו"מ ללא תנאים מוקדמים על שלום כולל, רואה ממשלת ישראל כאפשרות מציאותית להתקדם אל השלום ע"י הסדר ביניים עם מצרים, באמצעות שירותיה הטובים של ארה"ב.

ג. החלטת הממשלה לא לקבל את ההצעה המצרית להסדר ביניים, כפי שנמסרה לממשלת ישראל בעת המו"מ בחודש מארס, עומדת בתוקפה. במידה ויחולו שינויים בעמדה המצרית, תבחון ממשלת ישראל מחדש את עמדתה.

ד. במהלך הדיונים עם נשיא ארה"ב, מזכיר המדינה ואנשי ממשל בארה"ב, תשאף ישראל להגיע להבנה ולהסכמה בדבר המשך התהליך המדיני להשגת השלום, באם יושג הסדר ביניים עם מצרים.

(כלומר, אפילו מבלי להכנס לפרטים, לא מספיק להגיע להכרעה שצריך להגיע להסכם ביניים, אלא צריך גם להגיד - מה הלאה? מבלי להבין את התהליך, מבלי להגיע לאיזו שהיא איסטרטגיה כוללת, נשאר שוב-פעם במין מחוייבות, מבלי יכולת לדעת באיזו מציאות ובאיזו הערכה מחודשת נעמוד בעוד 3-6-9 חודשים לאחר הסדר הביניים).

ה. ישראל רוצה במו"מ על שלום בגבולות בני הגנה עם כל אחת משכנותיה. בדיוני עם נשיא ארה"ב בנושא השלום, על כל מרכיביו, יהיה רה"מ מונחה ע"י קווי היסוד, החלטות הממשלה והודעותיה שאושרו ע"י הכנסת. במהלך המו"מ על חוזי השלום תקבל הממשלה, בגדר סמכותה, החלטות מפורטות המתייחסות לכל אחת מהמדינות השכנות.

(אם נכנס למו"מ על הסדר כולל, אם נגיע למצב הזה, נהיה מוכנים לקבל החלטות מפורשות).

ו. הממשלה מייפה כוחו של ראש הממשלה לדון עם נשיא ארה"ב בכל הנושאים הנוגעים להשגת השלום וכן בנושאים בילטרליים, והיא מקווה לשיחות פוריות, להעמקת הידידות בין ארה"ב לישראל ולקידום השלום.

אנו למעשה, מציגים פה עקרונית 2 אופציות. אנו לא מסתלקים מהחלטה להכנס למו"מ קונקרטי על הסדר ביניים, וכן, אנו משאירים בתוקפה את החלטת הממשלה לגבי ההצעות המצריות שהוצגו בפנינו ואשר לא קיבלנו אותן, אבל אנו מוכנים לבחון את עמדתנו מחדש, באם יחול שינוי בעמדה המצרית.

וכן, במידה ויהיה דיון על הסדר כולל, אין רה"מ מוסמך לדון אלא רק על מה שעד כה החליטה הממשלה.

שר הסעד מ. חזני:

האם השגריר דיניץ העביר מיידע נוסף - מדוע אין

אנו שומעים על כך דבר?

ראש הממשלה י. רבין:

נאמר כי מצרים הראתה גמישות, מבלי יכולת לגבש זאת במושגים קונקרטיים. היו אינדיקציות כוללניות, היה ענין ה"Duration", הבטחת מו"מ, שיתוף פעולה, בלי שום דבר קונקרטי. אין לנו יותר מידע. ואמרו כבר אנשי המודיעין כי יתכן ויש פה טקטיקה של ניהול מו"מ. יכול להיות שהאמריקאים רוצים להפתיע ולעשות לי תרגיל, כשאני אבוא, אני לא בטוח, כי אינני יודע, ואיננו יכולים לומר יותר מאשר אנו יודעים. בכל אופן, אני מציע לממשלה לקבל את ההחלטה הזו.

שר התיירות מ. קול:

שר החוץ אמר בדבריו כי הוא רוצה לומר פה דברים שאינו אומר במקום אחר, בפומבי. ואני רוצה ללכת בעקבותיו ולומר דברים מהרהורי, הרגשתי והכרתי. לפי דעתי, אנו נמצאים על פרשת דרכים, ומי שחושב כי אפשר לסחוב

את העניין הרבה זמן ע"י תכסיסים, כדי לא לוותר על שטחים ולשבת בשטחים ולהתבסס בהם, לפי דעתי, צריך להוציא את הדבר הזה מהכרתו ומכל סיכוי כי זה יכול להמשך כך הלאה.

אני חושב שאנו צריכים להכיר בעובדה, שאם פעם היתה כמות ערבית מול איכות ישראלית, הרי האיכות הישראלית לא יכולה להפוך לכמות, אבל הכמות הערבית הופכת לאיכות, בכל השטחים. ואני חושש, אדוני רה"מ, כי בעוד 5-10 שנים, יהיה מצבה של ישראל מול העולם הערבי יותר קשה מאשר כיום. אנו היום חזקים.

העם התאושש אחרי מלחמת יום-הכיפורים. גם צה"ל התאושש ויש לו נשק היום, כשבמקביל, יש צרות במצרים ובעולם הערבי, ואנו יכולים היום, לנהל את המו"מ מעמדת כח ומתוך כבוד. אני חושש, כי אנו לא מרגישים במידה מספקת, כי הזמן אינו פועל לטובתנו, והעוצמה של העולם הערבי, בכסף, בנשק ובהשפעה פוליטית, הולכת וגוברת, ואין דבר שהם לא יוכלו להשיג, כולל נשק גרעיני.

וכיוון שאנו ממשלה שאחראית לגורל המדינה, אנו צריכים לחשוב אם אנו הולכים בדרך הנכונה להבטיח את העתיד ואת גורל המדינה, או שאנו לפעמים מושפעים ממדיניות פנים כדי להתחמק מדיונים במדיניות חוץ. אני יודע שיש קונסטלציות קואליציוניות, פנים-מפלגתיות, אינני מתעלם מזה, אינני חי בשמים אלא על הארץ, אבל לפעמים, העניין הוא כה גורלי, שכל אחד מאיתנו צריך להציג לעצמו את הבעיה - אם הוא משוכנע כי הממשלה שהוא חבר בה אינה הולכת בדרך הנכונה כדי להבטיח את עתידה של ישראל, הוא צריך להגיע למסקנה שהוא אינו יכול יותר להמשיך לשבת בממשלה זו. רה"מ נשאל בטלוויזיה פעמיים, ע"י הגברת חנה זמר ומר ש. רוזנפלד מ"מעריב" והוא ענה בסוף, שאם הוא יהיה משוכנע, הוא ידע לשכנע את חבריו בממשלה לקבל דרך זו. כל אחד מדבר בסיגנונו ולפי הבנתו, ובוודאי שרה"מ אומר מה שהוא חושב, אבל אני אישית הגעתי למסקנה שאם אגיע להכרה כי הממשלה אינה הולכת בדרך אשר תבטיח את עתידה של ישראל, אני לא אשב בממשלה, ואגיד זאת לחברי. אני רוצה לומר, שאפילו היום יש לי הרגשה, לאחר שקראתי ושמעתי את דבריך בויכוח

שהיה בסיעת "המערך" בכנסת ובהרבה הזדמנויות אחרות, כי אני יכול להגיע איתך להבנה בהרבה דברים עקרוניים ויסודיים והמרחק הוא לא גדול. אבל כשאתה מדבר בממשלה ובציבור, אתה רואה את עצמך כראש ממשלה קואליציוני, עם כל הבעיות שיש בקואליציה הזו שאתה רוצה לשמור את שלומה ושלמותה - וזה דבר לגיטימי מאוד - אבל אנו עומדים בפני רגע של אמת, ואנו צריכים לומר זאת כל אחד לעצמו וכל אחד לחבריו.

ואני חושב, שאתה רה"מ, צריך לבוא לנשיא פורד ולומר לו כי הגיע הזמן שנדבר עם הערבים על תכנית השלום הכולל וכי זו הבעיה המרכזית עכשיו. בהצעת ההחלטה שהנחת פה על השולחן ואשר קראת קודם, יש כאילו הנחה למפרע, כי מכיוון שהערבים אינם מוכנים לעשות שלום, נדבר על ענין של הסדר ביניים. אני חשוב שזה לא צריך להאמר. צריך לבוע לעם הערבי, בפעם הראשונה מזה 27 שנים, ולומר לו כי ישראל רוצה לדבר איתו על תכנית השלום הכולל, ולכן, בואו נראה מהי מהות השלום הכולל.

ראש הממשלה י. רבין:

מי אמר כי זה לא נאמר כבר?

שר התיירות מ. קול:

על הסדר כולל מעולם לא דובר, וכל שופרות התעמולה בישראל מדברים על הסדר ביניים. ומותר לחשוב, כי חלק רוצה הסדר ביניים, משום שאינו רואה סיכוי לשלום, וחלק רוצה הסדר ביניים ומשום שהוא רוצה להרוויח זמן. אני שמעתי שרים שאומרים בע"פ כי תכנית שלום היא תכנית רוג'רס. אני מניח כי חלק אומר זאת מתוך חשש שכך זה יהיה בסופו של דבר, וחלק מטיל בכך אימה מתוך מחשבה כי אפשר יהיה לסחוב זאת עוד שנים רבות, ובינתיים, לשבת בשטחים ולא לזוז.

באשר לוועידת ג'נבה, אל לנו להתחמק מוועידת ג'נבה. גם אם יהיה הסדר ביניים, ועידת ג'נבה תתקיים, ואנו צריכים לרצות שהיא תתקיים. ואני רוצה שאנו נוכל אז בפני העולם הערבי והעולם כולו להציג את בעיית השלום ולתת להם להתמודד אתה. לשאול, האם העם הערבי רוצה לחיות איתנו וליצור יחסים חדשים בתחום הכלכלי והפוליטי, כפי שמקובל בין מדינות. הרי גם באירופה היו מלחמות בין המדינות, אבל היום, בסופו של דבר, המדינות באירופה חיות בקהילה אירופית אחת, או שהם רואים בנו מדינה צלבנית ושואפים לרגע שהיא תעלם. לכן, בשבילנו, ועידת ג'נבה זו לא גזרה, ואני חושב כי אני רוצה לדבר על הסדר כולל עם העולם הערבי. עכשיו, כשאני אומר זאת, אני יודע כי יש בעיה של גבולות בטחון - ואינני מתעלם מזה ואינני רוצה לברוח משום בעיה פה. ולפי דעתי, במשך השנים, ישראל לא התרכזה בנושא הזה כדי לשכנע את ידידיה, את דעת הקהל העולמית ואת דעת הקהל בארה"ב, כי אנו זכאים לתקן את קווי שביתת הנשק ב-1949, לאור הנסיון שרכשנו במשך השנים, ולהציג זאת כבעיית קיומה של ישראל, ואת הצורך בערבויות בינ"ל לכן. ואני מדבר על גבולות בני-הגנה, לא כדי לספח שטחים גדולים, אלא באמת, כדי לשמור על מה שחיוני לבטחוננו - וגם בענין זה יכולים להיות פרושים רבים. ולכן, אני אומר שאנו צריכים להתרכז בנושא הזה. אנו לא עסקנו בנושא זה, אבל אני מאמין כי את הצדק הזה אפשר להגדיר, קשה, אבל צריך לעבוד עליו. לדעתי, אנו לא ניסינו. זה שנים שלא עסקנו בנושא זה.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אתה מדבר על המערכה בדבר הצורך בגבולות בני

הגנה?

שר התיירות מ. קול:

אני מדבר, קודם כל, על העקרון של גבולות בני הגנה. וזו בעיה קשה מאוד, ואני לא התייאשתי מזה שנצליח לשכנע. כי יש אנשים שאפשר לדבר איתם, והם אנשים ישרים, כנים ומוכנים להשתכנע בענין הצורך בגבולות

בני הגנה, גם אם זה ענין של שינוי ריבונות. ובממשלה הקודמת, בראשות הגברת גולדה מאיר, היה ויכוח ביני לבין גולדה מאיר, גלילי ודיין, ואני אמרתי כי לא יהיה שלום עם מצרים, אם נרצה לשנות את הריבונות בגבול הבינ"ל, וכי אני מוכן גם לקבל גבולות בני הגנה לשטח מוכר לעשרות בשנים.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אנו כבר הצענו זאת.

שר התיירות מ. קול:

אני זוכר שגמשה דיין אמר לי אז, כי אם או נסכים להגדרה הזו בסיני, יש סכנה כי זה יחול גם בגדה. ואני אמרתי לו כי אין דבר כזה, משום שבגדה אין גבול בינ"ל, אלא רק כיבוש ירדני אשר רק 2 מדינות הכירו בו - בריטניה הגדולה ופקיסטן - שהיא היום כבר חצי מדינה. לכן אני אומר, שפעם אחת, אנו בממשלה הזו, צריכים לברר מה זה גבולות בני הגנה, עם כל הלב, כדי שנוכל לשכנע בזאת גם אחרים. ויש לברר האם פרוש הדבר שינויי גבול, החכרת שטחים, מאחזים, שטחים מפורזים - יש כמה וכמה מושגים במושג הזה. כשאשכול קבע כי ירדן יהיה גבול הבטחון של ישראל, הוא התכוון, שעל חלק מהגדה אנו נוותר, אבל צבא ירדני לא יעבור את הירדן, עם זאת, אנו נעשה פשרה טריטוריאלית עם ירדן, ולכן הוא השתמש במושג של גבול בטחון על הירדן. הוא רצה להדגיש את החשיבות המיוחדת של הנכונות לוותר על חלק מהגדה למען השלום. לכן, פעם אחת, הדבר הזה מחייב אצלנו ברור, וזה אחד הדברים המרכזיים בתוך הבעיה הזו של מסגרת המו"מ על שלום.

עכשיו, ישנה הבעיה של ירושלים שזו בעיה מרכזית מאוד. ונשיא מפלגתי, שאני מאוד מכבד אותו, מר פ. רוזן, כבר במלחמת ששת-הימים טען כי הכל יתפוצץ על ירושלים. אנו מדברים על עיר אחת, אבל בעיר אחת יכולות להיות אפשרויות רבות. יכולה להיות אפשרות של אוטונומיה מוניציפאלית לערבים. יכולה להיות אפשרות של מעמד מיוחד למקומות הקדושים. יש הרבה מאוד אפשרויות

ואנו צריכים לברר סוגיה זו, שעד כה לא עסקנו בה ליד שולחן המשמלה, וזו אחת הסוגיות הקשות ביותר.

עכשיו, לגבי הבעיה הפלשתינאית - אני טוען זאת בממשלות מאז מלחמת ששת-הימים - כי אם לא יהיה פתרון לבעיה הפלשתינאית, לא יהיה פה לעולם שלום. המלחמה בינינו לבין הערבים התחילה ב-1920, כשהערבים לא הכירו במפעל הציוני ולא רצו שהוא יהיה פה, והיא נמשכת מאז, ולכן זו הבעיה המרכזית. אני יודע כי קיימת גם בעיה ירדן ובעיה הפלשתינאים, ואני רוצה לומר כי הבעיה הפלשתינאית צריכה למצוא את פתרונה בין 3 גורמים - הגורם הישראלי, הגורם הירדני ונציגות מוסמכת של הפלשתינאים אשר תכיר בישראל ותהיה מוכנה לנהל אתה מו"מ על שלום (כלומר, היא צריכה לוותר על תכנית אש"פ). ואז אני אומר, כי אם אני מדבר על הפלשתינאים, אני צריך לומר כי אני רוצה לעזור גם ביישוב הפליטים - ואני הצעתי לממשלות השונות לעסוק בנושא זה, מאז מלחמת ששת-הימים. עם זאת, טוב שקיבלנו עכשיו החלטה כי אנו רוצים לקדם את האוטונומיה ביהו"ש. הלוואי והיינו עושים זאת מהתחלה. גם אם אפילו זה TOO LATE AND TOO LITTLE גם עכשיו זה חשוב - אנו צריכים לטפל בבעיה ולא יעזור לנו דבר אם ננסה להתחמק ממנה.

ופה אני פונה לחברי בממשלה ובעיקר לחברי במפד"ל - אני מבין מאוד את הגישה של ארץ הקודש, ואני יודע את עמדתכם המוצהרת ובעיקר שהיא ענין שבאמונה. אבל יחד עם זאת, יש מושג של פיקוח נפש, ומושג זה, כשם שהוא חל על אדם, יכול, ברגע מסויים, לחול גם על מדינה. ויכול להיות שברגע מסויים, אם מישהו יעשה את חשבון עמו, הוא יגיע למסקנה כי זה פיקוח נפש בשביל המדינה להגיע לידי שלום עם הערבים בזמן שלנו ולא לדחות זאת לזמן בו מצבנו יורע, באם אנו רוצים להשאיר משהו לדורות הבאים. הדור שלנו לא מחוייב לפתור את כל הבעיות, אבל אין לי ספק שאת חלקן לפחות. ישראל קמה על רקע של פשרה טריטוריאלית בינינו ובין הערבים. ב-1947 לא קמה המדינה הערבית משום שהערבים אמרו: "לא בתוכנו". ולא השלימו עם כך. אבל אנו חייבים לעבוד על העקרון הזה, שאם לא כן, סכנת המלחמה תמשך, ואינני יודע אם זו לא בעיה של פיקוח נפש מצד ישראל. ומכיוון שיש הבטחה כי במקרה של הסכם, מותר לממשלה לחתום בראשי תיבות

על הסכם, ללא בחירות, אז אני אומר כי מותר לנו ואנו מצווים, להתמודד עם הבעיה הפלשתינאית ויהודה ושומרון, מתוך ידיעה שאם נגיע לאיזה דבר - וירדן לעולם לא תהיה הראשונה אשר תעשה עמנו הסכם - אנו נלך לבחירות, ונגיד לעם את האמת ונגיד לו היכן אנו עומדים. לכן, אנו צריכים לדון על העניין הזה.

ראש הממשלה י. רבין:

מדוע אתה לא מציע תכנית?

שר התיירות מ. קול:

אני לא משרטט מפות, אבל אני מציע תכנית. אני מציע שנדבר על המושג של גבולות הבטחון. אמרתי כי חלק אפשר לפתור, לא רק ע"י החלת ריבונות ושינויי גבול בינ"ל, אלא ע"י החכרה ומאחזים. ואם תהיה מציאות כזו במשך 10-20 שנה, ויהיה באמת מצב כמו בקהיליה האירופית, על הרבה דברים אהיה מוכן לוותר. חנה זמר כתבה על זה ב"דבר" ביום שישי ואני מסכים איתה - אם כי היא לא כתבה על גבולות הבטחון, ועל זה אני לא מוותר. ואני רוצה להביא את הערבים לידי כך שנבוא ונדבר על הנושא הזה, ולא שנקבע למפרע, שבגלל שהם לא ירצו, אפשר יהיה לדבר איתם רק על הסדר ביניים.

אני לא מתנגד להסדר ביניים כדי ליצור מציאות אחרת, אבל הוא צריך לאפשר מו"מ על הסדר כולל. ואני חושב שאתה צריך לבוא לנשיא פורד ולהגיד לו, שהבעיה המרכזית היא בעית ההסדר הכולל בין מדינת ישראל וארצות ערב - כיצד ליצור שלום. אתה אומר כי הערבים אינם רוצים - מי אמר לך זאת? אני הייתי רוצה שהערבים יגידו בג'נבה כי הם אינם מוכנים לעשות שלום עם ישראל.

ראש הממשלה י. רבין:

כאשר הנשיא ישאל אותי אם אני מוכן לבחון הסדר

ביניים, מה עלי לומר לו?

שר התיירות מ. קול:

אני מוכן להסדר ביניים, אבל אני רוצה לומר כי אני רואה סכנה גדולה מאוד בתהליך מסויים. והסכנה גדולה כאשר הסדר הביניים אינו קשור לתכנית של ההסדר הכולל. כי כך, אנו נוותר על חלק נכבד ולא נתקרב לשלום ותווצר מציאות אחרת. גם סוריה יכולה לפתוח בפרובוקציה, ואפילו אם יבטיח סאדאת מה שאתה מציע, אני לא אשבע שהוא יקיים זאת, אם סוריה תביא למצב בלתי נסבל.

ראש הממשלה י. רבין:

אם אפשר היה להגיע להסדר כולל, לא צריך היה

בהסדר ביניים.

שר התיירות מ. קול:

אבל, אם נניח נדבר על 3 שנים, ותוך 3 שנים תהיה שוב בעיה, ושוב נוותר על שטחים, מעולם בחיינו לא ייכון השלום. כי ישראל יכולה לתת תמורת השלום רק שטחים, ואם היא תמסור את השטחים בהסדרי הביניים, האחד אחרי השני, לעולם לא ייכון השלום. ואני מוכרח להדגיש את הבעיה הזו.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

ונניח כי יהיה מצב כזה בו הם יגידו: "אנו

מוכנים לתת לך שלום תמורת כל השטחים", מה תעשה אז?

שר התיירות מ. קול:

אמרתי כי אני רוצה להתמודד על המושג על מהי מציאות הלשום? מה זו תכנית השלום? מהו תכנו של השלום? האם השלום הזה ישנה את המצב, האם יהיה שיתוף-פעולה כלכלי? האם יקבעו יחסים נורמאליים בין המדינות. לכן אני מוסיף, שאנו נביא את המושגים שלנו על השלום, ואני רוצה כי האמריקאים יהיו פה בעלי ההשפעה ויכול להיות שיותר טוב שהאמריקאים, מאשר הסובייטים. אבל אני מוכן להתעלם מעתידה של ישראל, ובלבד שהאמריקאים יתבצרו באזור, וגם אני מוכן לאקספרימנטים מהסוג שקיסינג'ר עשה עם לה-דוקטור. ויש נסיון בעולם. ולפי דעתי, אדוני רה"מ אנו יכולים לבוא אל האמריקאים, דווקא לאור מה שאמר שר החוץ, ולומר: "היה נסיון וויטנאם". ישראל חזקה זה אינטרס אמריקאי וישראלי, ויש בענין זה זהות. ולך יש אפשרות לשכנע ולהתמודד עם הבעיות האלה. חיזוק ישראל הוא לא רק ענין אמריקאי - ישראלי, אלא קודם כל, עניננו אנו - "אם אין אני לי, מי לי". ואנו חיים בעולם אכזרי מאוד. לכן, אני רוצה שתבוא לנשיא פורד ותספר לו את הבעיה הגדולה. ואם הם ירצו לעשות משהו סביר בענין הסדר הביניים, אנו נדון על זה - וכאן אני בוודאי איני מסכים כי אנו צריכים לקבל עתה מה שבשעתו לא קיבלנו, אבל אנו צריכים לנסות להסביר לארה"ב את הענין הגדול, ולא לדבר רק על הסדר הביניים. זאת, כדי שנדע לקראת מה אנו רוצים ללכת ביחד ואם יש סיכוי לכן. ואם יש צורך, יש להציג זאת בפני דעת הקהל האמריקאית, כי ההסדר הכולל הוא ענין של SURVIVAL OF ISRAEL.

יתכן, שהממשלה הזו נמצאת במצב קשה, שנמשלות אחרות לא עמדו בו, אבל קיפאון לא יהיה, התעלמות לא תעזור ותכסיסים לא יעזרו. והגיע הזמן שנדבר, קודם כל, עם ארה"ב ונדע אם יש בינינו הדברות על הענין הגדול - וגם על הסדר ביניים, אם אפשר למצוא נוסחה לענין בלי לסכן את עתידנו, אבל אינני רוצה שהוא יביא לידי כך, שלא יהיה לנו אח"כ מה לתת בהסדר השלום.

אני רואה את עצמנו אחראיים לענין גורלי. המדינה לא היתה מעולם במצב כזה, כי נשתנו דברים באשר לראיית ארה"ב את העולם הערבי ואותנו, כשם שנשתנו דברים בצרפת לאחר גמר מלחמת אלג'יריה, ואני מקווה, שבישיבה זו, ימצא הד להצעה להצבעה שנגיש חברי, השר ג. האוזנר, השרים ו. שם-טוב, ו-ש. רוזן ואני.

שר הדתות י. רפאל:

יש לנו דבר אחד שחסר לנו בויכוח, אם כי הרצאת הרקע היתה מפורטת, והוא: מה הרעיונות אשר נתגבשו בינתיים בארה"ב, אחרי זלצבורג.

ראש הממשלה י. רבין:

הם אמרו שהם לא יגבשו רעיונות, אלא רק אחרי ביקורי.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

ואנו ביקשנו כי הם לא יגבשו.

שר הדתות י. רפאל:

ובכל זאת, בינתיים היתה שיחה עם השגריר שלנו שם, וכפי שאני מבין, בפועל, למעשה, לא חידשו בדיווח הזה שום דבר, וזה חסר לי כרגע. בעצם, הויכוח היה יכול להיות קצר מאוד לאחר הרצאת הפתיחה. כי אני מסכים עם שתי ההצעות שהוגשו כאן, גם עם ההצעה שהגיש רה"מ וגם עם השניה, כי קודם כל, כולנו מסכימים כי לא יכול להיות יותר קפאון, ואין איש אשר רוצה בקפאון, לפחות אנו, איננו רוצים בקפאון. אנו רוצים, כמו שכל מדינת ישראל רוצה, כי הענינים

יתקדמו לקראת שלום. אך השאלה היא - איך מתקדמים לקראת שלום? וכאן, בנקודה הראשונה, אני חושב שאין בינינו ויכוח. כי הקפאון, קודם כל, אינו מביא תועלת, וכן לא תקבל בשלו יותר.

עם זאת, אני חושב כי עכשיו אין מקום מצידנו לתכנית כוללת. לא שאין מקום להסדר כולל, אבל אין הסדר כולל, ולא משום שאיננו רוצים, אלא משום שהאחרים אינם רוצים. ואני איני רואה כל סיכוי לסיכום מוסכם, השר קול, בנוגע להסדר כולל, עם כל המדינות הערביות. אין ספק כי אנו יכולים להגיע להבנה בינינו - ואיני מתכוון לאלה אשר יושבים דווקא כאן - בנוגע להסדר כולל, סופי, עם מצרים. אני חשוב שניתן להגיע, ואפילו אני אינני נלהב מזה שבונים באופירה בתי מלון.

שר התיירות מ. קול:

זה בשביל ועידת השלום.

שר הדתות י. רפאל:

לכן, אני איני רואה כי יש בינינו חלוקי דעות גדולים, זו האמת ואסור להתעלם ממנה. אך לא הייתי רוצה שתחשוב כי אסור לדבר על כך. איש לא אמר שאסור לדבר על כך, אך משנגיע להצעות ומשיחברו כי יש בינינו חילוקי דעות, הרי לפי המוסכם, נצטרך ללכת לבחירות. והדבר הזה אינו מונע העלאת רעיונות מפה ושם - זה לא הותנה כתנאי בשום מקום. להפך, אך כל תכנית שלנו, אפילו חיונית ביותר, השר קול, תדחה ע"י הערבים.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

ממתי השר קול הוא יונה?

שר הדתות י. רפאל:

אינני אומר כי הוא יונה, מי אמר? אבל אפילו אלה שאומרים כי כל העניין יתפוצץ על ירושלים, אנו עדיין איננו שומעים אפילו מהערכים המתונים ביותר, כי הם מוכנים לוותר על משהו מהגולן, ואינני שומע משום גורם רציני אצלנו, כי אנו מוכנים לוותר על הגולן, או על חלק מהגדה. ומה זה גבול בטחון? מזה גבול בר-הגנה? ואני הייתי רוצה, שהשר קול יעיז להגיד לי, אפילו בשיחה פרטית, מה הוא מציע, ודבר כזה שיש לו סיכוי להתקבל ע"י הערבים. זה לא יתקבל ורק יפגין את העדר האפשרות לפתרון ויקרב עוד יותר את האופציה המלחמתית. נניח שאנו מוכנים להעלות תכנית, תכנית אשר מבוססת על התפשרות טריטוריאלית בכל המקומות, והם ידחו אותה על הסף, ואנו נגיד: "זהו, עד כאן ומכאן ואילך, אי-אפשר לזוז!", ואז, המוצא היחיד הוא מלחמה.

אני חושב כי הצגת תכנית כזו מצידנו - כפי שהמינימליסטים שבתוכנו מוכנים לה - רק תרע את מצבנו הפוליטי בעולם. כי העולם, אפילו הידידותי, חושב על איזו שהיא התפשרות טריטוריאלית אך פחות או יותר קרוב לתכנית רוג'רס. ולנו היתה עמדה, שלא חל בה שינוי, לגבי תכנית רוג'רס. אז במה ישופר המצב שלנו, מלבד האמירה הכללית כי אנו רוצים ללכת לקידום השלום, כולל הסדר שלום כולל. ואם נפרט על מה אנו מוכנים להתפשר על דעת הרב, האם הסבר ההתפשרות הטריטוריאלית ייטיב את המצב הפוליטי שלנו בעולם? מלבד זה, שכל ויתור מתמדין אותנו לנקודת המוצא הגרועה ביותר, בבוא היום. משום שאיני בטוח שהעולם הערבי ילך תמיד באותו כיוון ויתכן שיווצר מצב שבו נגיע להסדר חלקי עם מצרים, והם יראו כי טוב, ויתכן שלאחר שיטעמו את הטעם של התעלה הפתוחה ושל האפשרויות הטמונות בכך, הם ירצו להתרחב ויהיה להם עניין להגיע איתנו להסכם כולל, נפרד, ואז הם לא ישאלו בעצתם של גורמים ערביים אחרים. היום הם לא רוצים בהסכם, לא משום שזה רע למצרים, אלא משום שהם לא רוצים להתמודד עם הגורמים הערביים האחרים. אני מעמיד את עצמי עכשיו במצב של ללא מוצא אח"כ.

(לפני כן רשמה ל.ד. מכאן רשמה ת.ב.)

למה אני צריך עכשיו, כאשר אין לי כל סכוי, לצורך הפגנה בלבד, להעמיד את עצמי במצב ללא מוצא אחר-כך? ושוב הסכוי להגיע לשלום, אם לא יהיה זה סיכוי כולל - להגיע לשלום כולל, סופי, לא כאשר כל מדינות ערב מאוחדות אלא בנפרד - יהיה גדול יותר אם נגיע קודם להסדר עם מצרים. אתה יכול להגיע להסדר בנפרד עם ירדן, אתה יכול להגיע להסדר בנפרד עם מצרים. אם תגיע קודם להסדר עם מצרים, יהיה לך אחר-כך קל יותר עם ירדן. מה החכמה שדווקא אנו נרוץ לז'נבה? נכון שכאשר מדברים על ז'נבה, אין ממשלת ישראל או מדינת ישראל יכולה להגיד: "לא ג'נבה", אך אנו צריכים לזכור כי ג'נבה היא גורם אשר מאחד את העולם הערבי כולו נגדנו. אז מדוע אנו צריכים לרוץ לשם? משום כך אני חושב שהדרך הנכונה עכשיו היא להגיע להסדר חלקי, להסדר ביניים. אני מקבל את הדעה שמה שדחינו קודם, איננו יכולים לקבל עכשיו. מה שדחינו לפני חודשיים, איננו יכולים לקבל עכשיו.

ראש הממשלה י. רבין:

מה אתם מסכימים לקבל עכשיו?

שר הדתות י. רפאל:

חכה.

ראש הממשלה י. רבין:

חוץ מהסיכוי לקבל משהו בהסדר כולל?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

הסדר כולל בשלב זה.

שר הדתות י. רפאל:

אני חושב שהיסוד להסדר ביניים הוא ה"DURATION" - משך הזמן, ואני מצמיד לכך את תקופת הביניים עד להתחלת הביצוע. אנו צריכים להתחיל להתכונן לכך, כי אולי ההסדר בכל זאת לא יחזיק מעמד, והרי אנו בינתיים עוזבים בצורים וקו הגנה וצריכים להעריך בקו הגנה שני, לא חודשיים, כפי שדיברו עליהם ולא 4 חדשים.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אל תתחייב יתר על מידה, כי איני יודע מה תקבל

בשלב שני של המו"מ.

שר הדתות י. רפאל:

אני אומר שזוהי נקודה חשובה - משך זמן קיום ההסכם ובנוסף לכך תקופת הביניים עד לתחילת קיום ההסכם. זהו דבר חשוב מבחינה הגנתית. אשר לנקודה שההסכם עומד על רגלי עצמו, אני רוצה להבין מה פירוש הדבר. נניח שקובעים איקס שנים לכך. אני איני מאמין בהסדר ביניים עם סוריה, אך מיד יגיע העניין עם הסורים. פירוש הדבר שלאחר ההסכם החלקי עם מצרים, הם הרי ילחצו עלינו להתחיל במו"מ על הסדר כולל עם סוריה, וכאן אני רואה קשיים גדולים מאוד, ואם אתה מתנה דבר בדבר, פירוש הדבר שאין להסכם זה כח עמידה. לכן נקודה זו היא אחת הנקודות המרכזיות. מובן שקיימים גם כל הדברים האחרים שנאמרו כאן, כמו לוחמה כלכלית, אך אני חושב שהנקודות שציינתי הן שלושת הנקודות המרכזיות.

עוד דבר: כאן צריך להיות הסכם ברור, כתוב וחתום, בינינו לבין מצרים, ולא לחישות מצריות והתחייבויות מצריות. אנו צריכים ללמוד בנוגע לענין העברת המטענים, שעדיין איני בטוח לגביו.

ראש הממשלה י. רבין:

חכה.

שר הדתות י. רפאל:

עם העובדה שזה נתון בספק, ואנו בכל זאת נכנסים לשלב השני של המו"מ, אומרת משהו. כלומר, אם ייצא משהו מהמו"מ הזה, בוודאי יעברו מטענים.

שר הבטחון ש. פרס:

אני מציע שלא נבנה כל כך הרבה מסביב להעברת מטענים, דווקא משום שאני מאמין כי המצרים יתנו למטענים לעבור, ואז יאמרו בעולם: תראו איזו ארץ נהדרת היא מצרים, נותנת למטענים לעבור.

שר המשפטים ח. צדוק:

זו הג'סטה שלהם.

שר הדתות י. רפאל:

אני לא אומר זאת, אלא כדי להמחיש שצריך כי הדברים יהיו ברורים בין הצדדים, ולא יימסרו כהתחייבות לצד שלישי, שלא תמיד עומדת לאחר מכן. אם נצטרך לפנות את אבו-רודס, צריכות להיות לנו ההבטחות

הברורות ביותר בנוגע לאספקת הנפט.

ראש הממשלה י. רבין:

לא נכנס עתה לכל הפרטים, כולנו מכירים אותם.

שר הדתות י. רפאל:

ועוד דבר אחד. אני חולק על דעת שר החוץ, אני חושב שאפשר יהיה לדבר עם ארה"ב על קונספציה כללית משותפת לעתיד, לאחר שיגיעו להסדר ביניים. בטרם נגיע להסדר ביניים, איני בטוח כי אלה הימים הנוחים לכך. נדמה לי כי אין הם הימים הנוחים כדי שנתחיל לדבר איתם על העתיד. יתכן שבעתיד ייווצרו תנאים יותר נוחים לקונספציה משותפת.

אני רוצה לומר דבר נוסף. אני מאחל לראש הממשלה הצלחה, אני מקווה כי יגיעו בשלב זה לסיכום לפיו מחדשים את המו"מ, כלומר, תוצאת הנסיעה הזו צריכה להיות חדוש המו"מ על הסדר ביניים. והיה ויגיעו לידי כך, אולי אפשר יהיה לבטל את הדרך של "SHUTTLE DIPLOMACY". דרך זו בכל זאת לא הוכיחה את עצמה כדבר כל כך טוב. אם העניינים מתעכבים, הדבר יוצר מתיחות ומשבר. יש עשר דרכים אחרות לניהול מו"מ, למה צריך לנהל מו"מ בדרך זו, לאחר שיגיעו למסקנה כי יש בסיס למו"מ? צריך לחפש דרך אחרת, בניו-יורק או במקום אחר.

ראש הממשלה י. רבין:

בושינגטון, לא בניו-יורק.

שר הדתות י. רפאל:

יהיה בושינגטון. אני שלם עם שש ההצעות האלה

ותומך בהן.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

השאלה שלפנינו אינה למה אנו שואפים אלא מה ניתן להשגה בשלב זה, ואם מה שנוכל להשיג מקרב אותנו או אינו מקרב אותנו למטרה הסופית. תאורטית, אני מסכים עם שר החוץ כי קיימות שתי אפשרויות. השאלה היא מה משתי האפשרויות האלה מקרב אותנו על המטרה הסופית ומה אפשר להשיג בשלב זה. אני חושב שמאמץ עיקרי שלנו עכשיו על הסדר כולל, לא יקרב אותנו למטרה הסופית שהיא באמת הסדר כולל בגבולות בטוחים, ולא חשוב אם יש בינינו מינימליסטים ומכסימליסטיים, אך ברגע שמישהו מאתנו רואה כגבולות בטוחים גבולות שאינם זהים עם הקו הירוק, ואני מניח שכל חברי הממשלה או הרוב המכריע, כולל השר קול, כפי ששמענו זה עתה, חושבים כך, אני חושב שאין עכשיו כל סיכוי לקבל הסכמת איזה שהוא מנהיג ערבי לגבולות הללו, כי לעת עתה כולם דוגלים במדיניות של אף שעל. כל עוד מנהיגי מדינות ערב ידגלו במדיניות של אף שעל, ואנו מצידנו איננו מסכימים לחזור לקו הירוק - וזהו המצב, ואני מקווה כי מבחינתנו גם ישאר כזה - הסדר סופי אינו ניתן להשגה. לפני יומיים אמר פאהמי, למשל, כי הסדר כולל עם ישראל בא בחשבון אם תחזור לקו הירוק, וגם הקו הירוק "גדול עליה", יתכן שזוהי הגזמה לצורך הדגשה, אך בלי שום הגזמה אנו יודעים כי כולנו איננו מוכנים חלק את ירושלים שנית. נדמה לי שאיש מאתנו אינו מוכן לרדת מרמת-הגולן כולה ונדמה לי שגם על פיתחת-רפיח כולנו מאוחדים, ועל כך יש מוסיפים, וגם אני מוסיף: בשבילי הירדן הוא גבול בטחון, בשבילי שארם-א-שייח' זוהי חובה בטחונית, אך די לנו המינימליסטיים, כדי שלא נמצא פרטנר ערבי שיהיה מוכן עכשיו להסכים אתנו, כי הם דוגלים באף שעל. לכן מאמץ בכוון של הסדר סופי לא יקרב אותנו לדעתי אל המטרה. ללכת עכשיו בכוון זה, פירוש הדבר הליכה בצורה יזומה לג'נבה ולקיים שם SHOW DOWN עם נאומים כאלה ואחרים ומשבר בסופה של ועידת ג'נבה. איני חושב שזה מקרב אותנו אל המטרה הסופית של גבולות בני הגנה. לכן אני חושב שהסדר ביניים או הסדר בשלבים, זו הדרך הפרקטית, ונראה לי כי כרגע את הדבר הזה מבינים לא רק אנו אלא

בעצם כולם, כי איש אינו לוחץ כיום על ג'נבה, גם לא בריה"מ.

שר השיכון א. עופר:

גם לא הערבים.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

כאשר אני אומר שאיש אינו לוחץ, אני כולל גם את

הערבים.

שר הבטחון ש. פרס:

רה"מ, כדאי שתיתן לי אחר-כך אפשרות לומר כמה משפטים על הדברים שאמר לי קרייסקי בשם הערבים וסאדאת.

שר התיירות מ. קול:

אני מציע שהיהודים המשרתים את הגויים לא יהיו

היועצים שלנו.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

כרגע נראה לי כי אף צד אינו רואה את ג'נבה כמהלך מדיני וגם בריה"מ מוכנה לתת לארה"ב "שאנס" להתקדם להסדר ביניים. מצרים מוכנה ללכת להסדר ביניים, אנו עדיין לא יודעים מה תהיה מידת הוותרנות שלה, אך היא אינה לוחצית על הסדר סופי. גם ירדן וגם סוריה בסך-הכל, לפי התנהגותן, אפשר בהחלט להגיד כי גם הן מוכנות לתת אפשרות למהלך נוסף לקראת הסדר ביניים עם המצרים. לכן אני חושב שאנו צריכים באופן מעשי, בטווח המידי, לראות זאת כמטרה

שלנו. זה נראה לי כבר-השגה, בתנאי שגם אנו נהיה יותר וותרנים ממה שהיינו בסבוב הקודם וגם מצרים תהיה יותר וותרנית מאשר היתה בסבוב הקודם.

שר התיירות מ. קול:

למשל.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אתן תשעה למשלים. למשל לדעתי הסבוב הקודם נכשל, כי שלושת הפרטנרים, גם אנו ביניהם, לא העריכו מספיק את הגורמים האחרים. כאשר הצעתי את המובלעת באבו-רוודס, אני זוכר שחברים שאלו, למה אני מציע זאת, הרי המצרים בוודאי יקבלו זאת. עובדה היא שהמצרים לא קיבלו זאת כדבר המניח את דעתם במסגרת ההסדר שהצענו למשל, לאחר הסבוב הקודם. אני חושב שכל שלושת הפרטנרים הם בעלי נסיון מסוים. כאשר אנו הולכים לקראת הסדר בינים כדבר הפרקטי הקרוב, אני חושב שצריך להיות ברור לנו, כי נהיה יותר וותרנים, אך התנאי שלנו צריך להיות כי גם המצרים יהיו יותר וותרנים. אני רוצה לציין את הדברים אשר נראים לי כמינימום, והם אינם זהים בדיוק לדברים שאמר שר החוץ. אני חושב שהתנאי הוא הצהרה מדינית.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

זה ישנו. לא דברתי על דברים שישנם.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

התנאי השני הוא תוחלת ההסכם. התנאי השלישי הוא התחייבות להמנעות מכניסה למלחמה במידה שסוריה או ירדן מתחילות במלחמה.

עוד שניים-שלושה דברים בתחום הקונקרטי שיש בו סממן של נורמליזציה, מה ששייך להצהרה, ברור כי אי אפשר לקוות להצהרת הפסקת לוחמה. אני חושב שהפריאמבל שהם היו מוכנים לו בפעם הקודמת, יש בו התקדמות בכוון הנכון, כי מצרים עברה ממדיניות של "מה שנלקח בכח יוחזר בכח", למדיניות לפיה הדרך לפתרון אינה שימוש בכח צבאי.

השר י. גלילי:

אתה מתכוון לסעיף של "NON USE FORCE"?

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

כן. אני רואה בכך חשיבות. בסעיף בדבר ההצהרה, אני חושב שאנו צריכים לשאוף לקבל הצהרת כוונה מדינית. ברור לי כי לא נוכל לקבל הפסקת לוחמה, לכן אנו מדברים על אי שימוש בכח. יתכן שיש איזה שהוא מרחב נסוסי לשפור הנוסח ואני מחשיב זאת. אני מחשיב בהחלט הצהרה מצרית פומבית בתחום זה. עכשיו אנו מתחילים בפרשה חדשה. אני לא אומר שנסתפק רק בכך, אלא אני סבור כי צריך אולי לשאוף לחזוק נוסחתי.

באשר לתוחלת ההסכם, העניין ברור, איני חושב שאפשר לדבר רק על עשר שנים אך גם שנה אינה סדור, ובתחום זה, אנו צריכים איזה שהוא גבול, איזה שהוא פרק זמן מוגדר בו תהיה התחייבות להמנעות במקרה של יוזמת מלחמה סורית וירדנית. גם זה צריך להיות תנאי.

אם מדובר על דוגמאות קונקרטיות אשר מצביעות על נורמליזציה, אני יכול לציין שיש דברים, שאחד, שניים, שלושה או ארבעה מהם יהיה בהם כדי לתת איזה שהוא חזוק קונקרטי, כי הצהרה, תוחלת, המנעות ממלחמה, כל אלה בגדר הבטחון. אני מתכוון לדברים כמו פיטרולים משותפים באזור המפורז, הצהרה בתחום הלוחמה הכלכלית, מדיניות גשרים פתוחים, טיסות והפלגות ישירות של תיירים

מישראל וחזרה באמצעי הובלה של גורם שלישי, שייט בסואץ, נפט מאבו-רודס ישירות לאילת. יש כאן כמה דברים שכל אחד מהם קונקרטי, וחשוב מאוד להשיג משהו מזה בנוסף על שלושת התנאים הראשונים.

לגבי ארה"ב, אני רואה גם כן כמה תנאים שאנו צריכים לעמוד עליהם: א. סדור לדלק תחליפי לאבו-רודס. בענין זה צריכה להיות הבטחה מניחה את הדעת ובנוסף לכך סיוע כלכלי, סיוע מדיני וסיוע צבאי בתחום אמצעי הלחימה.

ראש הממשלה י. רבין:

אם מותר, קריאת ביניים: את כל זה הצגנו וכל זה נדחה. היו דברים שלא עמדנו עליהם בשלב מסוים. פרט ללוחמה כלכלית, דפלומטית ופרופגנדית, לא עמדנו על שום דבר, ובכל זאת לא הגענו להסדר.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

לגבי סואץ הם הסכימו לצוותים מעורבים.

ראש הממשלה י. רבין:

לא הסכימו.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

הפעם אנו נדרשים, ולפי דעתי, במידה שנקבל תמורה אנו צריכים גם להסכים לויתורים גדולים יותר. לעשות ויתור גדול יותר, מבלי לקבל תמורה גדולה יותר, הסכמנו שאנו לא יכולים להסכים לכך. השאלה היא מהי התמורה הגדולה יותר. הגדרת פרק הזמן, זוהי בפירוש תמורה גדולה יותר. אני חושב

שאנו צריכים לשאוף גם למשהו בתחום הדברים הקונקרטיים. לסוגיה הסורית שנראית לי קשה, אני רוצה לומר כי אם נגיע להסדר ביניים עם מצרים, גם הסוגיה הסורית תקבל אור שונה לגמרי, ולדעתי משלושה טעמים:

א. משום שמצרים מתחייבת להמנע ממלחמה יזומה על ידי סוריה, דבר שאינו קיים היום.

שר המשטרה ש. הלל:

היכן היא מתחייבת?

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

במסגרת הסדר הביניים אתנו.

שר המשטרה ש. הלל:

זה לא מה שהציעו אז.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אני לא מדבר על מה שהציעו אז. אגב, גם אז היו מוכנים לעשות משהו בתחום זה. והיה והשגנו הסכם ביניים עם מצרים בתנאים האלה שגם שר החוץ ציין וגם אני ציינתי, כאשר אחד התנאים האלה אומר כי יש הסכמה מצרית להמנעות במקרה של מלחמה יזומה על ידי סוריה, כל עוד ההסכם הוא בתוקף, זהו לדעתי שנוי אחד שלא קיים כאשר אין לנו הסכם ביניים עם מצרים. השנוי השני הוא בכך שלפחות באחד הסבובים הקודמים, או יותר נכון בעת הסכם ההפרדה עם סוריה, קיסינג'ר אמר לנו וכך דווח בממשלה, כי גם הוא, כלומר, ארה"ב, מבין כי עם סוריה לא צריך להיות עוד שלב ביניים אלא שלב סופי.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

הם אמרו אפילו יותר מכך.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

והדבר השלישי לדעת הוא, שמכל השטחים שאנו מחזיקים היום, זהו השטח שקל יותר להסבירו לכל זר, יותר מכל שטח אחר. אפילו מקגורן, לאחר שהיה ברמת-הגולן, בראיון שמסר לטלוויזיה הישראלית הוא די גמגם. הוא אמר כי כל עוד אין שלום, ברור שצריך להחזיק בשטח זה. אפילו הוא אמר זאת. אך בשיחה שהיתה לי עם צ'אושסקו - איני יודע אם יגאל נגע אתו בסוגית רמת-הגולן, אך אני נגעתי בה...

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

עסקנו בסוגית גבולות בני הגנה מסביב.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

הנושא הזה של רמת הגולן היה הרבה יותר מובן לו מאשר הסכנה של הקמת מדינה פלשתינאית ביהודה ובשומון.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

מפורזת.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אני חושב שאם נצליח להגיע להסדר ביניים עם מצרים, גם ההתחייבות המצרית שאני רואה אותה כתנאי בסוגיה זו, גם העמדה האמריקאית שעם הסורים יש לדבר רק על ההסדר הסופי וגם העובדה שאת ענין רמת-הגולן יותר קל למכור לזרים - אני חושב שכל אלה יעמידונו על פסים נוחים יותר עם הערבים - ויז-א-ויז ז'נבה.

לגבי ירדן, אני חושב שהבעיה הפנים-ערבית בכל הנוגע ליהודה ושומרון, המנטרלת לפחות בסבוב זה את הנושא, יותר מכל ההבדלים האחרים בדעות. אש"פ וורסוס חוסיין והעמדה האמריקאית לטובת חוסיין, כאשר העמדה הרוסית היא לטובת אש"פ - יש בכך איזה שהוא אלמנט של ניטרול, אשר בבוא היום שנצטרך לטפל בו, אך איני חושב שזהו הנושא העומד עלל סדר היום, אם נגיע להסדר עם המצרים. אם לא נגיע להסדר עם המצרים ונלך לג'נבה, נצטרך בעת ובעונה אחת להתייזב מול כל הבעיות האלה, כאשר עמדת כולם היא חד-משמעית. הם אינם מוכנים להתפשר על אף שעל אחד.

כתוצאה מכך, אני סבור בהחלט כי ששת הסעיפים הם הסיכום הנכון לדיון הזה, וברור שראש הממשלה צריך לדבר עם נשיא ארה"ב, לא רק על הצד הקונקרטי-המעשי, אלא על הבעיה כולה. אך נדמה לי שהרקע מנקודת הראות שלנו ושל ארה"ב, הוא רקע בשל לנסיון אמיתי להגיע להסדר ביניים עם מצרים.

ראש הממשלה י. רבין:

אני רוצה שתדעו, האמריקאים עורכים עלינו ל"פ (לוחמה פסיכולוגית) דרך כל העולם.

שר הבטחון ש. פרס:

קרייסקי צילצל ואמר כי הוא מציע שנבוא אליו. לאחר השיחות שהיו לו עם סאדאט ועם קיסינג'ר, הוא אינו בא עם הצעות אלא עם רשמים. נפגשנו הבוקר בוֹינה.

לפי דבריו של קרייסקי, פורד הסביר לו כי קיסינג'ר ישאר בתפקידו וכל זמן שישאר, הוא רואה בו יועץ קרוב וגאון מדיני. הוא חושב שגורלו תלוי לא בנושא החיצוני אלא בנושא הכלכלי בתוך ארה"ב. רשמיו של קרייסקי לעומת זאת הם, שאם עד כה לא היה פורד אדם אשר מעצב מדיניות, לאט-לאט הוא צומח לאדם שמקבל החלטות ומעצב אקזקוטיבה. להערכת קרייסקי, פורד רוצה לעצב מדיניות, ולא רק לסמוך על קיסינג'ר. היות ואמריקה אינה יכולה לתרום דבר ממשי לאירופה, בגלל מצבה הכלכלי, ואינה יכולה לתרום דבר ממשי לאפריקה, בגלל מצבה של אפריקה, והעניין בדרום-מזרח אסיה נגמר כפי שנגמר - הוא צופה שהמטרה של פורד תהיה לגבש דוקטרינה פורדית לגבי המזרח-התיכון, הרושם שלו הוא, שיחסו של פורד כלפי ישראל הוא חיובי, אעפ"י שהוא מעריך שתחכה לרביין תקופה קשה בארה"ב.

ראש הממשלה י. רבין:

זה בטוח.

שר הבטחון ש. פרס:

קיסינג'ר יותר מאוכזב מאשר מרוגז. הוא מאוכזב מכך שהוא מעריך כי הממשלה הזו קשה או מתקשה בקבלת החלטות. בפגישת קיסינג'ר-גרומיקו היתה הפתעה גדולה ממידת הנינוחות של גרומיקו. כל דבר שקיסינג'ר העלה, גרומיקו הלך לקראתו, ואפילו כאשר דובר על אי ניצול מפלגה של ארה"ב בדרום-מזרח אסיה, גרומיקו הסכים. ניתן להבין כי שליאפין הועף מתפקידו כי רצה לנצל ביתר תקיפות את מלתחה של ארה"ב בדרום-מזרח אסיה ואת ההצלחה

הקומוניסטית בפורטוגל. גרומיקו גם לא לחץ על קיסנינג'ר בענין ועידת ג'נבה. קיסנינג'ר אמר לגרומיקו כי ידווח לו לאחר הפגישות עם סאדאט ועם רבין. הענין המרכזי בשיחות קיסנינג'ר-גרומיקו היה הועדה לבטחון אירופה, כאשר כל יתר הנושאים הוזזו הצדה. קרייסקי אמר כי להפתעתו גם המזרח-התיכון לא תפס מקום ראשון בשיחות אלה. גרומיקו הסביר כי העמדה הרוסית פשוטה ומורכבת למעשה משלוש נקודות עיקריות: 1. גבולות 1967, בלי להוציא מכלל חשבון אפשרות לשנויים קטנים; 2. מדינה פלשתיאית; 3. ערובות של המעצמות עם הרוסים או בלי הרוסים.

כאן אמר קרייסקי כי ברז'נייב אינו חולה סרטן, אלא יש לו בעיות עם השיניים אשר מקשות עליו לדבר יותר משעה (וזהו דבר המסכן את מעמדו).

פורד אמר לו כי סאדאט עושה רושם של מנהיג מתון, רציני ויסודי. הוא התרשם כי סאדאט פיקח יותר מנאצר. לקרייסקי עצמו היו שלוש שיחות עם סאדאט, האחת נמשכה שלוש שעות, השניה שתיים והשלישית שעה. סאדאט אמר לו כי המצב הכלכלי במצרים הוא מתחת לאפס, משבר שכמוהו לא ידעה מצרים. הוא מקבל עכשיו סיוע הן מהעולם הערבי והן מהעולם המערבי. ההחלטה שהוא, סאדאט, צריך לקבל עכשיו היא, האם להשקיע עוד פעם את הכספים האלה בבניית הצבא, או להשקיעם בשפור רמת-החיים של המצרים. האמביציה שלו היא להיות ה"רה-בילדר" - הבנאי של הכלכלה המצרית. סאדאט אומר כי המצרים מהווים למעלה ממחצית האוכלוסיה של העולם הערבי. למעשה, אם אתה לוקח את העולם הערבי פרופר, המצרים מהווים למעלה ממחציתו, ובלעדיהם אי אפשר לעשות דבר. פרט לכך הוא נהנה מתמיכתו של בומדיין ומתמיכתה של סעודיה, והדבר הנוסף שהזכיר סאדאט הוא השנוי הרב אשר חל בעיראק. המנהיג העיראקי הנוכחי (סדאם חוסיין) נראה מנהיג מתון ומסודר יותר מקודמו, והוא גם תומך יותר בסאדאט.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

זאת אומרים גם הרומנים על העיראקים.

שר הבטחון ש. פרס:

לדעת סאדאת, סוריה לבדה לא תלחם. אם יהיה הסכם מצרי-ישראלי, הסורים לא ילחמו לבדם. על אסאד אמר כי יש לו הרבה מאוד בעיות פנים, שהוא מנהל אותן בתבונה בלתי רגילה והוא אינו רואה כיצד סוריה תוכל להתפנות למלחמה לבדה כנגד ישראל. סאדאת אמר לו: הישראלים אידיוטים, אני לא מבין מה הם עושים, במאמץ משותף יכולנו אנו והם לבודד את מזרחי המלחמה במזרח-התיכון וישנם כאלה והם ניתנים לברוד. ז'נבה אינה בוערת לו. אם יגיעו לז'נבה בלי הסכם, הדבר יגרום לעמות והקצנה בעולם הערבי. הוא (קרייסקי) היה בארוחת-צהרים עם סאדאת וקייסינג'ר כאשר הגיעה ההודעה שלנו על דילול הכוחות. קייסינג'ר התייחס לדילול שלנו בספקנות, אם להשתמש במילה עדינה, אך סאדאת אמר לקרייסקי כאשר נכנסו למכונית, כי לא חשוב כמה הישראלים מוציאים, אני אקבל זאת בקבלת-פנים גדולה ורצינית, כי הדבר יתרום לשיפור האווירה במזרח-התיכון. לגבי בעיות המזרח התיכון אמר סאדאת, כי מוכרחים להגיע גם לפתרון של הבעיה הפלשתינאית. ישראל צריכה לשם כך לוותר על יהודה-ושומרון ועל רצועת-עזה, וכן על פרוזדור אשר יחבר את עזה עם יהודה ושומרון - זוהי תכניתו של סאדאת.

ראש הממשלה י. רבין:

פאהמי אמר זאת אתמול בפומבי.

שר הבטחון ש. פרס:

אני שמח שזה מאמת את האינפורמציה שאני מוסר. סאדאת הוסיף ואמר כי ישראל אינה צריכה להיות מודאגת משני דברים: לא מהמצב הכלכלי אשר ישורר ביהודה-ושומרון, כי יש בישראל כאלה האומרים שמדינה זו לא תהיה בעלת כושר קיום. אנו, הערבים, נשקיע בה מספיק כסף. שנית, אני לא מאמין

כי התפוצה הפלשתינאית תחזור לפלשתינאית עצמה, כי היא מורכבת מאנשים מוכשרים המשתכרים היטב במקומותיהם.

באשר ללוב, הרוסים מספקים לה נשק מתוחכם ביותר, שאין למדינות ערב האחרות. עכשיו קונה קדאפי נשק סובייטי, והוא יקנה גם את הרוסים. הרוסים יבואו ללוב. בלוב יש חצי מליון מצרים, ושטחה של לוב גדול משטחה של אירופה. אם כי, לכאורה, לוב הינה מדבר ענק, הרי שעומק החול בה הוא לא יותר מ-8 ס"מ, ואם יורידו את שכבת החול הזו, מתחת לחול יש אדמה טובה, וזאת פרט לנפט, לכמויות עצומות של ברזל ומינרלים. אין ברירה, לדעת סאדאת, אלא לאחד את לוב ומצרים, כאשר לא קדאפי יהיה המנהיג, והמבין - יבין.

סאדאת אינו מבין את טון היהירות אשר נשמע בישראל. יתכן שלא היה הולך כלל למלחמת יום הכיפורים אילמלא הדבורים האלה בישראל, אשר עוררו בליבו את הצורך לגאול את כבודם של הערבים. פעם נוספת, לדבריו, הוא לא יעשה זאת. הוא הסביר לקרייסקי כי בא בחשבון להכיר בישראל בגבולות 1967, אך שלום אינו בא בחשבון. כלומר, בפעם הראשונה הבחין סאדאת בין הכרה לבין שלום. סאדאת סיפר לו כי ישב במשך שעות עם סטודנטים בקהיר וניסה לשכנע אותם כי צריך להכיר בקיומה של ישראל. הם לא רצו לשמוע אותו.

קרייסקי השמיע לסאדאת את הנוסחה הבאה: אדמה אשר תפונה לצרכי שלום, לא תשמש לצרכי מלחמה. זוהי הגדרה יפה יותר לפרוץ, ולכך הסכים סאדאת. אך סאדאת נמנע מתשובה לשאלה, האם בא בחשבון שלנו בגבולות 1967.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

זוהי עורמה.

שר הבטחון ש. פרס:

היה אצל קרייסקי איש דת מצרי בשם תהימי. איש הדת אמר לו: כדאי לכם לשים לב למה שהוחלט ברבאט, כי על אף שהגדה נמסרת לפלשתינאים, ירדן נשארת אחראית למקומות הקדושים בירושלים.

סאדאת אמר על עצמו כי הוא חולה-לב. היתה לו התקפת-לב, והוא שוקל אם לרוץ גם בעוד שנתיים. הרושם המובהק שלו הוא שמובאראק הוא המחליט. הוא התרשם כי מובאראק הינו אדם צעיר הנהנה מאמונו של העם, מעריץ אמיתי של סאדאת, היחיד אשר נוכח בכל השיחות בין סאדאת לקרייסקי היה מובאראק ולא פאאמי. הוא עושה רושם תקיף. כאשר דיבר איתו עם סאדאת על אפשרויות בנוגע לפלשתינאים, הוא שאל אותו מה יהיה עם הקצוניים במחנה הפלשתינאי, וסאדאת אמר כי כי חבאש רוצה להרוג גם אותו ואילו ערפאת האשים אותו כי הוא מוכר את העניין הפלשתינאי, אך אם ישראל תגיע שוב לסכסוך עם הפלשתינאים, לאחר הסדר עם מצרים, זה יהיה סכסוך עם הפלשתינאים ולא עם הערבים. הרושם שלו מקדאפי היה טוב יותר, כשקדאפי לא היה מרוגז.

קרייסקי עצמו אומר, כי המפלגות הסוציאליסטיות באירופה נשארו ללא נושאים, בעיקר לאחר ויטנאם, וצריך להביא בחשבון שהנושא הפלשתינאי יהיה הנושא המרכזי בעתיד. הוא אמר כי המפלגות הסוציאליסטיות באירופה דומות לאותם זרזירים על קוי טלפון, שכאשר מנתקים אחד מהם, הם מחפשים קו אחר. הערבים עצמם חושבים על צעדים תעמולתיים נוספים. בין היתר הוא אמר כי הערבים מתוכננים לומר בקול רם, כי הם מזמינים את כל היהודים ממדינות ערב לשוב הביתה, והם מתכוונים להשקיע כסף רב בכך. קרייסקי אומר כי בורגיבה הוא איש זקן. בורגיבה אמר לו כי ישראל צריכה לחזור לגבולות 1947, כי אלו הגבולות היחידים שיש להם בסיס לגאלי. אז הזכיר לו קרייסקי כי גם לגבולות 1967 יש בסיס לגאלי.

ברור שמדינה פלשתינאית צריכה להיות בהנהגת אש"פ. סאדאת אמר לו: מה הישראלים אומרים כי אין הם רוצים לדבר עם הפלשתינאים, הרי הם מדברים איתם יום-יום. אמרתי: לא נכון, כי איננו רוצים לדבר עם הפלשתינאים, אנו לא מוכנים לדבר עם הטרור הפלשתינאי.

שר השיכון א. עופר:

בתחילת דברי אני רוצה לומר כי אני מסכים להצעות כפי שהוצגו על-ידי ראש הממשלה, מפני שהן מהוות למעשה קונצנזוס של הדרך, כפי שאנו רוצים להציגה. אני רוצה להסביר כיצד אני רואה את ההחלטות האלה. אני יוצא מנקודת מוצא שלא יהיה לקפאון במזרח התיכון, ולא יהיה קפאון ממש, כלומר, לא רק להלכה כאשר כולנו מסכימים שלא יהיה קפאון, אלא בכל אלטרנטיבה שאנו מסבירים ומנתחים לעצמנו, צריך להביא זאת בחשבון. כלומר, אם בכל אחד מהמהלכים לא יוצא משהו, הדבר עלול להוביל אותנו לאפשרות הגרועה ביותר, והיא הסדר כפוי, הסדר כפוי בגבולות 1967, בלי כל היתרונות האחרים. לא מתוך הדברות עם האחרים ולא מתוך רצון. למעשה מכל האלטרנטיבות, וזהי האלטרנטיבה הגרועה ביותר, ואת זאת צריך לזכור.

בכל זאת, הייתי רוצה שננתח עבור עצמנו את השאלה, האם המצב פועל לטובתנו. ההערכה שלי שאין זה כך. ידוע כי קיימת תאוריה כזו, שבעצם אנו מתקדמים משלב לשלב, אנו משיגים הישגים נוספים, ואפילו המלחמות שהיו, הביאו אותנו להישגים נוספים. בשלב מסוים זה אולי גם נכון, אך לי נראה שהתנופה שלנו בכל השטחים הגיעה למיצוי מסוים, ואנו צריכים להיות מעוניינים שהתנופה וההישגים הבטחוניים והכלכליים שהגענו אליהם, ימוסדו מבחינה מדינית, וככל שנקדים למסדם - כן ייטב. לא צריך, כמובן, להוציא מכלל אפשרות מלחמה נוספת, אך בור לי כי ככל שנדחה אותה, יהיה זה לטובת העניין. אם לא תהיה לנו ברירה ונצטרך להלחם, גם אם ננצח לא נעמוד במצב טוב יותר ממצבנו היום. אם לא תהיה ברירה, זוהי אפשרות שצריך להתכונן אליה, אך לאחר מכן נעמוד במצב פחות טוב מאשר היום. אם היינו היום במצב כמו לאחר מלחמת השחרור, בו אמנם לא קיבלנו

לגיטימציה ברורה לגבולות 49-1048, אך היתה עליה המונית, היתה תנופה אדירה של פיתוח, היה המצב שונה. לדאבוני, איננו יכולים לחזור לכך היום, אלא בדבורים. כאשר אני חושב לעצמי על שטחים נוספים, על התנחלויות נוספות, אני נזכר בעליה הגדולה של שנות החמישים ובשני מבצעי ההתיישבות האדירים של אשכול בשנות החמישים, ואני מגיע למסקנה שהיום איננו מסוגלים לכך. במשך 15 שנה הקמנו 29 ערים שאוכלוסייתן הגיעה לחצי מליון יהודים. היום, כאשר אנו רוצים להקים עיר אחת, אין לנו המשאבים להקימה. אפשר לדבר ולהתווכח על כך, אך את הדבורים האלה איננו יכולים לכסות לא בתמיכה, לא בסיוע ולא בפיתוח. אנו מדברים על הגליל, אחרי המבצע האדיר של ההתנחלויות, אני שואל את עצמי היכן אנו יכולים היום להקים עשרות ישובים שהקמנו בגליל במשך 15 שנים? אנו עדיין מדברים על רוב יהודי בגליל ואנו צריכים להאבק על כך קשות במשך עשר שנים נוספות, כדי להבטיח רוב יהודי.

לדעתי, התקופה שאנו חיים עתה היא הזמן המתאים לגבש מבחינה מדינית את מה שהגענו אליו. אני לא מדבר על העתיד, העתיד יוכיח לאן נגיע, אך כפי שאנו רואים את הרזרבות שיש לנו ואת התנופה לה אנו זקוקים, אנו צריכים לדעת שזהו הזמן המתאים לגבש את כל האלה.

אני מקבל את הדעה שהדבר הטוב ביותר מבין כל האפשרויות הוא להגיע להסדר חלקי, להסדר ביניים, אך אני לא במצבו הטוב של השר רפאל או של השר בר-לב, כאשר הם מציינים לעצמם את הסדר הביניים. אם מדברים על הסדר ביניים, צריך לדעת שהוא בלתי ניתן להשגה בלי המעברים ובלי אבו-רודס. אומר דבר נוסף: זה מחייב איזה הסכמצי'ק עם סוריה. אם אני רוצה להבין את האינפורמציה שנמסרה לנו בבוקר ועתה, והיא מעטה לדאבוני, אם אנו הולכים להסדר ביניים, זהו ההסדר שאנו יכולים לקבל: כלומר, אנו צריכים לתת את המעברים. אני מוכרח לומר, לאחר שהסכמנו למה שהסכמנו בענין המעברים, כי איני רואה את ההבדל המהותי בין נוסחה אחת לשניה של התרחקות מן המעברים.

ההערכה שלי היא שזה אינו הגורם המכריע. עם כל ההבנה המעטה שלי בנושאי בטחון, לא זהו גבול הבטחון של מדינת ישראל. אני מאמין כי אנו יכולים בשלב ב', אם יהיה בנו העוז להגיע להסדר חלקי כפי שאני רואה אותו, הסדר אשר נותן לנו את רווח הזמן הדרוש לנו - להגיע להסכם על אי לוחמה אמיתי, כלומר, גמר מצב הלוחמה תמורת גבולות בטחון. עדיין לא יהיה זה שלום אמיתי, כפי שאנו רואים אותו, כי שלום כזה אפשרי רק בגבולות 1967. היות ולא הערכים מוכנים לוותר ולא אנו מוכנים לכך, אני רואה אפשרות להגיע להסכם על גבולות בני-הגנה. בסיני, אני רואה את הגבול אשר צוייר על ידי הרמטכ"ל. למעשה, בקוים אשר העלה גמאסי, לפי האינפורמציה שקיבלנו, יש גבול דומה. אנו אומרים כי השלום אינו אפשרי באופן מידי, לכן צריך לסיים את מצב הלוחמה. אני מאמין כי לכך אפשר להסכים גם עם הסורים, וכוונתי היא לנוסחה לפיה לא נרד מרמת הגולן. כלומר, עם הסורים אנו צריכים לשאוף להגיע לביטול מצב הלוחמה לפי הנוסחה שלא נרד מרמת-הגולן. כאשר אני אומר שלא נרד, אני מדבר בשפה דפלומטית. אז נוכל לומר כי השלום יהיה כאשר נגיע אליו פעם.

נכון שהנושא הקשה ביותר הוא יהודה-ושומרון וכאן אני חייב לומר כי איני שבע-רצון כלל וכלל מעמדתה של הממשלה. אני חושב שהצלחנו להוציא הרבה מתח מן העניין הפלשתינאי בצורת ההסברה שלנו היום, לפיה או מכירים בכעיה הפלשתינאית. כאשר הייתי בבריטניה ונשאלתי לגבי הכרתנו בפלשתינאים, אמרתי להם: "כאשר אמרתים שאינכם מוכנים לנהל מו"מ עם היטלר והנאצים, האם פירוש הדבר היה כי אינכם מכירים במדינה הגרמנית?" אנו מכירים את הנוסחה לפיה בין הים לבין הירדן יש מקום למדינה יהודית ולמדינה פלשתינאית. אני חושש שאנו לא צריכים למקד את הויכוח על הבעיה הפלשתינאית בנקודה של ירדן. אנו צריכים לומר שעם האוכלוסיה של יהודה ושומרון אין לנו סכסוך ואנו מסכימים שתהיה להם מדינה עצמאית אשר תכיר במדינת-ישראל.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

ניצור קונפדרציה בין ישראל למדינה הפלשתינאית

וירדן.

שר השיכון א. עופר:

היות ואיני מאמין שאנו או הערבים מוכנים היום לשלום מלא, אני מסכים עם הדברים שאמר השר רפאל, כי בגמר שיחת ראש הממשלה עם הנשיא פורד צריך להאמר שאנו מחדשים את המו"מ על הסכם ביניים, אך אם מחדשים את המו"מ, צריך להיות לו גם סיום. הוא יכול לארוך 10 ימים או חודש, בשיטת ה-"SHUTTLE", או בשיטה אחרת, אך ברור המו"מ אינו יכול להגמר בלא כלום.

שר המשטרה ש. הלל:

לכאורה אין לנו להוסיף כלום לראש הממשלה לפני נסיעתו, אך אני חושב שאין לנו ברירה, ולו גם לגזול זמן אחד מהשני, גם משום שאנו צריכים לצייד האחד את השני וגם משום שבמוקדם או במאוחר נצטרך לשבת ולסכם את הדברים שאולי נגיע אליהם. לכן כדאי שכל אחד יביע הרגשתו, היכן הוא אוהז בעניין.

עם כל הכבוד, איני חושב שהויכוח הוא בין מי שרוצה בהסדר שלום ומי שרוצה בהסדר חלקי. אני זוכר שישראל אמרה לאחר מלחמת ששת-הימים, רק הסדר סופי ומו"מ על הסדר שלום, והיו שאמרו כי זוהי עמדה קשוחה. היום כאשר אומרים גם הסדר ביניים, גם הסדר חלקי וגם הסדר שלום, עדיין אומרים לנו: מדוע עמדתכם כל כך קשוחה. אף אחד אינו מתפעל עוד מהסדר חלקי או מהסדר ביניים, כדבר אשר כשלעצמו צריך לקרב אותנו אל השלום. אני הרבה יותר צנוע. כאשר אנו אומרים שאנו רוצים ללכת לקראת הסדר אשר יקרב אותנו לשלום, ואנו צריכים ללכת בשל כך לויתורים, אני עוד לא רואה שזה מקרב אותנו לשלום עם הערבים. אני מוכן להסתפק בפחות מכך, אם זה יקרב אותנו למכנה משותף מובהק יותר עם האמריקאים, על מה שהם ואנו מבינים כצעדים הבאים, ולקראת מה אנו הולכים. הייתי

מסתפק בכך. אם ראש הממשלה היה אומר שההסדר הזה יחזיק מעמד או לא יחזיק מעמד, זוהי שאלה אחרת, אך גם אם לא הגענו להסכמה עם הערבים, הרי שהגענו למכנה משותף עם האמריקאים. במקרה כזה הייתי חושב שכדאי לנו לעשות גם ז'סטות של ויתורים וסיכונים, אך זאת מתוך הנחה שהתקדמנו עם האמריקאים לקראת הבנה.

אם להתייחס לנקודות שהעלה ראש הממשלה, במקום בו הוא מציע כי בדיוניו עם נשיא ארה"ב בנושא השלום יהיה מונחה על ידי קוי היסוד, החלטות הממשלה והחלטות הכנסת, הייתי אומר שברור כי הוא צריך להיות לא רק מונחה, אלא גם מי שמביא את ההחלטות ואת קוי היסוד אל נשיא ארה"ב, ויש כמה החלטות אשר נתקבלו בממשלה זו ובממשלות קודמות.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

מה ההבדל בין מונחה לבין מביא?

שר המשטרה ש. הלל:

כאשר משתמשים במונח מונחה, הכוונה היא מונחה בהתנהגותו. אני רוצה לומר שאם אנו חושבים כי מן המשבר אנו צריכים לצאת בדיוק באותו מצב שכתוצאה ממנו נוצר המשבר, הרי שלא ניצלנו את המשבר לשום מטרה. מן המשבר הזה אנו צריכים לצאת עם קשר יותר מאוחד עם ארה"ב. לדעתי, המשבר שהיה עם קיסנינג'ר, היה, בסופו של דבר, כתוצאה מכך שמלכתחילה לא ראינו עין בעין איתו. אני לא חושב שהמשבר התפוצץ בגלל הפרטים האחרונים. אני רוצה שראש הממשלה יחזור ויאמר כי הנשיא פורד יודע בדיוק מה הדברים שישיראל רוצה במסגרת ההסדר הסופי, ואם לכך יסכים הנשיא פורד, או יאמר כי לכך האמריקאים מוכנים לתת גיבוי, לדעתי, חלק גדול מהויכוחים שבינינו יאבדו את ערכם. אך אם ראש הממשלה יבוא ויאמר כי אין מה לדבר על כך, כל אחד מאתנו ימשיך לעמוד על דעתו.

ראש הממשלה י. רבין :

אני רוצה להסיבר, למה הכוונה בדיונים שאני עומד לנהל. הבסיס להם הוא ההחלטות.

שר המשטרה ש. הלל :

הייתי רוצה כי נניח בצורה מסודרת בפני נשיא ארה"ב את הציפיות שלנו במסגרת ההסדר הסופי. זוהי תוספת שיכול להיות כי היא מיותרת, אך אני חושב שצריך להוסיף אותה לנייר אשר לפנינו. אנו נמצאים לאחר מו"מ שבסיומו הבנו כמה דברים, שלא ידענו קודם, או שלא היו מספיק מחודדים קודם. אחד מהם נוגע לסוריה. בגלגול הקודם של המו"מ ניסו לשטות בנו במקצת, שלא נאמר כי עומד להיות הסכם, כי הסורים עלולים לקלקל הכל. כיום סוריה היא חלק מהתכנית השלמה עם סאדאת. אם זוהי המציאות, שסאדאת ידבר עם סוריה וקיסנינג'ר דיבר עם סוריה, והם ניסו לשטות בנו במקצת, אי אפשר שלא לשאול למה מצפים מאתנו, ואם צריך לדבר עם סוריה. אני מציע שלא לחזור על מה שהיה בעת הפרדת הכוחות עם מצרים, כאשר קודם אמרו כי מדברים רק עם מצרים, אחר כך אמר קיסנינג'ר כי הוא מוכן לתת רק משהו לסוריה, ובסופו של המו"מ קיבלה סוריה באופן יחסי יותר ממצרים, כי הבעיה היתה שכל ההסדר שלנו עם מצרים עלול להתמוטט אם לא נגיע להסדר עם סוריה.

אני רוצה להזכיר לעצמנו, כי יש בין מצרים לסוריה ברית הגנה, ואנו מגיעים כביכול להסכם עם מצרים, תוך ידיעה שיש ברית הגנה כזו ביניהן, מבלי לדעת מה פירושה של ברית הגנה זו. אין הממשלה יכולה לדון בכך באופן אחראי, מבלי להביא זאת בחשבון.

שמעתי בקשב רב את הסקירה המאלפת של שר החוץ, אשר אמר בין יתר דבריו: חבל שקוניטרה אינה בידינו כיום, כי אז אולי היינו יכולים להגיע למשהו עם סוריה. אני לא רוצה שנהיה במצב כזה גם עם מצרים,

ואחר-כך נאמר כי חבל שזה וזה אינו בידינו, כי אז היינו יכולים להגיע להתקדמות של ממש. החכמה היא להיות מסוגלים לחשוב צעד אחד קדימה. לכן כאשר מדובר על נכונות ללכת להסדר, צריך לדעת מה משתמע ממנו, כי מה שנותנים הפעם לא יהיה בידינו עוד פעם. אולי טוב שנזכור כאשר אנו מדברים על הזמן, כי יש כאן שני אלמנטים שאחד מהם הוא כח או"מ. לאחר מלחמת ים כיפור, כאשר דובר לא פעם על הסדר ונסיגה, נאמר לנו כי כח או"מ יישב במקומות שנפנה. אמרנו, כיצד אתם מציעים לנו כח או"מ, כאשר ראינו שלא הצליח לעמוד במקומו לפני מלחמת-ששת-הימים. אז אמרו לנו כל ידידינו, כי הכוונה היא לכח או"מ חזק יותר. אני רוצה להזכיר כי לאחר מלחמת השחרור היה כח או"מ שלא צריך היה לחדש את המנדט שלו מדי כמה חודשים או חצי שנה, וכך גם לגבי כח או"מ לאחר מבצע-סיני. כלומר, באופן התחלתי אנו נמצאים עתה במצב קשה יותר מזה שהיה לאחר מלחמת השחרור, כאשר נמצא באזור כח או"מ בתפקידים מוגבלים, ובתפקידים מלאים יותר לאחר מלחמת סיני. היום ההגבלה גדולה יותר, כי צריך לחדש את המנדט כל חצי שנה או שלושה חודשים. לא יכול להיות שלא יהיה תוקף ארוך יותר להסכם, וצריך יהיה לחדש את המנדט של כח החירום כל חצי שנה.

שאלה נוספת שרציתי להציג היא, מה דינם של השטחים שישראל מפנה, האם לא צריך לקבוע במסגרת הסכם כי השטחים שאנו מפנים בין אם יישב שם כח או"מ ובין אם לא, יהיה להם סטטוס משלהם? הדבר אינו בא לידי ביטוי בהסכם הקודם. אני חושב שאפילו הוותרנים שבותרנים שבינינו לא העלו על הדעת שנגיע להסדר נסיגה משטחים, שלא יהיה להם סטטוס מובהק של שטחים מפורזים, ולא יכנס אליהם הצבא הסורי או המצרי. אני חושב שלא יהיה זה הגיוני מצדנו, שלא לציין נקודה זו כאחת המרכזיות.

ועוד דבר לגבי משמעות ההתחייבות שנתנה מצרים לארה"ב בענין מעברן של סחורות ישראליות בתעלת סואץ. יש לנו דוגמא מחודשת של משמעות ההבטחה שלא ניתנה על ידי צד אחד לצד שני, אלא לצד שלישי. היא אינה מבוצעת ואין לה שום תוקף. ואתה לא יכול להעלותה אפילו כטענה פורמלית כלפי הצד שני. יש בעיה של מחויבויות ברורות אשר צריכות להיות בין הצדדים, שבלעדיהן אנו

מכבידים על מערכת היחסים בינינו לבין האמריקאים, מבלי שנקדם את הענין שלנו בכלום.

באשר לחרם הכלכלי, אני לא מתאר לי שאנו יכולים להסכים לכך. לפחות דבר אחד נאמר במסגרת ההסכם הקודם, כי לא תתווספה מדינות או חברות חדשות לרשימת החרם הערבי, לאחר שנגיע להסכם. הסכמתי להגבלות ולחרמות על כל מיני חברות, אך איך אנו יכולים לתאר לעצמנו כי אנו נסוגים ומוותרים, ולמחרת מצרים ממשיכה להכניס חברות מסחריות לרשימת החרם הערבי? כולנו שמחים על פתיחה התעלה לשייט. היתה תקוה בה אמרנו כי לא יכול להיות שייט בתעלה, אם הוא מפלה את ישראל לרעה.

ראש הממשלה י. רבין:

בהסכם ההפרדה אמרנו כי לא מדובר כלל בשייט של

אניות ישראליות.

השר י. גלילי:

גם בתקופה הקודמת לא אמרנו זאת.

שר המשטרה ש. הלל:

אני לא אומר לאחר ההפרדה, אלא לאחר מלחמת ששת הימים, כאשר המצרים רצו לשלוח אניות אשר תבאנה אספקה לאניות התקועות בתעלה, ואנו הכנסנו את ה"זודיאקים" שלנו.

ראש הממשלה י. רבין:

אז זה היה נכון.

(עד כאן רשמה ת. ב. מכאן ל.ד.)

שר המשטרה ש. הלל:

כיום אני כבר משלימים עם זה שהתעלה תפתח בלי שיטת ישראל של סירות ישראליות, כשקיים עוד ספק לגבי מעבר סחורות. ואם יהיה הסכם חלקי נוסף, וימשיך להתקיים החכם הערבי שקיים ויהיו רשימות שחורות, לא יהיה בכך שום שינוי. לכן, לפחות לגבי מצרים, שלא לדבר על מדינות ערב האחרות, אנו צריכים לעמוד על ביטול הרשימות השחורות של החכם הערבי, ואם נוכל להתקדם ע"י כך שנצא מהשיחות והנשיא פורד יאמר כי הוא מקבל את הבסיס שעליו אנו מוכנים ללכת, כלומר, לא לחזור לגבולות קודמים, אלא להגיע לגבולות בטחון, פלוס עוד 2-3 דברים בנוגע להסכמים כלכליים, ובנוגע לסוריה - מה מעמדה של מצרים לגבי ברית ההגנה בין מצרים לסוריה, האם הברית מחייבת אותה? וכן לגבי הזמן, השטחים המפורזים והחכם הכלכלי - כאשר בדברים אלה תהיה התקדמות, אז באמת השינויים הטריטוריאליים הם פחות משמעותיים. וזאת, בשים לב למה שכתוב - שאם לא יהיו שינויים בדברים שהזכרתי, ישראל נשארת בעמדתה ואינה מוכנה לזוז ממנה.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

מי שראה את ההופעה של רה"מ בטלוויזיה, בוודאי שם לב לנסיונו לסגת מההגדרה של נסיעה זו כגורלית. נכון שלפעמים אנו אוהבים לעשות דרמטיזציה של מצבים מסוג זה. אבל אני בטוח, שגם רה"מ סבור כי השעה היא שעה של הכרעות. לא כל חודש ולא כל שבוע רה"מ נפגש עם נשיא ארה"ב. ופגישה זו, אפשר לסכם אותה ע"י זה שיפתח מהלך, ואפשר לסכם אותה ע"י זה שנפסס את פתיחת המהלך. ואני רוצה לומר, כי בראש ובראשונה, אני סבור שצריך לעשות כל מאמץ כדי לא לפסס ולפתוח במהלך. ואחת הסיבות לדחיית הדיון, לפני כמה שבועות, היתה, שאנו צריכים להיות חכמים יותר ולקבל מידע נוסף על מה שיקרה בזלצבורג. והנה

עתה, באמת מפתיע עד כמה המידע על מה שקרה הוא דל. אנו שמענו את ראש אמ"ן, אבל תסכימו אתי כי זה מוזר שענו מקבלים באמצעות ראש אמ"ן מידע על שיחת דיניץ-קיסניגר'. בכל זאת, היתה שיחה, ואני חושב שאפשר היה לניח על שולחן הממשלה נייר על מה שהיה בשיחה. אולי היא היתה דלה, אבל בכל זאת, יש נוסחאות על מה שקיסניגר היה. לא ברור לי מה הוא אמר. ומכיוון שהמידע הוא כל כך דל, אני חושב שחובת הממשלה היא לקיים דיון ולדבר עם עצמה באופן כנה וברור ביותר.

ובענין זה, אני רוצה לומר לרה"מ, כי אני ציפיתי בפתח הדיון היום ליותר מאשר הוא אמר לנו. אני ציפיתי מרה"מ כי יבוא ויניח על השולחן את השקופתיו מחשבותיו על המוצא מהמשבר שאנו נתונים בו היום עם ארה"ב - ושום נימוק של הדלפה לא תופס פה. (ובנושא זה, דרך אגב, אי אפשר להאשים את הממשלה בהדלפות, כי מחשולחן הזה לא יצאה שום הדלפה מסיבית. כל ההדלפות המסיביות היו מפורומים מצומצמים מחוץ לשולחן הממשלה). לכן, אני רוצה להגיד כי יש לי הרגשה לא טובה, משום שהממשלה מוחזקת יותר מדי על תקן של מועצה מייעצת לרה"מ. יש לי הרגשה כי הקומוניקציה בין הממשלה לבין רה"מ, בענינם כגון אלה, היא חד כיוונית: אנו מדברים ואומרים ואין שום רזוננסים לדברים הנאמרים. ואני חושב, שמבחינה זו, רצוי מאוד כי הממשלה תדע את רעיונות רה"מ עוד לפני שהם מובאים לכנסת או לפני הופעותיו בטלוויזיה. אין לי שליטה על בחירת היועצים של רה"מ, דבר זה נתון בעיקר לשליטתו, אבל לגבי הממשלה, זה לא יכול להיות ללא רזוננסים. ואני מציע, שעם נסיעתו של רה"מ לארה"ב, נדע יותר על השקפותיו לקראת השיחה עם הנשיא פורד.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

האם אתה רוצה כי הוא יניח את כל הקלפים? אנו במהלך הקודם התחלנו עם 30 - 50 ק"מ וגמרנו בהצעה מרחיקת לכת. מה אתה רוצה? אתה רוצה כי נתחיל בהצעה המרחיקת לכת?

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אם אתה מסתפק במה ששמעת, זו זכותך. לי דרוש לשמוע יותר מרה"מ. אני, למשל, בטוח, כי רה"מ ירצה לשמוע מפורד כמה דברים ויאמר לו כמה דברים, ואין לי ספק שהנשיא פורד ישאל את רה"מ ורה"מ יצטרך לענות לו. נכון, שעל שאלות מסויימות הוא יכול לומר כי הוא רוצה לשאול את הממשלה, ואז אנו נצטרך לומר כמה דברים לגבי הסדר כולל וחלקי. ולכן חסר לי פה איזה דבר, ואיזה דבר לא מסתדר.

ראש הממשלה י. רבין:

פה אמרת כמה דברים שאותי הם קצת מקפיצים. ואני לא מדבר על תשובות, אני אקרא בפניך את מברק השגריר. לדוגמא, בפתיחת השיחה: "כשנכנסנו אמר המזכיר שהוא לא הרשה לצלמים להכנס לחדר, כי לא רצה לעשות מזה פגישה דרמטית. ואגב זאת שאל המזכיר, מנין לקחתם את הטנקים שצלמתם ביציאתם מאזור הדילול? לא ידעתי כי היו לכם כל כך הרבה טנקים שם. על המחווה שלכם אמרתי דברים חיוביים בזלצבורג. השגריר העיר כי תגובת סאדת היתה יותר חיובית, והמזכיר אמר כי דבריו של סאדאט נאמרו לפי בקשתם. ואנחנו יודעים שאף פעם לא היו לכם יותר מ-6-7 טנקים ויותר מ-3,000 חיילים. המחווה שלהם הוא צעד טוב, אם כי אין לו משמעות מכרעת." המזכיר התחיל ברוח השיחות בזלצבורג. בעצם אמר כי אין הרבה מה לדווח. נסקרו העמדות הידועות וכן ההתפתחויות שחלו מאז. ארה"ב הבהירה למצרים כי הברירה היחידה היא בין הסדר חלקי להסדר כולל. תהיה ההערכה המצרית של העמדות שלהם במו"מ הקודם אשר תהיה, מצרים מוכרחה להבין שחייב לחול שינוי (MODIFICATION), וזאת במיוחד לגבי משך ההסכם (DURATION). האמריקאים התרכזו

בנקודה זו ובשתי נקודות נוספות והן: מתקן ההתראה וענייני החרם הכלכלי. סאדאת הבהיר כי אי אפשר יהיה להגיע להסכם נוסף אשר לא יכלול את המעברים וגישה בלתי מנותקת אל שדות הנפט. סאדאת לא העלה שום הצעות חדשות, אך הוא הבטיח שאם ארה"ב תודיע לו כי יש התקדמות אצל ישראל, הוא יעיין מחדש בעמדות המצריות. שאר הזמן של השיחות עם סאדאת הוקדש לנושאים שאינם נוגעים לישראל, כגון, לוב, ברה"מ.

השגריר שאל אם סאדאת לא נתן שום סימן על שינוי שאפשר לצפות בעמדותיו. המזכיר השיב בשלילה, אך הוא אמר שהרושם הכללי שלו, שקיימת אצל סאדאת מידת מה של גמישות. בקשר למתן ההתראה, אין לו לזכור ידיעה לאיזה מין גמישות אפשר לצפות אצל סאדאת. סאדאת אמר שהוא לא יסכים לנוכחות חיילים ישראלים על הטריטוריה שלו (והוא רואה כטריטוריה שלו גם את השטחים שנסוג מהם ושהיו בפיקוח האו"מ). בכל אופן, סאדאת יעיין מחדש בעמדותיו ועובדה היא שקיים אצלו עניין בהשגת הסכם ביניים. האמריקאים אמרו לסאדאת שגם ארה"ב שואפת להשגת הסכם כזה, אך היא לא תהיה מוכנה להכנס למו"מ מיגע שימשך מעבר ל-10-12 יום.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

כשאתה קורא את המברק, התמונה היא אחרת, אם כי, הוא אמנם דל באינפורמציה. אבל אני שוב חוזר על הצורך להניח על השולחן הממשלה את המסמכים.

ראש הממשלה י. רבין:

יכול להיות שזה משגה שלא הקריאו את המברק, אני מצטער, ואני מוכן לקרוא מברק שני על שיחה בין עוזרו של סיקו לבין עוזרו שלנו:

1" הנשיא פורד התרשם עמוקות מסאדאת. בין שניהם נוצרה שפה משותפת ובסה"כ, שניהם הסתדרו ביניהם יוצא מן הכלל. עם זאת, אין להבין מכך כי פורד הסכים לכל דברי סאדאת או השמיע בפניו הערכות קונקרטיות.

2. ברור, כי לאור אי העברת הצעות קונקרטיות מצד סאדאת לגבי הסכם ביניים, הרי טיבעי כי גם רה"מ רבין לא יגיש הצעות קונקרטיות. למעשה, נוצר מצב בו שני הצדדים אמרו שמוכנים לעשות ויתורים מסויימים בהסכם ביניים, אם גם הצד השני יעשה ויתורים דומים. על כן, ההנחה היא כי אמנם פורד אינו יכול לצפות מרה"מ לתכנית מפורטת, אולם ירצה לשמוע ממנו נכונות לויתורים נוספים, לגבי נקודות המחלוקת העיקריות שהכשילו השגת ההסכם במרס."

זה יכול דל, עובדה, זה מהיום.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני רוצה להעיר הערה מסויימת במישור הטקטי: אחרי כל ההצגה הזו בזלצבורג, התנהגות סאדאת והתגובה שלו על המחווה שלנו, המתוחכמת מאוד, תוך יצירת רושם בעולם כולו, כולל מה ששמעון דיווח על קרייסקי, זה מצביע על כך שהאדם הזה יצר תמונה של אדם מתון ואיש השוחר שלום במזרח התיכון.

שר הדתות י. רפאל:

אבל בעצם פתיחת התעלה הוא סיכן את עצמו.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

ובכן, מהי המסקנה שלנו מההתנהגות הזו של התעמולה המצרית. האם ישראל תציג את עצמה כיותר נוחה, בהשוואה למדיניות הזו, או שישראל בעמדותיה ובמסקנותיה תמשיך להיות בלתי גמישה. אני חושב שאיננו

צריכים לאמץ נוסחאות של אי גמישות מול התעמולה המצרית, כי זה יעמיד אותנו מראש כמכשילים כל הסדר נוסף.

החברים אשר קדמו לי בדיון, וגם רה"מ ושר החוץ אמרו כי קפאון הוא בלתי אפשרי - וזו גם נקודת המוצא בתפיסה שלי. אני חושב כי הוא לא רצוי לישראל, כי זה יביא בהכרח להחרמה נוספת ביחסים בין ישראל לממשל האמריקאי, ומבלי לזלזל בערך המברק של 76 הסנטורים, מי שחושב שהוא יכול לבוא במקום מאמץ לשיפור היחסים עם הממשל, הוא טועה. אם כן, אני אומר כי הקפאון לא יביא לתיקון היחסים. ואני לא מקבל את הדעות כי מלחמה לא תפרוץ, משום שיכול להיות שתהיה התפתחות כל כך דרסטית בעוד כמה חדשים, שנמצא את עצמנו כן על סף מלחמה. ובכן, המסקנה מכך - שקפאון הוא בלתי אפשרי. ואני חושב, שכאן אנו צריכים לפתוח במתקפה ב-2 חכיוונים: בכיוון של הסדר כולל, ובכיוון של מיצוי האפשרויות להסדר ביניים.

הסתבר כי מצרים, אחרי זלצבורג, אינה כל כך נוקשה, אך משנותח נאום סאדאת לאחר שהוא חזר, היו בו עמדות נוקשות, בעצם האמירה כי פתיחה התעלה מוכיחה כי האופציה הצבאית אינה מבוטלת, אבל מצרים שמה דגש על האופציה המדינית.

עכשיו, אני רוצה לומר משהו על ההסדר הכולל. אתם יודעים כי אני בעד מאמץ להסדר ביניים, כי זה נראה לי המצוי, אבל בשיחות עם האמריקאים, וגם כלפי דעת-הקהל בעולם, ישראל אינה יכולה לומר כי אין לה תכנית להסדר שלום כולל, משום שהערבים אינם מוכנים לזה, אלא היא צריכה להעמיד את האמריקאים על נכונותה ללכת להסכם שלום אמיתי, כמו בין צרפת לבלגיה, והיא צריכה להניח על השולחן בשיחה, מהו הסדר השלום האמיתי שאנו מוכנים לו. למשל, שלום אמת כמו בין צרפת לבלגיה - ואז אנו מוכנים גם ללכת על תיקוני גבול קלים, שיהיו נוחים לישראל.

שר הפנים י. בורג:

למה אתה מתכוון ביחסים כמו בן צרפת לבלגיה?

שר הבריאות ו. שם-טוב:

יחסים דיפלומטיים, יחסי קרב ויחסי כלכלה ותרבות. תמורת שלום כזה, הייתי מוכן להגיע לתיקוני גבול בטחוניים, חיוניים לנו. אבל מי יתן לנו שלום כזה? אז אפשר לומר כי שלום כזה אפשר לבצע בשלבים, כשכל שלב יבחן ע"י שני הצדדים. אבל עצם העובדה שאנו מתמודדים עם הסדר כולל, מעלה את ערכו בציבוריות. כאשר אל ההסדר הכולל הייתי מציע ללכת עם תכנית השלום של מפ"מ כבסיס, משום שהיא ידועה ויש לה סיכוי להתקבל פעם.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

האם היא כוללת את פיתחת רפיח?

שר הבריאות ו. שם-טוב:

היא כוללת את פיתחת רפיח, במסגרת ריבונות.

ועכשיו, אני בא להסדר הביניים. אני בעד הסדר ביניים, ואני בעד זה שנעשה מאמץ, כי אם לא נגיע למשהו בענין ההסדר הכולל, אני סבור שיש סיכוי שנלך להסדר הביניים הארוך ביותר. קיסינג'ר אמר לנו כי גם בשלב הקודם של המו"מ, כי סאדאט אינו מוכן לזה עוד ואינני יודע אם תמורתו נקבל יותר מאשר בהסדר בינוני פלוס. בעצם, אני חושב כי העמדה המצרית לגבי בינוני פלוס ידועה לנו, והיא באה לידי ביטוי, גם עכשיו, במה שהקראת - אינני יודע אם קיסינג'ר אמר את כל האמת - אבל בעצם, זה מה שהעמדנו לפניו עם השעיית השיחות, כאשר אולי עכשיו יש לסאדאט קצת יותר כושר תמרון להוסיף משהו. ואולי באמת

רה"מ, תאמר לנו, האם זה רק עניין של יוקרה, כשהוא אמר, כי אנו קודם נאמר כמה אנו זזים, ואז אולי הוא יזוז, ולהפך. אחרי הבדיקה עם נשיא ארה"ב, אפשר יהיה לומר בעצם, 3 דברים: בא בחשבון הסדר ביניים עם אבו-רודס והמעברים, בתנאי שתהיה תמורה מצרית נוספת למה שהיה אז, בכמה נקודות - לגבי ה-DURATION. אני מיוחד לומר לכם כי כשתביאו נוסחה של DURATION חדשה, אני אשמח מאוד אם כי תהיה שונה. כי בעצם, בעניין ה-DURATION, המצרים התחייבו על חידוש אוטומטי כל שנה, ולא אמרו לשנה או שנתיים. כמו כן, הם התחייבו לאמריקאים לחדש כל שנה את מנדט כח האו"מ. אנו אז ראינו בזה דבר לא מספיק - האם יתכן שהיום נוכל לקבל דבר משמעותי יותר? יתכן שיש לנו כושר תמרון לגבי המתקנים, אך לא נראה לי כי יוסיפו משהו נוסף לגביהם. בעניין סוריה, אמרו כי העניין הוא נפרד ועומד על רגליו. לגבי ג'נבה - ואם אמרנו כי שני הדברים האלה כבר לא מספיק אמינים, אני חושש שגם אם תעשה יותר בעניין סוריה, הוא לא יהיה במידה רבה יותר אמין. לכן, לדעתי, אי אפשר להשיג תוספת של השגים, אך אפשר לפתוח במהלך אל הסדר חלקי, וללכת לג'נבה לשיחות על הסדר כולל, באווירה אחרת. כי אם לא נגיע לעניין ההסדר עכשיו, משנגיע לעניין ההסדר הכולל, פרוש הדברי היה מתקפה טוטאלית על ישראל בדרישה לחזור לגבולות 1967, שפרוש הדבר, מלחמה, כאשר אין דרך להשיב את ישראל חזרה לגבולות 67 ללא תיקוני גבול חיוניים לישראל.

באשר לפלשתינאים, הגיע הזמן כי ממשלת ישראל הרשמית תאמר שהיא מכירה בבעיה הפלשתינאית.

ראש הממשלה י. רבין:

אנו אמרנו זאת.

שר התחבורה ג. יעקבי:

זה נאמר במפורש.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני מציע להבהיר זאת, כי זה דרוש לנו כאויר לנשימה בתעמולה הישראלית בעולם, ובלי פתרון לבעיה הפלשתינאית, איני רואה פתרון לענין. אני מציע לחזור ולומר זאת ברור, מובן ועכשיו. צריך להגיד כי ממשלת ישראל תהיה מוכנה להתחיל מו"מ בענין הפלשתינאים עם ירדן ועם נציגות מוסמכת של הפלשתינאים שמוכנה להכיר בנו. אני אומר: "נציגות מוסמכת" ומוציא את אש"פ מהחשבון, כי אנו יכולים, ע"י מדיניות מכוונת, ליצור נציגות מוסמכת. ושר החוץ עמד על כך, שלא היתה לנו מדיניות בענין ואמר כי לא מבינים את עמדתנו. לכן, בענין זה, צריך ליצור מרחב התמודדות, החסר לנו עכשיו.

עתון "על המשמר" מתחיל לאחרונה להצטיין בדיווח מדוייק, ואני קראתי שם כי השר ש. פרס אמר שהוא מוכן לדבר עם אש"פ, באם הם יכירו בנו.

שר הבטחון ש. פרס:

אני אמרתי כי אם אש"פ יפסיק להיות מה שהוא, אנו נפסיק להתנגד למה שאנו מתנגדים.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

והדבר האחרון שאנו צריכים לשים דגש עליו - אנו, בהסדר הבניים, צריכים לעמוד על התמורה המצרית ולבקש תמורה מצרית נוספת, ולעמוד על התמורה האמריקאית. אם רה"מ התכוון לומר כי אין לו סל קניות, משום שהוא לא יבוא בתביעות קונקרטיות, אני מקבל זאת, אבל אם בשיחה כללית עם הנשיא פורד, לא נבוא ונאמר כי אנו רוצים ללכת לויתור משמעותי מאוד, אך בואו ונראה אם אתם

מוכנים, לטווח ארוך, להתחייב, למשל, לגבי הספקת נפט, לגבי הפסקת נשק ולגבי עזרה פיננסית, משום שבשיקול החמורה זה אלמנט חשוב מאוד, בעיקר בקבלת הסיכון של הויתור על המעברים. על כל פנים, בצדק, שר החוץ אמר בפתחה, כי הפעם זה לא רק קיסנינג'ר, אלא הנשיא פורד אשר העמיד בזלצבורג את יוקרתו במהלך הזה של הסדר ביניים נוסף. ולהכשלתו עלולות להיות תוצאות חמורות ביותר - וזאת צריך לקחת בחשבון.

שר המשפטים ח. צדוק:

אני חושב, שכאשר רה"מ נוסע לשיחות עם הנשיא, במהלך שהוא מהלך ראשון לחידוש סיבוב השיחות, אין צורך שאנו נצייד אותו ביותר מאשר נאמר בהצעת ההחלטה המונחת לפנינו, שאת תכנה אני רואה ב-3 דברים:

1. נכונות להסדר כולל או חלקי.
2. נכונות למו"מ.
3. נכונות לשקול תזוזה מעמדתנו הקודמת אם גם המצרים יזוזו מעמדתם הקודמת. טבעי שבמהך המו"מ, רה"מ ישמיע וישמע, וכשהדברים יגיעו לצורך גיבוש, הם יחזרו לשולחן הממשלה, במצבנו היום, אולי באופן פרדוקסלי, הדוגלים בצורך בגמישות, כשהם באים ומציעים לגבש כאן מסביב לשולחן, תכנית גמישה - הם יוצרים מצב של נוקשות. כי מהתכנית הגמישה כביכול שתגבש מסביב לשולחן זה, כל תזוזה תחשב לסטייה ממה שבעיני רבים יראה כבר כתכנית מאוד מרחיקת לכת. כששמעתי את השר חזני אומר פה - נחליט היום על תכנית סופית שלנו ועל זה "יהרג ובל יעבור", חשבתי כי כך לא מנהלים מו"מ פוליטי, מקצועי או מסחרי. וזה שאנו היום לא מגבשים סביב שולחן זה תכנית קונקרטי, זה נותן לרה"מ מידה רבה של גמישות בשיחות, בכפוף כמובן לאישור והחלטת הממשלה.

עכשיו אני מעריך כי לא ניתן להגיע היום להסדר סופי עם אחת ממדינות ערב. נניח שאני מעלה על הדעת כי אנו מוכנים היום לתת למצרים כל מה שהם רוצים בינינו לבין המצרים, כאשר נעזוב את סוריה ואת

הפלשת'נאים, גם אם ניסוג לקו הבינ"ל, לא יהיה הסכם שלום עם מצרים, כי זו חבילה אחת שלמה מבחינתם שקשה להפריד אותה והפער כיום בין העמדה הערבית הכוללת לבין העמדה שלנו הוא כזה, שאין לראות היום הסדר כולל בעתיד הקרוב ומה שנשאר זה הסדר חלקי, שאני יכול לראות בו כמה חסרונות, למשל, שאנו פה שומטים מידינו 2 קלפים: את תמורת הזמן ותמורת האוירה ומהי האלטרנטיבה? האלטרנטיבה היא אותו הקפאון שאנו כולנו מסכימים שהוא בלתי אפשרי, כי משמעותו במשך הזמן - מלחמה. כך שלמעשה, אני רואה את השיחות שיהיו עכשיו בושינגטון כראשית השיחות על ההסדר החלקי עם מצרים, כשבמהלכן בוודאי אפשר יהיה להצביע לכיוון של הסדר כולל. מבחינתנו, זה הדבר האפשרי, הריאלי, בגדר מחשבות או רעיונות על הסדר כולל, שיבוצע במלואו אחרי תקופה ארוכה, יתכן ע"י ביצוע בשלבים, כשהסכם החלקי הזה הוא אחד השלבים.

אני לא גורס העלאת ההצעה של ויתור טריטוריאלי מרחיק לכת יותר מאשר הויתור שהיה על הפרק בפעם הקודמת. הנסיון מלמד אותנו, שכאשר אנו מעלים הצעה של ויתור אופטימאלי ואנו אומרים כי זו ההצעה לויתור טריטוריאלי, אבל תמורת זו אנו דורשים ויתור פוליטי כזה או אחר, מה שנשאר הוא שאנו הבענו נכונות לויתור טריטוריאלי מסויים וזה כבר בכיסם, כאשר על התמורה הפוליטית לאו-דווקא מדברים. לכן, אני מציע כי בכל הנוגע להסדר הביניים, נשאר דבקים בהצעת ההסדר הקודם.

עכשיו, שני דברים ברורים לחלוטין בעיני - ההסדר מוכרח להיות הסדר וזאת משום שאני רואה מצב שבו הויתור הטריטוריאלי שלנו כולל את המעברים, ותמורתו אנו לא נקבל את בטול מצב הלוחמה. כלומר, מי שלא מקבל את שני הדברים האלה: שהויתור הטריטוריאלי שלנו כולל את המעברים (ואני לא מדבר על הוריאנטים השונים של האפשרות הזו), וכי התמורה תהיה פחות מבטול מצב הלוחמה, יצטרך לשנות את דעתו, כי אלה 2 אבני היסוד. ואם כך, נשארים אם כן למו"מ האלמנטים של התמורה המצרית והאלמנטים של התמורה האמריקאית. ולדעתי, שלא כמו בפעם הקודמת, צריך לדבר עם האמריקאים, במקביל, על 2 התמורות - על התמורה המצרית ועל התמורה האמריקאית. ואני בעצמי, בפעם הקודמת, חשבתי כי זה היה מהלך

נכון, כי דיברנו קודם על התמורה המצרית, כדי כביכול, לקבל מהמצרים את המקסימום האפשרי, מתוך מגמה כי אח"כ נתחיל לדבר על התמורה האמריקאית. אך אני חושב שהלקח מהסיבוב הקודם הוא שהמו"מ על 2 התמורות צריך להתנהל בו זמנית.

באשר לאלמנטים של התמורה המצרית, ל-DURATION - נדמה לי כי יש אי בהירות לגבי הדיוק בהגדרה של ה-DURATION, כשאנו מדברים על הסעיף בהסכם.

ראש הממשלה י. רבין:

בשבילי זה מנדט האו"מ.

שר המשפטים ח. צדוק:

הסעיף על NON USE OF FORCE. הוא סעיף בלתי מוגבל בזמן, ואיש אינו מציע כי בהסכם בינינו לבין המצרים יהיה כתוב סעיף: "תקפו יפה ל-X שנים". ואנו רוצים, כי בנוסף לסעיף זה שהוא לתקופה בלתי מוגבלת בזמן, יהיו דברים שלא ניתן יהיה להפר אותם במשך תקופת זמן מינימאלית שאנו עומדים עליה. והאלמנט העיקרי במסגרת הדברים האלה הוא ענין כח האו"מ. באלמנט הזה, לא נגזר, עפ"י התקדימים, כי זה מוכרח להיות דבר שמתחדש כל כמה זמן. יש כבר תקדימים לפיהם הוא ממוקם לתקופה בלתי מוגבלת, והתקציב לו, לא מאושר כל שנה, אלא הוא מופיע ברזרבה.

אם כן, הענין הזה של מעמדו של כח האו"מ, הוא אחד הדברים המרכזיים במו"מ כשמדברים על התמורה המצרית.

דבר שני - אנו לא דיברנו היום על גורלו הצבאי של השטח שאנו נפנה. המצרים לא אהבו עד עכשיו את הביטוי "מיליטרי". הם בורחים ממנו מפני שמשמעותו במשפט הבינ"ל ברורה לגמרי, ולכן הם מעדיפים לדבר על המערך

במובן של "ZONE", או "DISENGAGEMENT" - והאלמנט הזה הוא העיקרי באותו השטח שאנו נפנה, בתמורה המצרית - וזאת אני אומר בנוסף לכל הדברים האחרים שהם אלמנטים של אי לוחמה, כמו הפסקת החרם הכלכלי והפסקת הלוחמה התעמולתית וכו'.

אני רוצה לומר עכשיו איך אני מבין את העניין הסורי: המצרים אינם מתנים את כריתת ההסכם הזה בכריתת הסכם עם סוריה. כלומר, הם מוכנים לעשות איתנו את ההסכם הזה, מבלי שהם יגידו: "אבל אין לו תוקף כל זמן שאין הסכם עם סוריה", אבל הם אומרים לנו כי מייד אחרי שהוא יחתם, הסורים יבואו ויגידו: "גם אנו רוצים", כפי שזה קרה בפעם הקודמת, והם יזכו לתמיכה מצרית בדרישות שלהם. השאלה היא, האם סידורי ה-"DURATION" יהיו חזקים במידה כזו, שלאותה תקופה מוגבלת, לא יוכלו המצרים לעשות יותר מאשר לתת לסורים את מלוא התמיכה הפוליטית. וכאן יבחן כוחו של ה-"DURATION".

ואני רוצה להמליץ עוד על דבר אחד - שיבדקו ההתקשרויות הבינ"ל של מצרים. השר הלל הזכיר את הסכם ההגנה. אני יודע כי יש הסכמים בין הערבים בענין החרם. כלומר, צריך לראות האם אין מערכת חוזים מפורשת, יסודית, אשר עומדת בסתירה לדברים שאנו רוצים בהם. אני אומר כי צריך לבדוק זאת ואני אומר כי זה טעון בדיקה. כי אם החוזים הם חוזים פומביים, אז חזקה עלינו שאנו יודעים את תכנם, וכל דבר שעומד בסתירה אליהם, אינו יכול להיות תופס.

עכשיו, אני רוצה להגיד כמה מילים על התמורה האמריקאית. ובכן, פה הוזכרו הדברים הרגילים: סיוע צבאי, סיוע כלכלי, נפט ומתקנים להחסנת נפט. אני רואה כאחד הדברים המרכזיים שצריכים להגיע עליהם להתאמה עם האמריקאים - ואיני משלה את עצמי, כי אנו יכולים להגיע לתאום על הסדר כולל, אבל יש דברים שצריך לנסות להשיג אותם - למשל, איך אנו במתואם נתנהג בג'נבה, בעתיד הנראה לעין, באשר לקבלת אש"פ. וכאן צריכה להיות עמדה מתואמת ומבוצרת. ואני עכשיו, בעקבות שר החוץ, אני כשר, מתנגד בכל תוקף לכל התבטאות שיש עימה ביטוי לנכונות למו"מ עם אש"פ. ולא דווקא משום שהם ממשיכים בעניני הטרור, אם כי גם זו סיבה טובה; ולא דווקא משום שאני רוצה מהם כי ידגישו את

ההכרה בישראל, אלא כל זמן שלא ירדה מהפרק ירדן, כפרטנר אפשרי למו"מ על הענין הפלשתינאי, אסור לנו לעשות את הצעד הקל ביותר אשר יפגע בחוסיין.

עכשיו, הערה אחת משפטית במישור של התמורה האמריקאית - האמריקאים הם קפדנים ביותר בשמירה על ההליכים הקונסטיטוציוניים. ויש היום הליך בארה"ב של ארוזיה בסמכות הנשיאותית והעברת נקודת כובד יותר גדולה לקונגרס. הבטחות נשיאותיות, שהיו טעונות, למען תוקפן, אישור הקונגרס, לפי דעת הקונגרס, נשברו בדרום מזרח אסיה. מי שקרא את מכתבי ניכסון לתיו, על ההליכים הברורים והמפורשים, יכול היה להוכח במגבלות של התחייבויות הנשיאותיות. ואני כרגע רק רוצה להצביע על כך שיש כמה דרגות של התחייבויות אמריקאיות, ואנו צריכים לבחון כל ענין לגביו באשר לדברים שאנו צריכים לדרוש.

ובכן, יש דבר שאנו קוראים לו UNDERSTANDING, אשר נגמר ע"י שני שרי החוץ, במסגרת הטיפול, וזה לא יותר מאיזו אינדיקציה על הבנה. כמו כן, נוהגים להבחין בארה"ב בין הצהרה חד-צדדית של הנשיא בנאום, אשר לה קוראים STATEMENT OF POLICY והיא לא דבר אשר יוצר התחייבויות בליטרליות, ולעומת זאת, יש התחייבויות נשיאותיות בליטרליות בין 2 הצדדים, ולזה יש במסגרת סמכויות הנשיא חוק מחייב, כאשר יש דברים אשר להם התחייבויות נשיאותיות אינה מספיקה ללא סנקצית הקונגרס.

לכן, כאשר אנו מנהלים מו"מ עם האמריקאים על התמורה, אנו צריכים לבחון מה שאנו מקבלים ולקבל זאת בצורה המשפטית המחייבת, לפי הסיווג הזה שהצגתי. כי לדוגמא, מה שנכסון נתן לתיו טעון היה אישור הקונגרס שלא היה.

ראש הממשלה י. רבין:

במכתב לגולדה מאיר בענין הסיוע ההספקתי, הוא כתב שהוא אישר זאת אך זה טעון אישור הקונגרס.

השר ג. האוזנר:

אני רואה את חילוקי הדעות בשתי גישות שונות לנושא. בעוד שאני וחברי להצעה שאקרא עוד מעט, הם בעד החתירה להסכמה על הסדר כולל, לפחות עם ארה"ב, כמסגרת שבה ניתן לגבש עכשיו הסדר חלקי כשלב ראשוני, הרי החולקים עלינו מתרכזים בגיבושו של הסדר חלקי, כאשר נושא ההסדר הכולל משמש להם, לכל היותר, רקע של כוונות.

ראש הממשלה י. רבין:
(לשרי מפ"ם):

זו גם הגישה שלכם, אתם חתמתם על אותה ההצעה?

שר הבריאות ו. שם-טוב:

יש לי אותה הצעה, אך הפרוש שלי הוא שונה.

השר ג. האוזנר:

זו נקודת המוצא המשותפת ל-ל"ע ו-מפ"מ. יתכן שאולי, משנגיע לדיון על תוכן ההסדר הכולל, ואולי אף על תוכן ההסדר החלקי, יהיו בינינו חילוקי דעות, אבל אנו שותפים לצורך לגבש תכנית כוללת, כי איננו מאמינים ביציבותו של הסדר חלקי שלא במסגרת התכנית הכוללת, כשלב ראשוני. ולזה שותפים אנו עם שרי מפ"מ, ואני רואה בזה את חילוקי הדעות שבינינו לבין האחרים.

ראש הממשלה י. רבין:

האם אתם מתנגדים להסדר חלקי שאינו קשור עם

הסכמה אמריקאית להסדר?

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אצלנו זה לא מותנה, אצלם כן.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אם כך, תגישו שני ניירות נפרדים.

השר ג. האוזנר:

אנו מראש נחסוך ונגיש נייר אחד. אני מביין את הכוונה לחזק את המאחז האמריקאי ואני שותף לה, אבל השאלה היא - מה המחיר? והאם באמת, אתם חברי, כל כך בטוחים שאין אף ערבי אשר מוכן להסדר כולל עם ישראל?

ראש הממשלה י. רבין:

7 שנים הציעו את ההצעה הזו בצורה יותר צנועה,

ולבסוף טענו שזה יביא לקפאון.

השר ג. האוזנר:

האם לא הגיע הזמן שאתם תשאלו את עצמכם - אם כך, מדוע כל הערבים מסכימים להסדר חלקי? כשהם יקבלו מה שהם יקבלו, ולאחר שהם יקבלו, אנו נעמוד בפני הצורך לתת להם ויתורים נוספים, ובראש בראשונה לסוריה,

וכל הדיבורים כי ההסדר החלקי יעמוד ברשות עצמו, לא יהיה בהם ממש. ולדעת הכל, תבוא ועידת ג'נבה, והיא תבוא בקרוב, ואז איך נעמוד בה, כשאיך בידינו הנכסים העיקריים כתמורה להסדר הכולל וההתקדמות לשלום? לאן נגיע עכשיו, כשאנו ידועים את הכיוון: שזה שלב ראשון, אח"כ יהיה שלב שני, אח"כ יהיו לחצים להסדר נוסף עם סוריה - איפה יגמר הצעד הבא? לפני מלחמת העולם השנייה היתה קיימת מדינת ליטא. אם כן, לאן אנו נצעד את הצעד הבא? איפה אנו נעמוד? לעומת זאת, אם נציג תכנית כוללת אשר תכלול תיקוני גבול החיוניים לגבולות הבטחון של ישראל, ואם על זה ננהל מאבק בדעת הקהל האמריקאי, ונסביר לאמריקאים שחיוזוק השפעתם באזור לא תהיה כה יפה ע"י כך שהם יסחטו את ישראל, וכי יש להם הרבה אמצעים אחרים לחזק את השפעתם במצרים ובמדינות ערב האחרות, אני חושב שיש לנו סיכוי במאבק. ומכל מקום קשה לי להבין מדוע התביעה לשלום תראה כנוקשות. זה הדבר הטיבעי המעוגן בהחלטות הבינ"ל. על מה אנו מדברים? אנו מדברים על החלטות 242 ו-338, האם זה נוקשות? פרוש הדבר הוא שאנו עומדים על קרקע של החלטות בינ"ל שיש עליהם קונצנזוס, אשר אינו על הסדר ביניים. הסדר הביניים הוא השלב הראשון באם נכניס את ההחלטה למסגרת יותר רחבה.

אני לא אדווח היום לממשלה על תוצאות שליחותי בדרום אמריקה. אבל היו לי שם שיחות עם 5 נשיאים ושרי חוץ, ואני מוכרח להגיד כי הויתור האחרון שלנו - שמשום מה לא הוסבר שם כהלכה ע"י השגריר - עשה רושם גדול מאוד. ואני ביקרתי שם בשתי מעצמות נפט - בוונצואלה ואקוודור, אשר חרם הנפט הוא חלום הבלהות שלהם. נשיא ונצואלה ביקש כי לא נעמיד אותם בקונפליקט עם השותפות שלהן באופ"ק, לבין הרצון הפוליטי שלהם שלא לקבל החלטה בנושא. ולכן, לפני שתפורסם החלטה, יש לראות בברור את רצון מצרים: סאדאת אמר כי הוא רוצה שלום, ובנשימה אחת הוא סוגר את התעלה בפני אוניות שלנו וסחורות שלנו, והנה אנו הולכים ומדללים את הכוחות, וזה עושה רושם. אנו לא מוצגים כנוקשים כתוצאה מהעמדה הזו, ואני חושב שאנו לא נראה כנוקשים כשנגיד כי אנו זזים, כשלב ראשון של תכנית שלום, פשוטו כמשמעו. אולי, בסופו של דבר, נלמד מכשלון שיחות מרץ. אז אנו הצענו הצעה שכולנו חשבנו שהיא הגיעה עד הגבול. יכול להיות שחברינו ממפ"מ היו מוכנים לצעוד עוד לרבע צעד. אך מצרים דחתה זאת, וזאת משום שידה של ברה"מ

היתה די ארוכה כדי להכשיל את התכנית האמריקאית - וידה תהיה די ארוכה כדי להכשיל כל תכנית אמריקאית. איני מאמין לברה"מ כי כוונותיה הן טהורות, כאשר נסיון להוציא אותה כעת, גם כן לא יעלה יפה. אבל תכנית שלום כוללת, רק תחזק את ידנו ותחליש את יריבנו, ובמסגרת זו אפשר לומר שאנו מוכנים גם לקבל תכנית של הסדר חלקי עם מצרים, כשזה יכול לבוא בהשראה אמריקאית, וזה לא יראה כנוקשה. מה עוד שאפשר להדגיש בכך את הצורך להכין את הפרוצדורה של ועידת ג'נבה, כי ועידת ג'נבה מוכרחה לבוא, ויתכן ששם נוכל לדון, בשלב הראשון של הדיונים על נושאים אחרים כמו מהות השלום ומרכיביו. ואני איני רואה כל תועלת בהתחמקות מתהליך אשר מוכרח לבוא, ובמקום שמישהו אחר יכתיב לנו אותו, הבה נכין אותו כהלכה, בעזרת האמריקאים. כשאיני מוציא מכלל חשבון גם מגע עם השותף השני, לצורך גיבוש הנוהלים. כי אנו יודעים שנוהלים, בוועידות בינ"ל, זה דבר חשוב מאוד, ולא פעם ועידה עולה על שרטון בגלל אי הסכמה על נוהלים. יש צורך לגבש פרוצדוראלית את הדברים החיוניים לנו, במקביל להצעות האמריקאיות, ולקבוע גם עקרונות של ביצוע עם יישום התכנית להסכם הביניים, אם לכל היותר, ידובר על הבנה בהמשך התהליך המדיני.

ראש הממשלה י. רבין:

הלוואי ונגיע לזה.

השר ג. האוזנר:

אנו חלוקים על הדברים, אבל אני חושב כי כרגע, האווירה תהיה קצת יותר רגועה, וכי יש יותר זמן מאשר היה במרץ, שכן אז חששנו שסאדאת יעביר כוחות כדי להבטיח את פתיחת התעלה ומי יודע מה נצטרך לעשות בתגובה על כך, וכי סוריה תאריך את מנדט כח החרום לשני חדשים, וביולי הכל יתלקח. אני חושב, שעכשיו יש קצת יותר שהות, אפילו להכנס בחילוקי דברים עם הממשל, ולמאבק על דעת-הקהל האמריקאית על כך שצריך פעם לחתור להבנה עם ישראל על עקרונות של הסדר כולל, כאשר יש קודם כל להגיע להבנה עם ארה"ב על ענין ההסדר הכולל.

כמובן, שגם אם מדובר על הסדר כולל, לא יהיה מנוס מועידת ג'נבה, גם בהתמודדות עם הנושא הפלשתינאי וגם בהתמודדות על נושא הגבולות, מפני שזה שייך להסדר הכולל, ואי אפשר לדבר על הסדר כולל מבלי להביא לג'נבה עקרונות מפורשים של מפה ושל הנושא הפלשתינאי. אל נברח מזה, זה מוכרח לבוא, אז בואו ונעלה על הגל הזה מבעוד מועד, נתכונן אליו ונחפש לו בני ברית. אינני יודע מה יהיו הפרטים כאשר נתחיל לגבש את הפרטים, אבל חשוב שתגובש המסגרת ואנו נדבר בה על הדברים הכוללים, כי איני מאמין בקיומו הממושך של הסדר ביניים שיהיה מנותק מהמסגרת הכוללת, או שיהיה שברירי ולא יחזיק מעמד בפני הלחץ הראשוני. משום כך, אני מציע, על דעת השרים קול, ו. שם-טוב, רוזן ואני, את הצעת ההחלטה הבאה:

1. המשא ומתן

- א. בפגישתו עם הנשיא פורד יודיע ראש הממשלה על רצונה של ישראל להכנס למשא ומתן על שלום כולל בין ישראל לארצות ערב אשר יכלול את המרכיבים של קיום בשלום, בטחון, הכרה הדדית ושכנות טובה. משא ומתן זה יתנהל עם הארצות השכנות ביחד או בנפרד, על פי החלטות 242 ו-338. לפיכך, יש להכין את המשך ועידת ג'נבה ע"י קביעת נוהלים גמישים שיאפשרו דיון על מהות השלום לפני או במקביל למו"מ על הבעיות האחרות השנויות במחלוקת.
- ב. במסגרת מו"מ כולל תחתור ישראל להשגת הסדר בשלבים, כשכל שלב מכוון לחזק את האמון ההדדי ואת הבטחון באזור. ביצוע נאמן של כל שלב על ידי שני הצדדים יהווה תנאי מוקדם להתקדמות לשלב הבא.
- ג. לשם קידום המשא ומתן על השלום, ותוך מאמץ להגיע להבנה בין ארה"ב וישראל על עקרונות השלום הסופי, יודיע ראש הממשלה על נכונותה של ישראל להגיע להסדר ביניים עם מצרים ולהגדיר את התנאים להשגת הסדר כזה.

2. עקרונות השלום

- א. הסכמי השלום ישימו קץ ללוחמה, לתמיכה בטרור ולחרם כלכלי ויכוונו יחסי שכנות רגילים ומקובלים.
- ב. הסכמי השלום יאפשרו תנועה חפשית של אנשים וסחרות בין ישראל למדינות ערב.
- ג. תוצר בעתיד מסגרת לשתוף פעולה כלכלי ומדעי בין מדינות האזור.

3. גבולות הבטחון

- א. יוסכם על גבולות בטחון ואזורים מפורזים בהם יוכלו מדינות האזור לחיות בשלום ובבטחון. ישראל תציג בועידת השלום את עקרונותיה לקביעת מפת גבולות כאלה.
 - ב. ייעשו הסדרים לפיהם תתאפשר החכרת שטחים שברכיבונות צד אחד לצורך הבטחת ביטחוננו של צד אחד.
- (לפני כן רשמה ל.ד. מכאן ת.ב.)

4. הפלשתינאים

- א. ישראל מכירה בקיום הבעיה הפלשתינאית ותקיים משא ומתן על פתרונה עם ירדן ועם נציגות מוסכמת של הפלשתינאים שתכיר בריבונותה של ישראל ותחתום איתה על הסכם שלום.

ב. ישראל תחתור בשלב ראשון של פתרון הבעיה הפלשתינאית ולשם ראשית גיבוש של נציגות עצמאית מוסמכת, להרחיב שלטון הבית של תושבי יהודה ושומרון, גם תוך ניצול המסגרות הקיימות של עיריות ומועצות מקומיות.

ג. ירושלים תשאר מאוחדת כבירת ישראל, לשכונות הערביות תובטח אוטונומיה מוניציפאלית. למקומות הקדושים לכל הדתות יובטח מעמד מיוחד.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מקווה שהממשלה לא תקבל את ההצעה, אך אני רוצה לשאול: הנשאי האמריקאי ישאל אותי, מה אתה רוצה כעת, לטפל בהסדר כולל או בהסדר ביניים? אין אפשרות לומר את שני הדברים.

השר ג. האוזנר:

אני מציע שנגיע לידי הבנה.

ראש הממשלה י. רבין:

אני לא יכול להנגיע איתם להבנה, אם הדברים אינם מוסכמים עם הצד השני. פורד יאמר, כי הוא צריך לנהל מו"מ על הסדר כולל עם שני הצדדים ולא רק איתנו. הוא יאמר כי הוא מוכן להגיע להסדר ביניים, לאחר שנגיע להבנה ביננו על ההסכם.

אנו צריכים לפתוח בסדרת בירורים, וארה"ב לא תרצה לומר כי היא מנהלת מו"מ על הסדר כולל רק איתנו, כפי שלא קיבלה את הדרך של ניהול מו"מ על הסדר ביניים רק איתנו. אני רוצה לדעת מה מוצע כאן.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

תנסה להגיע לכך, אם תגיע - מה טוב, אם לא - נלך
להסדר ביניים.

ראש הממשלה י. רבין:

זה מובן.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

זה עניין של אקוסטיקה. גם אני איש צבור וידוע מה
משתמע מכך.

ראש הממשלה י. רבין:

זו הדרך הבטוחה ביותר לקפאון מדיני עם כל
הסכנות הכרוכות בכך.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

בין בדרך של מו"מ על הסדר כולל ובין בדרך של
מו"מ על הסדר עם מצרים.

שר הבטחון ש. פרס:

האם הויכוח בינינו לבין הערבים הוא על נמל
בעזה?

ראש הממשלה י. רבין :

נניח שאשאל את פורד, האם אפשר ללכת להסדר כולל עם מצרים שלא על בסיס גבולות 1967, ואם יאמר שלא?

שר התיירות מ. קול :

אני מציע שתנסה לשכנע אותו.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון :

ונעמוד על כך שבריה"מ תחזור לאזור. האם אתה חייב להזמין אותה? אפילו קשרים דפלומטיים אין היא מקיימת איתנו. במידה שתהיה מעורבת בענין, הרי שתהיה, אך מדוע צריך לפרוש לפניה שטיח אדום? הם הרי יורקים בפנינו, ואתה מציע שנפרוש לפניה שטיח אדום.

שר הסעד מ. חזני :

אני תומך בהצעת ראש הממשלה על ששת סעיפיה. אולי בסוף דברי אציע לראש הממשלה להשמיט שתי מלים ממנה. אני מזדהה עם ההערכות של שר החוץ על המסקנות הנובעות מכך ביחס לתנאים להסדר ביניים עם מצרים, וגם כאן אוסיף עוד אלמנט אחד, בתוספת לכמה הדגשים של בר-לב יחס למתן בטוי להפגת מתיחות. אני חושב שאין צורך להשחית אף מלה ביחס לכך שקפאון אינו יכול להמשיך הלאה, וזה מקובל על כולנו. אני סבור שאין צורך גם להוסיף אף מלה בענין ההסדר הכולל, למה שנאמר על ידי קודמי ביחס לכך. אסור להתחיל בהסדר הכולל, ובוודאי לא בג'נבה, מבלי לדעת מראש מה ההסדר הכולל שאמריקה רוצה. אמנם אני מודע לכך שהסדר ביניים עם מצרים אינו סוף פסוק, ואני מניח כי כולנו צריכים להיות מודעים לכך שתוך תקופה ה-DURATION ואולי הרבה קודם ממה שאנו רוצים לתאר לעצמנו, יתחיל המהלך הבא של השיחות על הסדר כולל. אני מודע לכך, ולשם כך, צריך אווירה רגועה

יותר, שהסדר הביניים יכול להביא. כל זאת על מנת שאפשר יהיה לדבר לא רק עם ארה"ב, אלא גם עם מצרים, לקראת הסדר כולל בג'נבה או בכל מקום אחר, בו יהיו כולם יחד. זה יכול להיות בשלב האחרון ולא לפני כן. לפני כן צריך יהיה להתחיל לגלגל את כל הסדרי הביניים. אני מודע לכך שלא נוכל להמנע מן השלב שלאחר מכן, וצריך יהיה גם ללכת לבחירות, כי הסדר כולל לא יוכל להיות עם מצרים בלבד. אני יכול לומר משהו לגבי הסדר ביניים, אך לגבי ההסדר הכולל, מצרים בוודאי לא תלך לבדה, ויהיה צורך לנהל את המו"מ עליו עם שתי מדינות ערביות נוספות. לשם כך צריך יהיה לקיים בחירות. יתרה מזו, אני חושש, ורמז על כך שר החוץ, כי יהיה צורך או נמצא עצמנו במצב בו נאלץ להכנס לשיחות על הסדרי ביניים כלשהם, ולו רק סמליים, גם עם סוריה וגם עם ירדן. צריך לראות אפשרות כזו, ועל כך יתכן שצריך יהיה ללכת לבחירות, ורמז על כך שר החוץ.

אבל להתחיל הכל בג'נבה ובהסדר כולל, עוד לפני שמגיעים להסדר ביניים - כבר נאמרו הדברים, ואני רוצה להוסיף עוד הדגש אחד, מה שכל מדינות העימות או כל מדינות ערב מוכנות, או מוכנות לכאורה, זה ברור וידוע, ואין כל נפקא-מינה, שכאשר תהיינה כולן יחד, תסכמנה לפחות מכך: גבולות 1967, מדינה פלשתינאית וכו'. אם אנו הולכים לכך, אנו צריכים להחליט: או מלחמה או נכונות לקבל את כל זה, ולכך איש אינו מוכן. אני לא סבור שמישהו מהמציעים ללכת להסדר כולל, מוכן לחזור לגבולות 1967.

השר ג. האוזנר:

אני איני מוכן.

שר הסעד מ. חזני:

אז האפשרויות הקיימות הן או מלחמה או פתרון כפוי, מבלי לשאול אותנו ומבלי לדבר איתנו. אמר זאת עופר, ואני חושש מכך שמכיוון שירצו בכל מחיר למנוע מלחמה טוטאלית, או מוגבלת, יכול להיות שיטילו

עלינו פתרון כפוי, מבלי להדבר איתנו קודם לכן, ואז זהו המוצא הגרוע ביותר.

לוא לפחות היו האמריקאים לוחצים עלינו להתחיל בהסדר כולל, נניח, אך הם אומרים שאינם מוכנים להתחיל במו"מ על הסדר כולל והרוסים מסכימים לכך, אז דווקא אנו נקפוץ לג'נבה? אם נצא בתכנית מפורטת יותר, אפילו בקווים כלליים, כל כמה שלא תאמר כי איננו נוקשים, בכל זאת נראה נוקשים.

תוך כדי מודעות לכך שנצטרך להכנס לשיחות על הסדר כולל באווירה רגועה יותר, עם כל מדינה ערבית בנפרד ועם ארה"ב, צריכה לבוא גם הצהרת כוונות. לו הסתפקתם בהצהרת כוונות, אין צורך בהצעה שלכם, זה נאמר שלוש פעמים בהצעת ראש הממשלה. בסעיף א' נאמר "היא תשתף פעולה בכל תהליך מדיני לקידום מטרה זו, בין בדרך של מו"מ על הסכם שלום כולל ובין בדרך של הסדר ביניים עם מצרים אשר יסלול הדרך לשלום". בסעיף ד' נאמר: "במהלך הדיונים עם נשיא ארהב ואנשי הממשל בארה"ב, תשאף ישראל להגיע להבנה ולהסכמה בדבר המשך התהליך המדיני להשגת השלום, באם יושג הסדר ביניים עם מצרים", ובסוף סעיף ה' נאמר: "במהלך המו"מ על חוזי השלום תקבל הממשלה, בגדר סמכותה, החלטות מפורטות המתייחסות לכל אחת מהמדינות השכנות". זוהי הצהרת כוונות והבעת הכרה ומודעות, זה אינו סוף פסוק, אלא תהליך וצעד לקראת המשך, שצריך להכינו יפה, ואחרי הכל בוודאי יהיה צורך להגיע גם לג'נבה. אם מדובר בהצהרת כוונות, זה ישנו כאן, אך אתם נכנסים כאן אפילו לפרטים מסוכנית ביותר.

אני מציע לכם לא להגיש הצעה זו, ואם תוגש אני מקווה כי תידחה, תוך הדגשה שאין זה אומר שאנו רוצים לברוח משיחות על הסדר כולל. לא נימנע מכך ולא נוכל לברוח מכך, יתכן שאף יותר מוקדם משאנו מתארים לעצמנו, צריך יהיה להכנס לכך, ואולי אפילו לשיחות על הסדרי ביניים. משום כך, אני תומך בהצעה להתחיל בהסדר ביניים עם מצרים על-יסוד הנקודות אשר נאמרו כאן, בתוספת הדגשים של בר-לב. אך אני רואה צורך להוסיף עוד אלמנט שבעיני הוא חשוב, והוא תאריך התזוזה. אמנם שר החוץ אומר שזהו אחד התנאים של מיקרו, ויש עוד כמה וכמה נושאים שהם בגדר מיקרו, שזמנם יבוא כאשר יתחיל העניין להסתובב, אך אני

מודאג מהענין הסורי, גם אם סאדאת ימשיך להצהיר כי ההסכם עומד על רגליו-הוא.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

את זאת אומר גם הנשיא פורד, באותן מלים.

שר הסעד מ. חזני:

יפה, והוא בכנות מתכוון לכך, שבתקופת ה-DURATION הוא לא יכנס למלחמה אלא יעמוד מן הצד, אם סוריה לבדה או סוריה וירדן תתחלנה במלחמה, ואפילו אם האמריקאים יחתמו על כך. כבר אמר מי שאמר, דומני היה זה שר המשפטים, כי זה עדיין לא אוסר על סאדאת להפעיל לחץ מדיני קשה מאוד, לאו דווקא עלינו אלא על ארה"ב, שנכנס להסדר ביניים עם סוריה.

שר המשטרה ש. הלל:

בפעם הקודמת זו לא היתה העמדה הסורית, אלא הם אמרו, כי אם ישראל תפתח במלחמה, הם ישתתפו בה.

שר הסעד מ. חזני:

אם יאמר סאדאת, כי אם ישראל תתקוף הוא יעמוד מן הצד, הוא עדיין יכול להפעיל נגדנו לחץ מדיני חזק, אך אם אנו נתקיף, הוא אינו חייב גם לעמוד מן הצד, ואף לא יעשה זאת. אני חושש מאוד שהסורים יתחילו בפרובוקציות ואז אין כל אפשרות שבעולם להוכיח כי לא אתה התחלת במלחמה, ואז גם התמונה כולה משתנית. מה שקורה אז הוא, שאין לנו משך זמן לתזוזה, וצריך להתחיל לזוז מיד, בלי שהספקנו להכין קו ביצורים חדש. אם סוריה לא תשב בשקט - והיא יכולה לעשות זאת גם בעדודה של רוסיה - היא יכולה להתחיל בפרובוקציות, לחמם את הגבול ולטעון כי אנו מתממים אותו, ואז אנו צפויים ללחץ מצד המצרים. משום כך

נראה לי שזה אינו המיקרו אלא המקרו: אין זזים מיד, אלא כעבור זמן.

ראש הממשלה י. רבין:

כאשר אומרים "DURATION", זה מתחלק לשניים: עד

התזוזה ולאחר התזוזה.

שר הסעד מ. חזני:

זהו אחד האלמנטים שצריך להבטיח, כי אני חושש שפרובוקציה מצד הסורים עלולה לבוא חודש-חודשיים או שלושה-ארבעה חודשים לפני שנהיה מוכנים.

ועוד דבר: אילו אפשר היה לצפות לתמורה משמעותית תמורת נסיגה עמוקה, אני הייתי מעדיף נסיגה עמוקה, קודם כל כדי שלא נהיה צריכים לעמוד עם המזוודות לפני נסיגה עמוקה מאוד, ושנית, אולי נסיגה עמוקה היתה נותנת לסאדאת ולמצרים יוקרה כזו, שהדבר יכול היה להביא כי יעמדו מהצד מספר כזה וכזה של שנים. אך מסתבר שלא תהיה נכונות מצרית לתמורה יותר גדולה מזו שהם מוכנים לה בנסיגה במסגרת הסדר כזה, ולכן בלית-ברירה, אנו חייבים ללכת בדרך של נסיגה בהיקף קטן יותר.

אמרתי שאציע לראש הממשלה להשמיט שתי מלים מטעמים מדיניים. בסוף סעיף ה' נאמר: "במהלך המשא ומתן על חוזי השלום תקבל הממשלה, בגדר סמכותה, החלטות מפורטות המתייחסות לכל אחת מהמדינות השכנות". אני מציע למחוק את המלים "כל אחת" מהמדינות השכנות, וזאת בפרוש מטעמים מדיניים. אני מודע לכך שיתכן ונצטרך ללכת לבחירות מקודמות לקראת אישור השיחות על הסדר כולל, לרבות יהודה ושומרון...

ראש הממשלה י. רבין :

בהסכם הקואליציוני כתוב שהממשלה תקבל החלטה בכל שלב של המו"מ, אך לא תקבל סיכום.

שר הסעד מ. חזני :

יכול להיות שנצטרך להגיע למו"מ על הסדר ביניים עם חוסיין מלך ירדן, אך דיה לשמחה בשעתה, זה יכול להיות בעוד חצי שנה עד שנה, למה לעורר תסיסה בארץ כבר עתה. הרי כולם מבינים כי זה יכול לכלול את יהודה והשומרון. אני יכול לטעון כלפי כל אחד שיעורר תסיסה והפגנות, כי המדינות השכנות הן מי שהן.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב :

הראייה שלבנון היא גם כן מדינה שכנה.

שר הסעד מ. חזני :

אם אתה אומר "כל אחת", אתה כבר עכשיו מעורר את בעית יהודה והשומרון, אין מקדימים פורענויות ותסיסה.

שר התחבורה ג. יעקבי :

אין חילוקי דעות על כך שאנו נמצאים בעצומו של תהליך משמעותי. לא הייתי מגדיר אותו בדרך דרמטית מדי, כי הדרמה הזו היא דרמה מתמשכת, וכל רגע בה הוא רגע של אמת, כשם שלא כל שלב בה הוא שלב קריטי ולא כל הפוגה היא משבר והתמוטטות. נדמה לי שאפילו הנסיון העקר של הממשלה הזו יכול אולי להביא אותנו אל חוש הפרופורציה אשר דרוש מאוד בהקשרים האלה. אני זוכר

עדיין את אחת משיבות הממשלה לאחר השעיית השיחות, בה היתה תחושה, אצל חלק מחברי הממשלה לפחות, כי אנו על סף התפוררות, משבר, התמוטטות וקרע מוחלט. אינני ממעיט במשמעות היחסים המושעים במידה מסויימת בינינו לבין ארה"ב, אך לא כל השעיה ולא כל הפוגה, וגם לא כל תפנית, הם בבחינת משבר והתמוטטות. לכן אנו בעצמו של תהליך, אך לא ברגע של הכרעה גורלית, כי ההכרעות הגורליות קודם כל מתקבלות כל הזמן, ורק תוך הבטחה על רציפות הזמן, ניתן אולי להבחין בין ההחלטות האמיתיות אשר מתקבלות. לכן נסיעתו של ראש הממשלה היא שלב חשוב מאוד בתהליך זה, אך שלב ולא העניין היחיד, הסופי, הגורלי והקריטי, שלאחריו אין שום דבר ולפניו אין שום דבר, ועליו אנו מטילים את כל ההגדרות ההיסטוריות האפשריות, וכך אנו צריכים להתחיל בשלב שאנו עומדים לפניו.

לכן אני בהחלט תמים-הסכמה ושלם עם הצעת ראש הממשלה, מבלי להתייחס למילה זו או אחרת, שכן לא זה העניין אשר עומד על סדר היום. אני חושב שהצעה זו משקפת את המגוון של האפשרויות שבכוונתנו לבררן, אינה מונעת אף אחת מכן ואינה מסבכת אותנו בהדחקות לפינה אשר עלולה להביא לתמרונו על ידי עצמנו, כך שלא נוכל להמשיך בעתיד בתהליך שאנו רוצים בו.

אין שום ספק שכל אחת מהאלטרנטיבות העומדות לפני הממשלה היא בעייתית, והבחירה אינה פשוטה. יחד עם זאת, אני סבור שיש להבחין היטב, וההבחנה הזו נעשית בהצעה אשר לפנינו, בין נכונות להסדר שלום כולל, כלומר הצגת העמדה העקרונית שהיא העמדה האמיתית של ישראל בדבר נכונותה ללכת להסדר שלום כולל, תוך פשרות טריטוריאליות, לבין הצגה מפורטת ובהקשר זה, שהיא שדה מוקשים חמור ביותר שכל מי שעולה עליו יודע היכן הוא מתחיל, אך בהחלט אינו ידוע לאן הוא עלול להקלע בסופו, קודם כל משום שהמחלוקת בינינו לבין מדינות ערב אינה על הגבולות ולא על השאלה אם השלום יהיה בקווי יוני 1967, אלא גם על מהות היחסים אשר ישררו על בסיס קווי יוני 1967, גם אם ישראל היתה מקבלת אותם. אני עדיין לא משוכנע, ואני מטיל ספק אם מישו מחברי הממשלה יכול להציג עובדות שמעידות על כך שמדינות ערב, ומצרים בתוכן, למרות הדווחים הלפעמים אופטימיים, נפרדו מהמטרות הבסיסיות ואימצו לעצמן מטרות אחרות, או שמא מתכוונות הן להגשים

את המטרות המקוריות שלהן בטקטיקה אחרת, באמצעות המו"מ הכביכול מדיני - כביכול בדרכי שלום - שלא לדבר על המדינה הפלשתינאית-העצמאית, שהיא חלק בלתי נפרד מתנאי השלום בטרמינולוגיה המצרית לשלום, בהסכם המצרי-ישראלי.

החשש העיקרי הוא מפני התמרנות, כאשר התכנית הופכת להיות נקודת מוצא ולא נקודת סיום, ואז אנו נואשם בנוקשות ובקשיחות ונוצג כבעלי תפיסה קשיחה שאינם מוכנים כלל לנהל מו"מ ללא תנאים מוקדמים, כפי שהיתה עמדתה העקרונית של ישראל, לפי דעתי בדין, במשך תקופה די ארוכה, שכן לא מדובר בשלום אלא בהכרה בלבד, לפי הניסוח המכסימליסטי.

שר הבטחון ש. פרס:

בגבולות 1967 פלוס פרוזדור.

שר התחבורה ג. יעקבי:

ומדינה פלשתינאית עצמאית. עד כה דיברו על גבולות 1967 והכרה שפירושה אי שלום, וכל נסיגה שלנו בתנאי אי שלום תוצג כקשיחות ותזכה בהאשמה כי איננו מוכנים לנהל מו"מ בתנאים אשר יכולים להראות כסבירים בעיני העולם המערבי, מה עוד שארה"ב אינה נוטה לניהול מו"מ כולל, כדי לא להביא עצמה לעמות עם בריה"מ ועם הגישה הסובייטית-ערבית, וכדי לקרב עצמה למטרה העיקרית במזרח התיכון, שהיא לדחוק את רגלי הסובייטים ולבוא בהדרגה במקומם על-ידי הסדרים חלקיים שבהם ארה"ב מספקת למצרים את הסחורה שבמחסור, והסחורה שבמחסור אלה השטחים שבידי ישראל. זהו הפתוי, זהו המנוף שבאמצעותו יכולה ארה"ב - מבחינתה בהחלט בדין - לדחוק את רגלי הסובייטים ממצרים ולבוא במקומם. זה הפרס הגדול למצרים על כינון היחסים עם ארה"ב.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

פלוס סיוע כלכלי.

שר התחבורה ג. יעקבי:

אולי פלוס סיוע כלכלי שהוא לא הדבר העיקרי. ההסדרים החלקיים הם הדרך, ההסדר הכולל אינו הדרך, שכן הוא מביא אותה לעמות ולא להגשמת מטרותיה. כאשר זוהי עמדת ארה"ב, ואנו עומדים כי אחת הסיבות להגמשה מצדנו היא קיום יחסים תקינים עם ארה"ב, אחרת לא היינו מעלים על דעתנו ותור על אבו-רודס ושני שלישי מהמעברים, מה אנו עושים? במקום לנהל את מדיניותנו לטובת העדיפויות שלנו והאינטרסים האמיתיים שלנו תוך מתאם מירבי עם עמדת ארה"ב, אתם מציעים שנדחוק עצמנו לעמות עם ארה"ב בנקודה הרגישה ביותר מבחינתה שלה.

לכן אני מאוד מתפלא על ההצעה שהובאה לכאן, אשר אינה עולה בקנה אחד עם האינטרס הישראלי ועם העמדה האמריקאית בכל הקשר ותסריט שאנו יכולים לעלות על דעתנו.

אני מסכים עם כל מה שנאמר כאן על חיוניות יחסינו הטובים עם ארה"ב, ועל כך אין טעם לחזור, אך בהחלט יש טעם בויכוח ובמאבק עם ארה"ב, ואיני מציע למישהו מאתנו להעלות על דעתי שיש זהות אוטומטית באינטרסים האמריקאים והישראליים. באופן טיבעי, קיימת רגישות של אמריקה לקווי ההגנה של ישראל כאשר אין מצב של שלום אלא עדיין אנו במצב של אי שימוש בכח. כאן אין זהות אינטרסים בין עמדות אמריקה לעמדות ישראל. לכן, כדי להגיע למיצוי ההסדר החלקי, אין להמנע מויכוח מהותי ולא אישי עם ארה"ב, ואיני חושב ששלושה-ארבעה חודשים אשר חלפו מאז ההשעיה הוכיחו לנו שמאבק כזה אינו נושא פירות, אלא בהחלט הוכיחו שהמאבק נושא פירות. איני חושב שאנו צריכים לצאת מתוך הנחה שהתהליך הסתיים. אני חושב שהשלב של נסיעת ראש הממשלה הוא שלב חשוב ומרכזי, אך אינו שלב סופי. אין זה מצב בו אנו מסכמים ובכך גומרים את התהליכים.

אם יתברר שיש צורך בהמשך הבירור, הבירור הזה יכול וצריך להמשך.

לגבי הנושאים אשר הועלו כאן: במהלך הדיון הועלתה שורה של נושאים שהם בגדר הצעות, תביעות, או הצעות ישראליות בקשר להתקדמות לקראת הסדר חלקי בסיני. ארבע הצעות הוזכרו על ידי שר החוץ, והייתי קושר שתיים מהן זו בזו: את ענין המשך (DURATION) עם הנושא הסורי, שכן זהו הקשר אחד שאי אפשר לנתק אותו זה מזה.

שנית, הנושא של חרם או הלוחמה הכלכלית.

ושלישית, ההתראה ההדדית (מתקני ההתראה ההדדיים). הוזכרו כמה נושאים נוספים, ואחד מהם הוא הזמן - משך הבצוע של ההסכם. נאמר הבוקר כי שנתיים עתידות לחלוף עד לעצובו ובנייתו של הקו החדש. נאמר שהקו החדש אינו צריך להיות בדיוק במתכנתת הקו הנוכחי, אך עדיין זהו פרק זמן ניכר, ואין טעם לקצר את הזמן הזה, שכן בקצורו יש משום סכנה גדולה. שנית, נושא הפטרולים המשותפים ונושא הפרוז, שהם על הגבול שבין הסדר צבאי להסדר מדיני, וגם הנושאים הנוספים אשר הוזכרו על ידי חיים בר-לב. לגבי כל הנושאים האלה אני מציע לעצמנו שלא נציגם כהצעות ישראליות. אשר לותר על המעברים ולרצף הטריטוריאלי בין העיר סואץ לאבו-רודס, אני מציע שאלה יוצגו לא כהצעות ישראליות, כי אם כך יוצגו, הם עלולים להיות בסיס למו"מ ואז המעברים ייראו, כנמסרים למצרים באופן המובן מאליו. הרצף הטריטוריאלי גם הוא ייראה אוטומטית בגדר ותור ישראלי והפשרה תהיה בתחום התמורה המצרית, ואז אנו עלולים לתמרן עצמנו לשתי סכנות גדולות מאוד: האשמת עצמנו באשלייתה המחודשת של ארה"ב בכל הנוגע להבנת הקייז הישראלי. איני חושב שהיה לארה"ב קייז לטעון זאת בפעם הקודמת, אך עובדה שהואשמנו בכך וזה עלול לקרות גם עכשיו, אם ההצעות האלה תוצגנה בהקשר לרצף טריטוריאלי וויתור על המעברים.

שנית, הסכנה היא שנסיים את המו"מ עם תמורה מצרית זעומה ביותר, שלא יהיו כל זהות או כל דמיון בינה לבין הרשימה החשובה הזו. בצדק, נאמר הבוקר על ידי גזית ורביב, כי הגמישות המצרית היא מוגבלת ביותר, ואני חושב שזה היה הנסוח הנכון. כך יכול להווצר מצב בו תהיה הגמשה ישראלית בלי תמורה מצרית, והתמורה של מצרים תהיה כמו זו שבגללה נמנענו מהסכמה להסכם בצעד הקודם של השיחות - תסריט של אולטימטום מצרי, כאשר המעברים אינם בידינו והאופרציה המצרית נעשית חריפה מאוד ואקטואלית מאוד.

לכן רצוי שנאמץ את הצעות ההחלטה המונחות לפנינו, ואני כאמור מצדד בהן. ראש הממשלה יכול וצריך לפי רוח ההצעות האלה להציג את הרעיונות הישאליים, אך הוא אינו בהכרח צריך להציגם תוך הכנסה של אתורים גיאוגרפיים ספציפיים, ואני שלם לחלוטין כאשר נאמר כאן כי אם תהיה תזוזה בעמדה המצרית, תהיה תזוזה גם בעמדה הישראלית, ולכן לאחר הצגת הרעיונות, הראקציה או השלב הבא צריך להיות גמישות מצד המצרים, כשמצדנו תהיה הצהרה כללית ברוחה הדברים המוצעים כאן, ואני חושב שנקיטה בדרך זו היא לא רק כדי למצות את תהליך המו"מ עד תומו אלא גם כדי לא לזרות אשליות בארה"ב ולא להפוך עצמנו מחדש לקורבן בהאשמתה של ארה"ב, בכזויה של ארה"ב, בפגיעה ביוקרתה של ארה"ב והפעם מדובר ביוקרה שהנשיא עצמו מעורב בה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אני סבור שהבעיה העומדת בפני ישראל אינה הסברתית בעיקרה. מה שמדאיג אותי הוא לא כל כך מעמדנו בדעת הקהל לא הדמוי של ישראל, אלא מצבה האובייקטיבי של ישראל, כי יעדי הערבים לא נשתנו באופן בסיסי, גם אם אני מקבל את הנוסח העדין ביותר של החלשת ישראל ולא השלמה איתה. ברה"מ, במצב של ניתוק קשרים עם ישראל וארה"ב מנסה להתבסס בעולם הערבי על ידי כך שהיא משלמת במטבע ישראלי ללא הדדיות מספקת מצד מדינות ערב. זהו מצב מסובך באופן אובייקטיבי. אני אמנם תארתי לעצמי חזות קשה יותר ממה שנתרחש למעשה לאחר השעיית השיחות, אך בכל זאת נדמה לי שאנו עומדים בפרשת דרכים שאולי כולן

מובילות למבוי סתום. מכל מקום, אין לפנינו בחירה בין טוב לרע, אלא במקרה הטוב בין הרע ברובו לרע במיעוטו. אין ויכוח על כך שהמטרה הישראלית אינה הסדר ביניים, אלא הסדר כולל עם כל השנים שלנו, שזעניק לישראל שלום על-פי העקרונות של הצעת מפ"ם-ל"ע, תוך ויתורים ישראלים מרחיקי לכת למען השלום, על פי העקרונות האלה. אך מה אעשה ואני סבור שאסור לנו להשלות עצמנו. אין קפיצת דרך להסדר זה, הסדר שישי מושחת על שלום מלא וגבולות בני-הגנה שאין בהם ספוח אוכלוסיה ערבית, וכאן אני שותף לדעת קול ולא לדעת המפד"ל. שני האלמנטים האלה, של שלום מלא וגבולות בני הגנה, גם ללא אוכלוסיה ערבית, הם דברים שאי אפשר לעשות אליהם קפיצת דרך. פרוש הדבר שנוי בגבולות והכרת מדינות ערב בכך שאלה הם גבולות בין אם אחר כך יחבקו אותנו ובין אם לא. צריך להיות מובטח כי לא יילחמו נגדנו. לכן נראה לי כי הצעת מפ"ם-ל"ע באופן דיאלקטי מוליכה לקפאון.

ראש הממשלה י. רבין:

ועוד איך קפאון. קפאון וקרע עם ארה"ב.

השר ג. האוזנר:

כבר שזענו זאת גם בעבר. גם גולדה הביאה לארה"ב הצעה שנאמר עליה שהיא "NON-STARTER", ואחר-כך נאמר שהיא "STARTER".

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

הקפאון שהיה בין מלחמת-ששת-הימים למלמת יום הכיפורים, במידה שהיה קשור בעמדת ישראל (אם כי איני בטוח בכך ואיני רוצה לעסוק בכך עתה), היה קשור במדיניות של הסדר כולל שעליה התייצבנו. אני חושב, שאפילו שרטטנו מפות, ואין זה משנה שהממשלה לא קיבלה החלטה סופית על מפות, אך תנועות צבוריות הלכו גם לבחירות ושרטטו מפות. אם תחפש את נקודות ההאחזות הישראלית, לא תמצא אותן במחצית סיני. החידוש חל בעמדת ישראל לאחר מלחמת יום-הכיפורים, אם

כי התחלנו בכך עוד קודם לכן, אך אז התעקשנו על מספר החיילים המצרים שיהיו בסיני.

שר המשטרה ש. הלל:

לא על כך העניין נפל.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אני רוצה לומר כי החידוש הבוטל בעמדת ישראל הוא הנכונות להסדרי ביניים, ומה שמוצע בסעיף ג' 1. של הצעת מפ"מ-ל"ע, הוא לדעתי שישראל תנקוט בצעד יזום של הסתלקות מכל מאמץ להגיע להסדר חלקי, ואין בכך לדעתי כל הגיון ותכלית. לא נברח ולא נתנזר מכל מאמץ להסדר כולל, אך לדעתי אסור להסתלק מיוזמתנו להסדר חלקי, כל עוד יש סיכוי לקבלו ללא תכתיב מצרי וללא אולטימטום אמריקאי. לפי דעתי, צריך ללכת בדרך זו. אם היא תיכשל, נגיע לז'נבה ולהסדר כולל, ואז עמותים יהיו שלושה: 1. עם ארה"ב - עמות יותר חריף על הסדר כולל; 2. עם הערבים וגם עם עצמנו. אני יודע שלמפד"ל זה יהיה קשר יותר מאשר לאחרים.

שר הדתות י. רפאל:

התוצאה היא אותה תוצאה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אני חושב שזה צפוי. לא הייתי מגדיר את ג'נבה כגזרה. אך אין היא גם תרופה ובמקרה הטוב אם ג'נבה לא תדרדר אותנו למלחמה, עוד נחפש את ההסדר החלקי כתחליף להתפוצצות, וטוב אם זה יהיה אפשרי. בדמוקרטיה עומדים מול קושי שאין לו פתרון קל, והוא חכמת העתוי. אני יודע שבמדינה

דמוקרטית אי אפשר שלא לקיים דיונים מדיניים, אך צריך להזהר מלחשוף את כל הקלפים הישראליים, בעיקר כאשר אין כל אינפורמציה על ההצעות המצריות. לכן לא הבנתי את שם-טוב, מה הוא רוצה מראש הממשלה. לא רחוק הזמן בו הודענו כי אנו מוכנים לוותר על 30-50 ק"מ, אבו-רודס והמעברים תמורת אי לוחמה.

שר הדתות י. רפאל:

אתה טועה, הויתור על 30-50 ק"מ לא היה קשור

באי-לוחמה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

קבענו עשרה תנאים ואחד מהם היה אי לוחמה, והגענו לוותר אל אבו-רודס, שלא היה עולה על דעתי, אך ראש הממשלה הלך לכך והלכתי אחריו.

איני גורס דיונים מפורטים לפני נסיעת ראש הממשלה, וכשם שהייתי קצוני בעמדותי נגד תכתיב מצרי ואולטימטום אמריקאי, כך אני חושב גם עתה שמדינה הנכנעת לאולטימטומים, לא יהיה לה כושר עמידה. אני חושב שאנו מוכרחים להפעיל את המוח כדי לנסות להגיע הפעם למצב חדש, להסכם ביניים עם מצרים, ואני ממליץ בפני ראש הממשלה, להגיע בשיחות מאוד אינטימיות ומאוד מפורטות עם האמריקאים, לפי שיטת יריב-יעקבי, של נתוח כל האלטרנטיבות והאופציות, למיצוי הנושא, כאשר מבחינתה של ישראל מחייבות רק ההחלטות אשר נתקבלו בממשלה. השיחות צריכות לשקף את הקונצנזוס בישראל, מבלי להתעלם מחלוקי דעות. אני חושב שראש הממשלה דיבר הפעם גם על הסדר כולל בנוסחאות מאוד מאוד צנועות. לשאלה מה ישראל רוצה, ענה ראש הממשלה בנוסחאות כלליות, וגם על כך צריך לדבר.

יש נקודות נוספות שגם בהן צריך לשבור את הראש. אני לא מזלזל ברווח הזמן. לאחר מלחמת יום הכיפורים רווח הזמן היה דרוש כדי שישראל תספיק ללקק את פצעייה. דבר שני, צריך היה להגיע לידי הבנה עם האמריקאים ולקבל סיוע מהם, ובכך גם הצלחנו. בכך גם סייענו למצרים להתקדם במערכת הכלכלית ולפתוח את תעלת סואץ. הדבר היחיד שלא הצלחנו בו, ואולי גם אי אפשר היה להצליח בו, הוא לפצל את הקואליציה הערבית של מצרים, סוריה וירדן, ומחר אולי גם לבנון וסעודיה. אולי אף קרה התהליך ההפוך, וזה מחייב איזו שהיא מחשבה, אפילו על ידי הגעה לדברים סימליים כלפי סוריה. איני רוצה לומר שום דבר קונקרטי.

הנושא האחרון שאני רוצה להתייחס אליו הוא השאלה הפלשתינאית. לדעתי, קיימת בעיה פלשתינאית, ובכך גם חשנו. אנו נגד פתרון פלשתינאי בגדה המערבית, ואם צריך לעודד מנהיגות פלשתינאית (איני ידוע אם ניתן בכלל להצמיח מנהיגות של עם אחר), צריך לעודד את אלה שרוצים בפתרון ירדני.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אם ירדן לא תרצה בהם?

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:

ברצוני להעיר כמה הערות כדי להבהיר את נקודות ההסדר הכולל והסדר הביניים. אתחיל בדברי שר החוץ אשר פתח את הדיון בהלכו בדרך של אלימינציה. הוא אמר שסטטוס-קוו הוא בלתי אפשרי.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

בלתי רצוי.

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:

והדבר מקובל עלינו. הוא אמר דבר שני: הסדר כולל

יביא לעמות.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

רצוי, אך בלתי אפשרי.

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:

מביא לעמות מיידית, ולכן שר החוץ הינו בעד הסדר חלקי. אך הוא אמר עוד כי הבית הלבן מתעניין בתכנית כוללת ורוצה לבחון מה התמורה שנשלם בשטחים תמורת שלום. אינני חושב שארה"ב רוצה בהסדר חלקי קצר, או אנו צריכים לרצות בהסדר חלקי קצר, אך בו-זמנית אנו צריכים לברר עם ארה"ב...

שר השיכון א. עופר:

זה כתוב בהחלטה.

(עד כאן רשמה ת.ב. מכאן ל.ד.)

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:

כתוב אצלנו "תוך מאמץ" ואנו רוצים להרוויח זמן, ולכן, לא יהיה מנוס, מזה לא יהיה מנוס, זה יהיה, הן מבחינת ארה"ב והן מבחינתה פעולת הארצות הערביות, ההסדר החלקי, גם אם הוא יהיה ל-3-5 שנים, ידרש לו המשך. וחשוב בענין זה, עוד לפני ועידת ג'נבה, לעשות מאמץ מירבי להגיע לידי הבנה עם ארה"ב, ולא לעימות עם האמריקאים, שכן אז נוכל ללכת לקראת ועידת שלום ונוכל

להגיע לידי הבנה כיצד נתנהג בג'נבה ומהי הדרך להסדר שלום.

שר החוץ אמר עוד דבר: "אפשר לרכוש את ארה"ב עם תביעות הגיוניות" - גם את זה אני מחשיב ואיני רואה סתירה, אלא להפך. אני חשוב שמן ההכרח הוא שהסדר החלקי ילווה בהליכה למאמץ להדברות.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אין פה כמעט דבר שאינו כלול בהצעת רבין.

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:

באשר להדברות הזו, כאן נאמר כי נצטרך להחליט, מדי פעם כשנגיע למו"מ עם האמריקאים, על החלטה מחדש. יתכן מאוד כי המו"מ עם ארה"ב וההדברות שלנו יהיו מהיום למחר, ואז, לא נוכל להחליט כל פעם החלטה מחדש, ואנו צריכים להיות מוכנים לזה.

אני חושב כי ההסדר החלקי זו התחלה הכרחית, ואני בהחלט מחייב את זה, מה גם שגם ארה"ב רוצה בכך, גם מצרים וגם אנו. ואני לא מצטער על כך שכל הנבואות השחורות לא נתקיימו, להפך, אני שמח על כך, אבל אני רוצה שנדע כי קרי פלוס קרי, הם קרע.

ראש הממשלה י. רבין:

ואתה מציע זאת?

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:

אני אומר, ביחס להסדר החלקי, כי יהיה צורך אולי לחתוך את התביעות שאנו צריכים להציג למצרים לתביעות סבירות, ואני מקבל את תביעת שר המשפטים ביחס ל-"DURATION", ויותר טוב היה, אילו יכלו להגיע לכך שתוקף מנדט כח האו"מ יהיה לא לשנה, אלא ל-2-3 שנים, וכך לגבי סוריה והחרם הכלכלי, אלא שאני מבין שאיננו רוצים לגלות את הקלפים מייד, אבל זה לא יעזור לנו, ואחרי הצעד הראשון במו"מ, נצטרך לגלות את הקלפים, ולכן אני חושב שצריכה להיות רציפות של נכונות מירבית להגיע לידי הסדר כולל, כי אם לא, אני חושש שנעמוד בפני מבוי סתום.

שר הפנים י. בורג:

אני חושב שאנו נמצאים בסוף הויכוח וקשה לי לחדש משהו שיהיה יותר בצורה של קרדו, מאשר פרוט נוסף לדברים שנאמרו.

אני מניח כי ההחלטה שרה"מ הביא לכאן מיועדת לפרסום, ואם כך, אחד הדברים החמורים שיכולים להיות היא שתתקבל עוד הצעה פורמאלית כהצעת 4 השרים, ב-2 התכניות, ובה בשעה שרה"מ מודיע כי הוא נוסע בלי סל קניות (למרות שבוודאי ידובר על כך), אנו מכניסים לו לתוך המזוודה גם הצבעה של ממשלה מחולקת - לא בדעות - אבל עד כדי כך, שערב צאתו לארה"ב מתקיימת הצבעה פורמאלית ושתי מפלגות בממשלה מביעות דעה אחרת. ואני חושב שהחברים צריכים לחשוב גם על הצד הזה.

אני לא רוצה עכשיו להתווכח על הפריטים, אבל אם בשלב זה אנו צריכים לדון במעמד המוניציפאלי של השכונות הערביות, אשר להקמת רשת ביוב לחד, טיאטוא ורשות מוניציפאליות?

שר התיירות מ. קול:

הקמת נקודה בלתי לגאלית ביהודה ושומרון פוגעת

יותר מכל דבר אחר.

שר הפנים י. בורג:

אמנם סוכם כי הדיון יתקיים בעת בואו של הבטחון, לכן הייתי רוצה שבאמת יהיה כאן דיון ותחברר הנקודה - האם באמת הנקודה ביהו"ש היא בלתי ליגאלית, ומדוע לא נותנים להם מים מקו המים הנמצא במקום. איך אפשר להשאיר אמהות ותינוקות ללא מים.

לגבי ההצעה להצבעה - הפרוד הוא צורך בריא וההצבעה זו פעילות בריאה, אבל אם החברים חושבים שהם צריכים לתת מתנת פרידה לראש הממשלה, זו זכותם, אם כי, אני חושב שהם יעשו בתבונה אם יחשבו עוד פעם לפני שיעמידו את העניין להצבעה.

עכשיו, 2-3 הערות קצרות: אינני יודע אם יכולים להמנע מג'נבה, אבל מצידנו, צריך לעשות הכל על-מנת לא ללכת במהירות לג'נבה. כאשר פגשנו את קיסינג'ר בשעתו, בבית רה"מ, ושאלנו אותו - אם הולכים לקראת הסדרים עם מצרים, במה זה ישפיע על הפרובלמטיקה של ג'נבה? הוא אמר כי היא תהיה באוירה של פחות היסטריה. ואנו יודעים מה זה אומר, בעולם הצבוע שלנו "פחות היסטריה". בשביל מה הריצה הזו וההתקדמות לקראת ג'נבה, שם תהיה המקהלה הכלל ערבית, ואיש לא ירצה למכור דברים בצורה זולה, כאשר יהיה שם המאבק עם הרוסים ולא תהיה שם עוד אמריקה של שלושם.

הערה:

רה לדברי השר קול בתחום הויכוח - כל מפלגה באה עם החבילה שלה, ויכול להיות, שבחוגי המפד"ל גדול הצד האמונתי באשר לגבולות וכו', אבל אני רוצה לומר מה שאני חושב היום בעניין גבולות הבטחון, וכאן יש

לראות דברים ברורים. הופעתם של טילי הקרקע-קרקע והקרקע-אוייר בזירה שינו את המושגים של גבולות בטחון. אם קודם היה הרבה יותר נוח ללכת לקראת כמה ויתורים, הרי היום זה יותר קשה - ובגלל פיקוח נפש. אותו רעיון של פיקוח נפש של המדינה, אשר אתה רוצה למענו ויתורים, התחיל בזמן האחרון לנוע לכיוון אחר, ואני מפחד עתה מפני כל מלחמה, כי כל מלחמה, פרושה יותר קרבנות, ואיני רוצה, כי ע"י ויתורים, ניצור נקודות זינוק טובות יותר לערבים. ואני אומר זאת, שעה שאני יודע כי שנתו של כל אחד מאיתנו נודדת בגלל זה. ומשום כך, דווקא, לא אמנע מללכת לקראת הסדר חלקי עם מצרים, עם כל מה שידוע, שזה יכול להיות, או קפאון, או התפוצצות עם פורד, אשר שוקל יותר כנראה את דברי סאדאת.

ביחס לענין הסורי מצרי, לאן נוכל להתקדם לניסוח מסוג זה, והניסוח לא שווה כלום, כי מעולם לא היתה מדינה אשר הודתה שהיא התחילה במלחמה. אין משוואה אחרת מאשר הביא רה"מ בהצעתו - ויש לו תפקיד קשה כעת, כי הוא צריך להשחיל את החוט עם ארה"ב מחדש ולראות שהצעתנו תתקבל - ואנו צריכים להתפלל כי הוא יצליח בכך, כי זו בעיה קשה.

ואני בעד מה שקבע שר המשפטים, כי נסיעה זו, זה צעד לחידוש המהלך הראשון של השיחות, ומשום כך לא צריך להביא את כל ה"וולד-משרץ". אנו עומדים מול מכונת תעמולה ערבית מצרית אדירה ומול אווירה של אופטימיזם שבאה ממצרים, האומרת כי אנו מפריעים לאידליה שהיתה יכולה לשרור במזרח-הקרוב. ולכן, אני שואל - מהן המחשבות למערכת הסברה שלנו, לקראת הנסיעה ובתוך השיחות בארה"ב, שם ומשם - גם בענין זה צריך להשקיע מחשבה.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

הצבעה נפרדת בממשלה זו הסברה מצויינת לטובתנו.

שר הבטחון ש. פרס:

צריך לזכור כי רה"מ נוסע למו"מ לא עם הערבים, כי עם ארה"ב, ועל כן, מוכרחים את המסמך אשר הגישו 4 השרים לבחון בעיניים אמריקאיות. ומבחינה זו, אני חושב כי השרים לא ניסחו את המסמך בזהירות הדרושה. ואני רוצה להגיד לשר מ. קול, כי כל מי שדוגל בעמדה מסויימת, דגל מתוך רצינות ברורה ביותר, ולא מתוך רצון להגיע למלחמה.

וכאן, אם ניקח את סעיף א', בסעיף א' בהצעתכם נאמר: "משא ומתן זה יתנהל עם הארצות השכנות ביחד או בנפרד, על פי החלטות 242 ו-338." החלטה 242 פרוש הדבר לחזור לגבולות 67.

שר התיירות מ. קול:

מעולם לא הודינו בזה.

שר הבטחון ש. פרס:

עמדת ישראל היתה על בסיס החלטה 242.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

האם אנו משנים את ההחלטה?

שר הבטחון ש. פרס:

אני מנסה לקרוא כאן הצעה אשר הציעו שרים בממשלת ישראל, בנפרד מהרוב. זה מסמך אשר בעצם צריך להבליט את ההבדלים מהצעת הרוב. כך שסעיף א', לדעתי, פרושו של דבר, גבולות 1967. ואני אומר זאת מפני שלא

כתבתם שלא נחזור לגבולות 1967.

שר התיירות מ. קול:

כתוב: "גבולות בני הגנה".

שר הבטחון ש. פרס:

ישראל אמרה שני דברים בנושא 242: על בסיס החלטה 242, וכי לא נחזור לגבולות 1967. ולכן אני מפנה כאן את תשומת הלב לניסוח. אתם נמנעים מלהגיד שלא נחזור לגבולות 1967. ושנית, אתם אומרים כי אתם מקבלים את הדבר הזה.

ובהמשך הסעיף אתם אומרים: "לפיכך יש להכין את המשך ועידת ג'נבה ע"י קביעת נוהלים גמישים שיאפשרו דיון על מהות השלום" - בקונטקסט הזה, זה אומר, לשתף את אש"פ. אם אתם מתכוונים לזה, כל הכבוד! יש גם יהודים אמריקאיים אשר חושבים כי צריך לחזור לגבולות 1967 ולשתף את אש"פ. אילו הייתי קיסנינג'ר, הייתי בא לסנט ולפוררד והיית אומר להם כי בתוך ממשלת ישראל, יש X שרים המציעים זאת, ההפך מהרוב, כך שזו לא עמדה אנטי-ישראלית, וזה לא לגמרי מנותק מהמציאות.

שר התיירות מ. קול:

לא כתבנו זאת.

ראש הממשלה י. רבין:

אז תכתוב במפורש - לא לגבולות 67, ובלי אש"פ.

שר הבטחון ש. פרס:

אני עושה כאן ויכוח עם מסמך מדיני, אשר לפי דעתי נועד לארה"ב. אני לא מאיים, אלא קורא, וחזור ואומר כי שר החוץ האמריקאי אמר יותר מפעם אחת, וזה דווח יותר מפעם אחת בממשלה, כי מבחינה אופרטיבית כוללת זו בעצם תכנית רוג'רס, ואם אתה אומר כי אפשר להגיע להבנה בין ישראל לארה"ב על עקרונות השלום הסופי, זה רמז לתכנית רוג'רס.

עכשיו, אני רוצה להגיד כי אני יכול לתאר לעצמי כי באיזה מקום ישראל תחזור ותבקש ביטול הלוחמה או ביטול החרם הכלכלי, בוודאי, זה יהיה כך, באם נחזור לגבולות שארם - אל-עריש, אך אתם אומרים כי המצרים צודקים בטענתם, כי עקרונות הסכם השלום שלכם אומרים: "הסכמי שלום ישימו קץ ללוחמה, לתמיכה בטרור ולחרם הכלכלי ויכוננו יחסי שכנות רגילים ומקובלים". משתמע מכך כי המצרים צודקים וכי כל זמן שאין הסכם שלום, איננו יכולים לדרוש את אשר אנו דורשים בהסדר הביניים. וכך אתם אומרים: "הסכמי שלום יאפשרו תנועה חפשית של אנשים וסחורות בין ישראל למדינות ערב". אנו יודעים מקרים שיש תנועה כזו בלי הסכמי שלום. אז אם אתם אומרים כי בהסכם השלום יהיו חילופי שגרירים וכו', זה סביר, אבל אם אתם הדברים שאנו מתכוונים לבקש בהסדרי הביניים, אתם אומרים כי זה אפשרי רק בהסדר שלום, זו שגיאה.

שר התיירות מ. קול:

אם אתה מכריז בפומבי כי תכנית השלום זו תכנית רוג'רס, ואכן אתה אמרת זאת בעיתונות כמה פעמים, ואתה אומר זאת גם לארה"ב...

שר הבטחון ש. פרס:

לא כל מה שפורסם בעיתונות נאמר על ידי. כשאני אשים מסמך על שולחן הממשלה וזה יהיה כתוב, תוכל לבקר אותי. כאן יש לפנינו מסמך המונח על שולחן הממשלה, ואנו מוכרחים להתייחס אליו. ולכן אני מפנה את תשומת הלב לדברים.

עכשיו, אני רוצה להעיר עוד הערה אחת:

(עד כאן רשמה ל.ד. מכאן י.מ.)

אתם אומרים: "ייעשו הסדרים לפיהם תתאפשר החכרת שטחים שבריבונות צד אחד לצורך הבטחת ביטחוננו של צד אחר". אני מפנה את תשומת לבכם לכך, שהניסוח הזה בנוי על הדדיות. אתם מכניסים לכאן הדדיות. אני מבין מה הרעיון והוא שאנחנו יכולים, למשל, לחכור את שארם-א-שיח', אבל שני הצדדים יוכלו לעשות דבר כזה, זאת אומרת שגם המצרים יוכלו לבוא להגיד דבר כזה ביחס לשטח שנמצא בריבונותינו, כמו אילת. אני קורא מה שכתוב ואיני מדבר על כך למה שהתכוונתם. אין אני מאשים את מישו בכוונות, אני קורא את המסמך בעיניים קרות.

שר התיירות מ. קול:

כך אפשר לקרוא כל מיסמך ומיסמך.

שר הבטחון ש. פרס:

איני חושב כך.

אחרי כן אתם אומרים: "ישראל מכירה בקיום הבעיה הפלשתינאית ותקיים משא ומתן על פתונה עם ירדן ועם נציגות מוסמכת של הפלשתינאים". חברים יקרים! אבל "נציגות מוסמכת" בעיני מי? הערבים החליטו שלא ירדן מייצגת את הפלשתינאים כי אם אש"פ מייצג את הפלשתינאים.

שר המשטרה ש. הלל:

כל מדינות ערב הכירו בכך וגם האו"מ.

שר הבטחון ש. פרס:

אחרי כן אתם אומרים: "ישראל תחתור בשלב ראשון של פתרון הבעיה הפלשתינאית ולשם ראשית גיבוש של נציגות עצמאית מוסמכת, להרחיב שלטון הבית של תושבי יהודה ושומרון גם תוך ניצול המסגרות הקיימות של עיריות ומועצות מקומיות". אם אתם רוצים שהעניין יפול, תנו לו הנמקה זו. אם אתם רוצים שביהודה, שומרון וברצועת עזה לא יסכימו להוסיף אף פקיד אחד, תנו לעניין הנמקה זו. ממשלת ירדן החליטה שכל מי שישתתף בשלטון בית, יפוטר.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

את זאת אמרו גם לפני שפורסם מיסמך זה.

שר התיירות מ. קול:

אתה אמרת בפריז שאם אש"פ יכיר בישראל, נדבר

אתם.

שר הבטחון ש. פרס:

לא כך אמרתי. אמרתי שאם אש"פ יפסיק להיות מה שהוא, אנחנו נתייחס אליו אחרת.

שר התיירות מ. קול:

זה מה שכתוב כאן.

שר הבטחון ש. פרס:

אם זה מה שכתוב כאן - הצלחת.

בסעיף 4ג' כתוב אצלכם: "לשכונות הערביות בירושלים תובטח אוטונומיה מוניציפאלית". לפי דעתי, הביטוי "אוטונומיה מוניציפאלית לשכונות הערביות בירושלים" הוא ניסוח מאוד מסוכן. אילו הייתם אומרים: "ירושלים תתחלק לשכונות", הייתי מבין. אבל המלים "אוטונומיה מוניציפאלית לשכונות ערביות", זהו ניסוח מסוכן מאוד.

שר התיירות מ. קול:

גם טדי קולק מציע זאת.

שר הבטחון ש. פרס:

טדי קולק יכול להציע זאת, הוא ראש עירייה ולא

חבר הממשלה.

אני רוצה לעבור עכשיו למיסמך השני. בעיני הבעיה של DURATION היא לא רק כלפי מצרים, אלא גם כלפי סוריה. על מה העניין נשבר? אמרו לנו: אמנם ההסכם עם מצרים עומד על רגליו, אבל אתם חברים עם הרגלים שלכם תעשו זאת גם לסוריה. אני רואה שכעבור שלושה חדשים ידרשו מהממשלה הזאת ללכת לסוריה עם כל "ההערכה מחדש" ועם כל הלחצים.

לדעתי, המטרה המרכזית צריכה להיות על DURATION לא רק ישראלי-מצרי אלא אמריקאי - ישראלי.

יש לי הרבה הערות אחרות, אבל הזמן קצר. אני אומר רק דברים בקשר למסמך כהסבר רקע.

העיר כבר כאן השר חזני שממשלת ישראל חותרת להגיע להסכמי שלום עם כל מדינות ערב. לפי דעתי, המלה "השכנות" מיותרת.

לגבי סעיף א' אני מציע שני תיקונים. נאמר כאן "היא תשתף פעולה בכל תהליך מדיני". אני מציע למחוק את המלים "בכל תהליך מדיני". אני מציע לכתוב במקום זה "היא תשתף בכל משא ומתן". כי אם אומרים "בכל תהליך מדיני" יכול זה להיות מבחינת הניסוח גם פתרון כפוי. אנחנו יודעים שאחת הסכנות בהשגת פתרון הוא פתרון כפוי. אנחנו יכולים להבהיר שנשתף בכל משא ומתן, אבל לא בכל תהליך מדיני.

נאמר כאן: "בין בדרך של משא ומתן על הסכם שלום כולל ובין בדרך של הסדר ביניים עם מצרים". אני מציע למחוק את המלים "ובין בדרך של הסדר ביניים עם מצרים אשר יסולל הדרך לשלום".

ראש הממשלה י. רבין:

אז אתה משאיר הסדר ביניים גם למדינות אחרות.

שר הבטחון ש. פרס:

איני עומד על זה.

עוד דבר: בסעיף ב' נאמר: "בשלב זה, על עוד מדינות ערב מתנגדות למשא ומתן ללא תנאים מוקדמים על שלום כולל". לפי דעתי, הערבים אינם עומדים על תנאים מוקדמים, אלא הם מתנגדים למשא ומתן ישיר. במקום "ללא תנאים מוקדמים", אני מציע לכתוב "למשא ומתן ישיר".

שר המשפטים ח. צדוק:

יש הצעה למחוק את סעיף ב'.

ראש הממשלה י. רבין:

ישנה הצעה אחרת, היינו, לכתוב: "בשלב זה, נוכח עמדתן של מדינות ערב בנושא השלום המלא", וזה יכול לכסות יותר דברים.

שר הבטחון ש. פרס:

בסדר.

לפי דעתי, סעיף ג' מנוסח לא טוב. נאמר פה: "החלטת הממשלה לא לקבל את ההצעה המצרית להסדר ביניים". עלי להעיר שתי הערות: "א" לא היתה הצעה מצרית, היו תנאים מצריים. (ב) אנחנו כל הזמן טוענים שהם דחו את הצעתנו. פה אנחנו מציגים את עמדתנו במהופך ממה שהצגנו אותה עד עכשיו. עלינו לכתוב: "במידה ויחולו שינויים בעמדה מצרית, תבחן ממשלת ישראל מחדש את

עמדתה ועד אז נשארת עמדת ממשלת ישראל בתוקפה, כפי שהיתה בחודש מרס. " יש להוציא את החלק הראשון, יש להתחיל בחלק השני ויש להדגיש שבלעדי זה אנחנו נשארים בעמדתנו מחודש מרס. ואז הניסוח יהיה חיובי יותר.

שר השיכון א. עופר:

למה להחריף את עמדתנו?

ראש הממשלה י. רבין:

הוא ממתן ואינו מחריף.

שר הבטחון ש. פרס:

בסעיף ה' נאמר "ישראל רוצה במשא ומתן על שלום בגבולות בני הגנה עם כל אחת משכנותיה. בדיוניו עם נשיא ארצות הברית בנושא השלום, על כל מרכיביו." צריך להכניס לכאן גם את המלים "בהסדר ביניים", כי אחרת תהיה בקורת בכנסת שראש הממשלה מבחין בין החלטות.

לבסוף, הייתי מאוד ממליץ שבאיזה מקום נשלב את עמדתנו נגד פתרון כפוי. היה הסכם בינינו ובין ארצות הברית, שהם לא יטילו עלינו פתרון כפוי. זו היתה עמדה של ניכסון וגם של קיסינג'ר. נדמה לי שכדאי לעשות את זאת, כי העניין יכול לעלות.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אפשר לומר זאת בדברים, אבל לנסח זאת זה מוקדם

מדי.

השר י. גלילי:

אינני רוצה לעסוק בניתוח המיסמך של ידידי חברי מפלגת הפועלים המאוחדת.

אני יכול, במידת החברות האפשרית, להפציר בהם, שאם הם מציגים את המיסמך הזה, יוסיפו בו לפחות שני אלמנטים, שהעדרם חושף את ההצעה הזאת לפירושים מסולפים, שאני מאמין כי יהיה לזה משמעות שלא היתה בכוונתם של החברים האלה.

במסמך המדובר על פרטים אי אפשר שלא להזכיר, שאין אנחנו מוכנים לחזור לקווי ה-4 ביוני ושאינן אנו מוכנים למשא ומתן עם אש"פ בשל מדיניותו המוצהרת להכחדת ישראל. לא יעזרו שום תירוצים. באין התוספות הללו, ההצעה נחשפת למשמעות שלא ככוונתם של החברים האלה. ואם אתם מציגים מסמך נפרד להצבעה, אין אני רואה שום סבה לכך שלא תצרפו את שני הדברים האלה. בהצעה של ראש הממשלה, אנו פטורים מזה, כי אין היא נכנסת לגופי הדברים.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אנחנו אומרים "גבולות בטחון".

ראש הממשלה י. רבין:

מי יקבע?

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אנחנו.

ראש הממשלה י. רבין:

אבל זה אינו מקובל בעולם. הצרפתים ויתר
האירופאים משוכנעים שגבולות ה-4 ביוני 1967 הם גבולות בני-הגנה.

זשר י. גלילי:

אני חושב שהדברים כאן מנוגדים למצע של מפלגת

הפועלים המאוחדת ושל ל"ע.

ראש הממשלה י. רבין:

לעובדה, שאין אתם מוכנים להכניס את זה למיסמך

שלכם, יש לה משמעות.

שר התיירות מ. קול:

אין לזה שום משמעות.

ראש הממשלה י. רבין:

אבל זוהי עובדה.

זשר י. גלילי:

ברגע אחראי כזה יש חובה לחוות דעה. לא ירדתי לסוף דעתו של השר האוזנר כאשר הוא הסביר את הצעתו. ואם אני טועה, אני מבקש להעמיד אותי על טעותי.

אני מבין שיש לנו ויכוח חמור מאוד עם "ליכוד", והויכוח איננו פשוט. אני מתאר לעצמי שאילו היינו מגיעים להסכם עם מדינות ערב על פתרון כולל, הרי גם "ליכוד" לא היה שולל הסכם-ביניים.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

כך גם אמרו.

השר י. גלילי:

הם מסכימים להסדרי-ביניים במסגרת של הסכם כולל

מוסכם.

אני מבין מדברי השר שם-טוב שמפלגת הפועלים המאוחדת אינה מתנה את הסכמתה להסדרי-בינתיים בכך שהם יהיו במסגרת של הסכם מוקדם על פתרון כולל.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

נכון.

השר י. גלילי:

האמת ניתנה להיאמר שאי אפשר שלא לראות את הסיכון שאנחנו מקבלים על עצמנו בכך שאנחנו הולכים להסדר-ביניים שאינו משולב בהסדר כולל.

מדוע אנו הולכים לכך? כי אנחנו רואים סכנה בהמשך הסטטוס-קוו. לכן אני חושב, כפי שנאמר פה, שההצעה הזאת השוללת הסדר-ביניים בנפרד וגם באין הסדר כולל, היא המירשם להמשכת סטאטוס-קוו זה לא בכוונת המציעים אלא כתוצאה מההצעה.

שר התיירות מ. קול:

כתוב פה שזה מותנה.

השר י. גלילי:

אני מזהיר ואומר שאין אני מתייחס לכתוב אלא

להנמקה.

שר התיירות מ. קול:

יש הנמקות שונות.

השר י. גלילי:

למעלה מכל ספק שהרצוי הוא הסדר כולל או אפילו לחלופין פחות מזה הכרזה על ביטול מצב לוחמה. וגם המצרים מבחינים בכל זאת הבחנה כל שהיא בין שלום ובין ביטול מצב לוחמה. אבל לא יכול להיות ספק בכך שהאפשרי הראלי, אם הדבר אמנם אפשרי, הוא להגיע בשיחות של ראש הממשלה עם נשיא ארצות הברית לאפשרות של חידוש ההידברות על הסדר-ביניים, שיש בה סיכוי להגיע לידי

הסכם, ואלטרנטיבית ישנה התמדת המצב הקיים עם תוצאות הכפולה: סכנת מלחמה, שאין אנחנו רוצים בה וסכנת שיבוש היחסים בינינו ובין ארצות הברית.

אני צריך גם לומר, שאני מקל עלי ללכת להסתכנות זו של הסדר-ביניים, אפילו אם אין הוא משולב במסגרת של הסדר כולל, כי מדובר בסיני.

שר התיירות מ. קול:

אין זו מולדת.

השר י. גלילי:

אגיד בז'רגון שלנו - "אין זו נחלת אבותינו". אני שומע הערכות של מומחי צה"ל לעניני מצרים, את התיחסותם לנושא. יש בזה הבחנות איסטרטגיות וטאקטיות רציניות. אין אני יכול לקיים עם ארצות הברית חמשה עימותים. ואם נגזרת התמודדות בינינו ובין ארצות הברית בנושא של תזוזה מהסטאטוס קוו, או בנושא הטריטוריאלי, אני בוחר לי את ההתמודדות הזאת שלא בסיני. זה מקל עלי את קבלת הסיכון הכרוך בהליכה להסדר-ביניים.

לא הייתי מעיר את זה אילמלא ההצעה של השר קול. אין זה נכון שממשלת ישראל לא החליטה החלטות ברורות בענין גבול-השלום בינינו ובין מצרים. למותר להגיד שאפשר גם לשנות החלטות. משתנות נסיבות, מתחלפות ממשלות ואפשר לשנות החלטות. אבל כל עוד החלטות לא נשתנו, הן עומדות בתוקפן.

שר התיירות מ. קול:

מעולם לא קבלתי את הדבר הזה שאתה אומר. על הגבול הבינלאומי עם מצרים לא היה שום דבר. אבדוק ואוכיח לך את זאת.

השר י. גלילי :

מה אתה אומר שתבדוק? כתבתי פתקא לשר קול שקבע שלא צריך לעשות שינוי בגבול הבינלאומי. אודה לו מאוד לשר קול אם יבדוק בפרוטוקול. ישנה החלטת ממשלה עם תאריך ומספר משיבה שבה היה החבר קול. והנה, נתקבלה החלטה ב-31 באוקטובר 1968, והיא נמסרה לממשלת ארצות הברית.

שר הדתות י. רפאל :

היא נתקבלה בימי ממשלת הליכוד הלאומי.

השר י. גלילי :

זה היה בימים שראש הממשלה של היום היה שגרירנו בארצות הברית. ויש מברקים שנמסרו על ידי אבא אבן לממשלת ארצות הברית ולמחרת היום הוא גם נסע לארצות הברית. והנה, באותה החלטה נאמר:

"ממשלת ישראל שקלה מחדש ותוסיף לשקול את מכלול הבעיות הקשורות בגבול-הקבע שייקבע בחוזה הלשום בין מצרים וישראל. גבול בטוח בין ישראל ומצרים מחייב שינויים בגבול הבינלאומי לשעבר, לרבות - כמובן מאליו - השארת רצועת עזה בתחומי ישראל, המשך השליטה הישראלית בשארם-א-שיח' תוך רציפות טריטוריאלית עם מדינת ישראל והסדרי בטחון חיוניים אחרים. סיכומים אלה של הממשלה באים במקום ההודעה מ-19.6.67."

זוהי ההחלטה שצממנה בא המונח של "המשך השליטה", שהוא זהה עם ריבונות. וזוהי הגדרה לא מקרית.

שר התיירות מ. קול:

היתה החלטה שאנחנו מוכנים למסור את הכל למצרים.

השר י. גלילי:

ההחלטה שקראתי בפניכם קובעת את האלמנט של רצף טריטוריאלי. ונאמר במפורש שההחלטה הזאת באה במקום ההודעה מה-19 ביוני 1967. לגבי השארת רצועת עזה בתוך מדינת-ישראל, זה מתוך תכנית השלום של מפגלת הפועלים המאוחדת מאוגוסט 1967.

שר התיירות מ. קול:

היה אחרי כן עוד דיון בממשלה.

השר י. גלילי:

עשה מחקר והביא עוד פעם את כל הדיונים שהיו.

שר התיירות מ. קול:

היה ויכוח ביני ובין גולדה מאיר ודיין ובינך על

הנושא הזה.

השר י. גלילי:

זוהי ההחלטה שנתקבלה.

במעמד הממשלה אבקש את משה קול בעזרת שרותיו הטובים של מזכיר הממשלה להביא כל דיון כזה. אני מצדיע לפניו אם אמנם יוכח לי שישנה החלטה אחרת. אני גם איני זוכר שהיה לו ויכוח אתי בענין שינוי הגבול הבינלאומי. מה אנחנו עושים בפיתחת רפיח?

שר התיירות מ. קול:

מעולם לא החלטנו שזהו הגבול הלאומי של

מדינת-ישראל.

השר י. גלילי:

אני אדם זהיר ואף פעם לא אמרתי מה שאתה אומר.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

מספרים לי שבשעה שאבן מסר את ההחלטה למחלקת המדינה, הרי במקום המלה CONTROL - המשך השליטה, הוא אמר PRESENCE - נוכחות ישראלית.

השר י. גלילי:

גם זה אינו מדוייק.

שר הבטחון ש. פרס:

הוא ביקר בשארם-א-שייח' כדי לתקן את זה.

השר י. גלילי:

בהחלטה המוצעת עכשיו אנחנו מעניקים לראש הממשלה יפוי-כח רחב בדיון, בהתמודדות, בהעלאת מחשבות בפני נשיא ארה"ב. הצעתי לראש הממשלה שבסעיף ה', במקום שמדובר "בדיוניו עם נשיא ארצות הברית", מוטב לתקן ולומר "בהציגו את עמדת ישאל בנושא השלום על כל מרכיביו". פירוש הדבר גם ההיבט הטריטוריאלי בהתאם להחלטותיה של הממשלה.

הבעיה שלנו היא איך למקד את הדיון בנושא הסדר-ביניים מבלי להחשיד את עצמנו בהתחמקות מהסדר כולל. אין לנו סבה להראות כמתחמקים מהסדר כולל. ההתמקדות בהסדר-ביניים אינה אלא תולדה של גישה ריאליסטית למה שאנחנו רוצים, אם אין אנחנו רוצים שהסטאטוס קוו יתמיד.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

מה אתה אומר לגבי הערתו של שמעון פרס?

שר הבטחון ש. פרס:

אם אתה אומר הסדרי-שלום, הרי גם הסדרים חלקיים

לפי החלטות הכנסת.

השר י. גלילי:

בתגובה להערה שאמנתי מפי שר המשפטים, לא הייתי רוצה את הויכוח מי יהיה הראשון שיציע, אם הם יציעו שינויים טריטוריאליים או שאנחנו נציג שינויים בעמדה. לא איכפת לי לומר, שממשלת ישראל תהיה מוכנה לשקול מחדש את עמדתה במקביל לשינויים בעמדה המצרית.

במדה שישנם חברים שאינם משלימים כל כך עם ההגדרה "כל עוד מדינות ערב מתנגדות למשא ומתן", נגיד זה "בשלב זה נוכח עמדתן של מדינות ערב בנושא המשא ומתן על שלום כולל רואה ממשלת ישראל את האפשרות וכו'".

שר הבטחון ש. פרס:

מסעיף ג' צריך להוציא.

השר י. גלילי:

יכול להיות שפה צריך להכניס.

שר הדתות י. רפאל:

את הרישא צריך להפוך לסיפא.

השר י. גלילי:

יש ענין ג' נבה.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

בקשתי להוסיף.

שר הסעד מ. חזני:

יש המלים המתיחסות למדינות השכנות, בלי כל אחת

ואחת.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

בענין זה יש קושי פנימי ואיני בטוח אם לא יתעורר קושי חיצוני. אחת המזימות של הסורים היא שכל המדינות הערביות תופענה כגוש אחד. לנו אין ענין בזה וגם למצרים אין ענין בה. נאמר "עם כל אחת, ללא אפליה". בזה אתה מבליט שאינך מבדיל את סוריה. אבל אינך צריך להזמין מקהלה מול סולו.

ראש הממשלה י. רבין:

זה נאמר כאשר יהיה משא ומתן, איננו אומרים זאת

עכשיו.

שר התיירות מ. קול:

יש צורך בתיקון הצעה כדי שלא תחשוד בנו. קודם

אמרת שחסר איזה פסוק.

ראש הממשלה י. רבין:

הבעיה אינה בפסוק.

כפי שפתח שר החוץ יש שלוש אופציות, שעל אחת מהן הוא אמר שאין היא קיימת, וזה קפאון. זהו הדבר האחרון של ישראל צריך להיות עניין בו, להיות מואשמת לא בקביעת עמדות אלא בהשלכה של העמדה למשמעות ולמציאות המדינית שתיווצר. הבעיה אינה להגדיר הגדרות יפות, אלא הבעיה היא איך ישתקף הדבר בפועל בתהליך המדיני, במציאות ולאן זה יוביל. לפי הערכתי, אם ישראל תבוא היום ותאמר, אנחנו מציעים משא ומתן על סדר כולל ולא נקבל כבסיס את גבולות 1967, אנחנו יוצרים קפאון מידי, ותהיינה הכוונות של המציעים הכוונות הטובות ביותר. כי חייבים לראות לא רק מהן הכוונות, אלא למה יובילו הכוונות. לכן, כל העומד היום על הסדר כולל, לא כהצעה, אלא כהצעה אופרטיבית ובא לארצות הברית ואומר, זהו מה שאנחנו רוצים כעת לעסוק עמכם, המשמעות היא לדעתי חמורה יותר מאשר ניתן להעלות זאת ליד השולחן הזה.

עכשיו, גם אני יודע, שמבחינה ישראלית, תאורטית, היה עדיף להגיע להסדר כולל ולבצע אותו בשלבים במשך שלושים שנה. ואז, מה זה בעצם בשלבים? הקלף הוא ההסדר החלקי. אני משוכנע מעשית שלבוא עם הצעה כזו ברצינות - ואין באים לנשיא ארצות הברית לשם דיבורים בעלמא, לא מדובר על הרצאה בסיעה או בסניף המפלגה, עם כל הכבוד להם - הרי זהו מה שאתה מציע לממשלת ארצות הברית להיכנס לזה ולעסוק בה באופן מעשי.

אני משוכנע שצריך להבהיר לממשלת ארצות הברית את העמדות שלנו בענין הסדר כולל. אבל ביסודו של דבר, ישאל אותי נשיא ארצות הברית - ואנחנו שמענו זאת מאה פעמים: אין אפשרות לעסוק בשני דברים: כי אם עוסקים בהסדר כולל, אין תכלית בהסדר חלקי. אם כן, אתם מציעים לעסוק כעת בהסדר חלקי? היתרון של ההסדר החלקי הוא בכך שאין הוא מחייב להכנס היום לתהליך של משא ומתן לא יהיה משא ומתן רק עם ישראל בנושא זה. זה לא היה בעבר, איננו בהווה וגם לא יהיה בעתיד. כי ממשלת ארצות הברית - ואנחנו מעונינים שהיא תמשיך בקו הזה - ממלאת תפקיד של הבאת הצדדים לידי הבנה. וברגע שממשלת ארצות הברית תחליט לנקוט

עמדה משלה, אנחנו נעמוד בפני תכניות, אני אומר שתהיינה אלה בדיוק תכניות של רוג'רס, אבל תכניות דומות להן, וודאי לא תהיינה אלה תכניות שתהיינה מקובלות עלינו. מעולם לא היתה ארצות הברית מוכנה להבנה רק אתנו. ולכן, לפי דעתי, במציאות ההחלטה מעשית שלא על בסיס של הסדר חלקי עם מצרים, תהיה זו החלטה המובילה לעימות ולקפאון ולכל המשמעויות הכרוכות בכך.

לכן, השאלה הראשונה, שאין מנוס לממשלה מלסכם בה, היא: על מה אנחנו הולכים? האם על הסדר חלקי או על הסדר כולל? וזה לא תיאורטית, אלא בהידברות עם ארצות הברית כתהליך מעשי ועכשיו.

שר המשפטים ח. צדוק:

השבוע.

ראש הממשלה י. רבין:

אני יכול לצאת לדרך מבלי להיות מצוייד בסמכות מהממשלה לומר כי התהליך המעשי הוא הסדר חלקי. אם לכך אין לי יפוי כח, הרי לדעתי יהיה קרע מוחלט עם ארצות הברית. ואין אני יכול לצאת מפה מבלי לקבל תשובה ברורה לשאלה הזאת. ואי אפשר להתחמק מתשובה ברורה בנושא זה ולטשטש את הדבר על ידי כל מיני מסמכים וכל מיני התניות. הממשלה חייבת תשובה ברורה בעניין זה.

יש תנאים להסדר ביניים, צריך לחפש דרכים ולקבוע דרכים כדי להגיע לידי הבנה מדינית, צריך לחפש דרכים כדי להשפיע על ארצות הברית לגבי עמדותינו היסודיות בהסדר כולל, אבל תתחייב להיות תשובה ברורה בפי האם מוכנה ישראל ללכת מעשית להסדר-ביניים נפרד מהסדר כולל. ואני חייב להיות מצוייד ביפוי-כח כדי לתת תשובה חיובית בעניין זה.

ואני חוזר ואומר: אנחנו יושבים סביב השולחן הזה ואנחנו חייבים פה לתת תשובות לבעיות העומדות בפנינו. ועל זה בעצם הויכוח בין הנייר שלכם ובין הנייר שלנו. כי כל היתר אינו רלוונטי.

שר התיירות מ. קול:

קרא את סעיף ג'.

ראש הממשלה י. רבין:

אם התשובה היא חיובית להסדר חלקי נפרד, גם אם אינו קשור עם הסדר כולל, הרי כל היתר שיש במסמך שלכם אינו רלוונטי.

שר התיירות מ. קול:

קרא בסעיף ג' של המיסמך שלנו: "לשם קידום המשא ומתן על שלום, ותוך מאמץ להגיע להבנה בין ארצות הברית וישראל על עקרונות השלום הסופי, יודיע ראש הממשלה על נכונותה של ישראל להגיע להסדר ביניים עם מצרים ולהגדיר את התנאים להשגת הסדר כזה."

זהו מה שאתה רוצה.

שר המשפטים ח. צדוק:

הויכוח איננו בין שני הניירות. השאלה היא האם לקראת נסיעתו של ראש הממשלה לארצות הברית יש בממשלה שני ניירות או נייר אחד?

שר התיירות מ. קול:

יש שתי גישות. אבל בשאלה זו יש הסכמה.

ראש הממשלה י. רבין:

בענין זה אין שתי גישות.

ראש הממשלה י. רבין:

אני חוזר ואומר: בשיחה עם פורד צריך להציג את הגישה שלנו להסדר כולל. יחד עם זה צריך לחפש דרכים להבנה על התפתחותו של התהליך, מה יהיה עם סוריה ומה יהיה אחרי כן.

(לפני כן רשמה י. מ. מכאן ת.ב.)

אבל בעיקר טבעי שהשיחה תתרכז סביב הנושא המעשי, והנושא המעשי הוא ההסדר החלקי. לגבי ההסדר החלקי, אני רואה שלוש נקודות בסדר העדיפויות שלנו והן: ה-"DURATION" - לפני ועד ההסכם ולאחר ההסכם, במושגים קונקרטיים, וכאן אני מוכרח להודות כי אני גמיש ואת ההתחייבות לזמן מינימום איני רואה כתנאי בהתחייבות ישירה וגלויה של מצרים לישראל. אני מוכן לקבל בענין זה גם דרך אחרת.

שר המשטרה ש. הלל:

גם מבחינת הצורה או רק מבחינת משך הזמן?

ראש הממשלה י. רבין :

אני מדבר על צורת ההתחייבות. אני לא נכנס כרגע לשאלה אם מדובר על שנה אחת של מנדט והתחייבות למינימום של איקס שנים נוספות, או כל צורה אחרת. רצויה התחייבות מצרית לאמריקה והתחייבות אמריקאית לנו. אני לא מציע להכנס כעת לשאלה זו. זה יהיה בדיון הבא.

נושא שני הוא ענין הקוים. אמרתי לקסיניג'ר כי בהסדר מוגבל, אני מפריד בין בעית הדלק ומפרץ סואץ לבין קו ההגנה העיקרי של צה"ל. כשם שבעית הדלק היא משנית, כך הבעיה של קו הביצורים והמעברים היא מהותית בעיני, ואיני נכנס כרגע לשאלה איזה חלק של קו המעברים. אני אישית איני רואה הסדר ביניים בו ישראל מפנה גם את המעברים, גם את אבו-רודס וגם את כל מה שקשור בכך, ואני מעריך שניתן להגיע להסכם - אם כי יכול להיות שאני טועה. גם בתנאים הקודמים שלנו, את אבו רודס הסכמנו לתת.

נושא שלישי, אלו האלמנטים של אי לוחמה. בעיני זו העדיפות השלישית. אם תשאלו אותי, ענין ה-"DURATION" והקו בעיני קובעים יותר.

באשר לסיכוי להגיע להסדר, וכמובן כל הדברים אשר קשורים בכך: הסכם אשר עומד על שתי רגליו, אי קשר בינו לבין ההסכם עם סוריה בירור מה קורה עם סוריה - כדאי לעמוד על הדברים העיקריים, בעלי המשמעות, ולדעתי כאשר מדובר על אפשרות של פצוץ ההסכם עם מצרים על ידי סוריה, אני מוכן להביא בחשבון גם את העמדה המצרית. המצרים חייבים להציג את ההסכם מחר כהסכם צבאי ולא כהסכם מדיני. זה נאמר לנו פעם בפעם על ידי קיסנג'ר.

שר הבריאות ו. שם-טוב :

האם את נושא המתקנים אתה מכניס לנושא הקוים?

ראש הממשלה י. רבין:

אלה דברים הקיימים בשטח.

שר הסעד מ. חזני:

אני מבין שיש גם מועד נסיגה.

ראש הממשלה י. רבין:

הסברתי את שני המרכיבים.

באשר לאבו-רודס ונושא הנפט, בדקנו את העניין ומצאנו כי התחייבות נשיאותית של אמריקה אלינו אינה מספקת כנראה. נושא שני הן ההתחייבויות הכספיות, ההתחייבות לאספקת נשק. כאן אני רוצה שנלמד גם מלקח העבר. יש לנו התחייבות כי בכוא הזמן צריך יהיה לחפש דרכים, אך אנו צריכים ללמוד מלקח העבר ולנסות לעשות זאת טוב יותר הפעם. הסכמת הקונגרס, זהו לדעתי עניין לחודשים ארוכים. נשק, הקונגרס ממילא אינו נותן, וכסף, הקונגרס לא יתן יותר מאשר לשנה אחת. אין כאן ערובות, אין חוזה עם הנשיא, הנשיא מוגבל בסמכויותיו לגבי הצד הכספי, והאמריקאים לא ישנו את הקונסטיטוציה שלהם לטובתה של ישראל. אין לנו ברירה, אלא להאמין בכוונות הטובות.

יש גבול למה שניתן להגיע אליו. "AUTHORIZATION" יש בקושי לשנתיים, ואין זה מחייב את ה-APROPRIATION בשנה הבאה.

אני מעריך שהשיחה עם הנשיא תהיה שיחה כללית, בכוון של השמעת רעיונות כלליים ובעיקר חפוש דרך כיצד להגיע לתהליך של מו"מ, כי אני לא מעריך שבביקור זה ניתן לסכם. ניתן לסכם אותם רק במסגרת הסכם כללי, כדי להתחיל בתהליך של מו"מ. אני כמובן הייתי מעדיף שלא לקבל את מה שנראה כי האמריקאים רוצים בו. הרושם שלי הוא, שהאמריקאים מעונינים לחזור ל-"SHUTTLE DIPLOMACY", של 10-12 ימים בחודש יולי, כדי להגיע לסיכום בסופו. ננסה להפעיל את יכולת השכנוע שלנו, כדי להציע דרכים פחות ספקטוקולאריות, כדי למנוע מצב של ציפיות לקראת מועד קונקרטי, כאשר אי מימושן הוא גורם אשר לכשעצמו יוצר משבר.

אלה עיקרי הדברים. אני חוזר ומציע לקבל את ההצעה שהנחתי על השולחן, עם התיקונים אשר נתווספו כאן. אני לא רואה שום טעם ותוחלת בהצעה השניה, אך אני רואה בה את כל הנזק האפשרי. אני לא מבין את הכוונה, אני מודה בכך, כי אני לא רואה את ההצעה כרלוונטית לבעיה אשר עומדת לפנינו.

שר הבטחון ש. פרס:

רלוונטית למו"מ עם אמריקה.

ראש הממשלה י. רבין:

רלוונטית למו"מ עם אמריקה, שכולנו יודעים כי באורח מעשי זהו מו"מ על הסדר ביניים עם מצרים. לעלות את מכלול הבעיות האלה של ירושלים וכו' בהקשר זה - במה זה קשור בבעיה?

אני מקבל את הדעה שהבעיה המעשית אשר עומדת לפנינו היא איך להתחיל עם אמריקה בתהליך של הסדר ביניים עם מצרים. איני מבין מדוע צריך להעלות את בעית ירושלים כעת, או עשר בעיות אחרות. אם מדברים כאן על הסברה, הרי שזו הדרך הבטוחה לאבד כל אפשרות של הסברה. יכול להתקיים דיון נוסף

לאחר שאחזור, ואם מישהו יציע בו הצעה על הנחיות כלליות להסדר כולל, לא אתנגד לכך. אך מה זה שייך לנסיעת לארה"ב - אלא אם מקבלים את גישת האוזנר, כי תנאי להסדר ביניים הוא הסכמה להסדר כולל עם ארה"ב. אני מבין את גישתו של האוזנר, כי הוא אומר שלא נלך להסדר ביניים בלי להגיע להבנה עם ארה"ב על הסדר כולל. אם זה כך, אני מבין את ההצעה. אם זה לא כך, בשום פנים ואופן איני מבין את ההצעה ואני חושב שהיא עלולה לגרום נזק בשלב זה.

שר התיירות מ. קול:

אני מבקש למסור הודעה בקשר לדברים שנאמרו כאן על ידי כמה חברים, בעיקר על ידי השר גלילי: כאשר אנו אומרים בהצעה זו כי אנו מוכנים לנהל מו"מ עם כל נציגות מוסמכת של הפלשתינאים....

ראש הממשלה י. רבין:

מה הענין הפלשתינאי שייך להסדר ביניים עם

מצרים?

שר התיירות מ. קול:

אנו רוצים שתדבר עם נשיא ארה"ב גם על בעיות

ההסדר הכולל.

ראש הממשלה י. רבין:

אמרתי זאת.

שר התיירות מ. קול:

ולא רק זאת, אלא שתתחיל בוכוח רציני עם הממשל האמריקאי על גבולות בטחון, ועל כך שאיננו חוזרים לגבולות יוני 1967, אחרת אני רואה את פצוץ הסדר הביניים כעבור זמן קצר.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

כתוב כאן: "גבולות בני הגנה".

ראש הממשלה י. רבין:

אני רוצה להבין, מה שייך פירוט הנושא הפלשתינאי, כאשר הולכים למו"מ.

שר התיירות מ. קול:

כי לא יהיה הסדר כולל בלי פתרון הבעיה הפלשתינאית. לפני כמה ימים שאלת אותי אם אנו מתכוונים למדינה פלשתינאית שלישית, ואמרתי לך שלא.

ראש הממשלה י. רבין:

מותר לי לומר דעתי כשם שלך מותר. אני מציע

לעבור להצבעה.

השר ג. האוזנר:

אדוני ראש הממשלה, לא אפתח כעת בויכוח, אך כדי להסיר כל אי הבנות וכדי לא לתת מקום לפירושים אפשריים, כפי שאמר שר הבטחון וכפי שאמרו שרים אחרים, אני מבקש לתקן את ההצעה שהגשנו בשני פרטים: בסעיף ב' מדובר על גבולות בטחון, להתחיל את הפסקה במילים: "ישראל לא תחזור לגבולות ה-4 ביוני 1967", ובהמשך יהיה כתוב: "יוסכם על גבולות בטחון", כפי שכתוב.

בפסקה ב' באותו סעיף ייאמר: "ייעשו הסדרים לפיהם תתאפשר החכרת שטחים שבריבונות מצרית לצורך הבטחת בטחונה של ישראל."

ראש הממשלה י. רבין:

רק מצרית?

השר ג. האוזנר:

רק מצרית. לגבי אש"פ, אנו מדברים במפורש על נציגות מוסמכת, וכיצד אנו רואים את תפקידה של הנציגות המוסמכת מתוך האוכלוסיה הפלשתינאית. איני מחוייב לומר יותר מאשר נאמר פה, וברור שזה אינו אש"פ.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אני רוצה להציע הצעה פורוצדוראלית ומשפט אחד להנמקה: הפגישה המתוכננת בין ראש הממשלה לנשיא פורד באה להשלים סדרה של שתי פגישות שנשיא ארה"ב יזם והגדיר כהתייעצויות ממשיות - "REAL CONSELTATIONS". אמנם גם בהתייעצויות יש כבר ראשיתו של מו"מ ובירורים, אך זה עדיין לא המו"מ עצמו. אנו לא יודעים בדיוק מה היה בזלצבורג, והמעט שידוע אינו מספיק כדי לדעת במה ייתקל ראש הממשלה בושינגטון. כמה דברים ניתן לחזור מראש, כמה דברים אחרים הם בלתי צפויים. למשל, איני בטוח עדיין אם פורד יתגבר על עצמו ולא יאיים בהסדר כפוי, על-פי קווי גבולות המנדט, או אולי ימצא לנכון לומר: רבותי, שלא

תחיו באשליות, זהו זה. לכן, איני חושב שאנו מצויים בשלב של פירוט התכנית. בדברי הפתיחה שלי, שהיו ארוכים מכפי שתכננתי, לא נכנסתי לכמה פירוטים דמוגרפיים, פוליטיים ומשפטיים, שיש לי מה לומר לגביהם. נדמה לי כי הצעה זו, אפילו אם תעמדו עליה, היא לפחות בעתוי הלא נכון מבחינת הגשתה להצעה, וכתוצאה מכך תגרם לה גם פרסומת מוקדמת מדי. בעוד שהצעת ראש הממשלה היא כללית, היא פותחת דרך, לא חסר בה דבר ואין בה דברים מיותרים אשר יכולים לגרום להאשמתנו בהתחפרות ברעיון השלום הכולל.

שמעו לעצתי, היום אין זה נכון להעלות את ההצעה הזו, בנוסף להצעה הביא ראש הממשלה, כאשר יחידת המחקר של ה"סטייט-דפרטמנט" תנסה לחקור מה ההבדל בין שתי ההצעות. אנו לא עומדים עתה בפני מו"מ עם הפלשתינאים, אנו מחפשים דרך, כיצד לא להגרף מהר מדי למו"מ עם הסורים. גם יצחק לא יצא בהצעות אופרטיביות. יכול להיות שבכמה נקודות אני יכול להיות שותף אתכם, אך אתם יוצרים מצב בו אצטרך להצביע נגד הצעתכם.

שר התיירות מ. קול:

יש לי הצעה פרוצדורלית, שיצביעו קודם על הצעתנו. אם תיפול, נציבע על ההצעה שלכם.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

מדוע לא תוותרו?

שר התיירות מ. קול:

אני לא רואה הבדל בין שתי ההצעות.

שר העבודה מ. ברעם:

אתה רוצה שנצביע נגד שלום כולל?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אם הם עומדים על כך, לא נצביע בעד ונגד. נצביע על שתי ההצעות זו מול זו, אם כי אתם יודעים שאתם מצטרפים אחר-כך להצבעת הרוב.

שר המשפטים ח. צדוק:

איני יודע אם אין זה מאוחר מדי, לי נראה כי יש מקום בהצבעה הנוכחית להצבעה נפרדת, אם יש מי ששוקל הסדר ביניים, יכול להיות שזה מוצדק. אך כאשר אני שומע כי בין הארבעה, כל הארבעה או שלושה מהם אינם שוללים הסדר ביניים, אני רוצה לומר לכם שעל ידי ההצבעה הזו אנו יוצרים טעות אופטית בנוגע לעמדת הממשלה.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אין כאת טעות אופטית, אלא תוספת אלמנטים אשר

מחזקת זאת.

אני מציע כי נצביע על הצעה מול הצעה, ובכך נגמר

הענין.

ראש הממשלה י. רבין:

את הניסוחים המדוייקים נבדוק אחר כך, אך ביסודו

של דבר זה ברור.

שר הדתות י. רפאל:

צריך להיות ברור כי שנויים יכולים להיות אך לא לגבי התוכן, כי ההצעה לגבי סעיף ג' היתה ממועטת.

ראש הממשלה י. רבין:

נחזור על סעיף ג', כדי שלא תהיה אי הבנה.

השר י. גלילי:

"החלטת הממשלה לא לקבל את התנאים שהוצגו על ידי מצרים בעת המו"מ בחודש מרץ עומדת בעינה".

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

כאן הציע שמעון הצעה שאני תומך בה.

השר י. גלילי:

שמעון הציע כי במקום שייאמר "ההצעה המצרית", ייאמר "התנאים המצריים", ואחר-כך: "ממשלת ישראל תבחן מחדש עמדתה בהתאם לשנויים שיחולו בעמדה המצרית".

שר הבטחון ש. פרס:

כאשר מדובר על הסכמי שלום על כל מרכיביו, מדובר

גם על חוזה ביניים.

השר י. גלילי:

כאן הכנסתי בסעיף א', שישראל תשתף פעולה בכל

תהליך של מו"מ.

ראש הממשלה י. רבין:

בכל מו"מ - בלי תהליך.

השר י. גלילי:

ואחר-כך, בסעיף ה': "ישראל רוצה במו"מ על השלום בגבולות בני-הגנה", עם כל אחת משכנותיה. בהציגו את עמדתה של ישראל בדיוניו עם נשיא ארה"ב בנושא השלום, על כל מרכיביו, ובנושא הסדר הביניים, יהיה ראש הממשלה מונחה על ידי קווי היסוד, החלטות הממשלה והודעותיה שאושרו על ידי הכנסת. במהלך המו"מ על חוזי השלום תקבל הממשלה, בגדר סמכותה, החלטות מפורטות המתייחסות לכל אחת מהמדינות השכנות".

כאמור, יש שתי הצעות. מה התקנון, אומר לגבי

הצעתם של ארבעת השרים?

שר המשפטים ח. צדוק:

ארבעת השרים רשאים שהצעתם תוצבע.

ראש הממשלה י. רבין:

מי בעת הצעתי, בתוספת התיקונים?

(16 שרים בעד)

מי בעד ההצעה שהוגשה על ידי שרי מפ"ם-ל"ע?

(4 שרים בעד)

השר י. גלילי:

אני מבקש לקיים הצבעה חוזרת על הצעת ראש

הממשלה, לאור תוצאות ההצבעה.

ראש הממשלה י. רבין:

מי בעד הצעת ראש הממשלה?

(פה אחד בעד)

אני מציע שהחלטה תפורסם, במקום כל ההדלפות.

מחליטים:
(פה אחד):

א. ממשלת ישראל חותרת להשגת הסכמי שלום בינה לבין מדינות ערב השכנות. היא תשתף פעולה בכל במשא ומתן מדיני לקידום מטרה זו, בין במסגרת ועידת ג'נבה או מחוזה לה, בין בדרך של חוזי-שלום ובין בדרך של הסדר ביניים עם מצרים, אשר יסלול הדרך לשלום.

ב. בשלב זה, נוכח עמדתן של מדינות ערב בנושא השלום הכולל, רואה ממשלת ישראל כאפשרות מציאותית להתקדם אל השלום בדרך של הסדר-ביניים עם מצרים, באמצעות שירותיה הטובים של ארצות הברית.

ג. החלטת הממשלה לא לקבל את התנאים שהוצגו על-ידי מצרים בעת המשא ומתן בחודש מארס, עומדת בעינה. ממשלת ישראל תהיה נכונה לבחון מחדש את עמדתה, במקביל לשנויים שיחולו בעמדה המצרית.

ד. במהלך הדיונים עם נשיא ארצות-הברית, מזכיר המדינה ואנשי הממשל בארה"ב, תשאף ישראל להגיע להבנה ולהסכמה בדבר המשך התהליך המדיני להשגת השלום באם יושג הסדר-ביניים עם מצרים.

ה. ישראל רוצה במשא-ומתן על שלום בגבולות בני-הגנה עם כל אחת משכנותיה. בדיוניו עם נשיא ארה"ב, בהציגו את עמדתה של ישראל בנושא השלום, על כל מרכיביו, ובנושא הסדר הביניים, יהיה ראש הממשלה מונחה על ידי קווי היסוד, החלטות הממשלה והודעותיה שאושרו על ידי הכנסת. במהלך המו"מ על חוזי-השלום תקבל הממשלה בגדר סמכותה, החלטות מפורטות המתייחסות לכל אחת מהמדינות השכנות.

הישיבה ננעלת